TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ DERGİSİ

UNION OF TURKISH BAR ASSOCIATIONS REVIEW

ISSN 1304-2408

NİSAN-MAYIS-HAZİRAN/APRIL-MAY-JUNE: 2026 YIL/YEAR: 39 SAYI/ISSUE: 183

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ DERGİSİ

UNION OF
TURKISH BAR ASSOCIATIONS
REVIEW

ISSN: 1304-2408

HAKEMLİ BİR DERGİDİR

1988 yılından bu yana yayımlanan Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2002 yılından itibaren "Hakemli Dergi" olarak yayımlanmakta olup 2010 yılından bu yana da TÜBİTAK-ULAKBİM Hukuk Veri Tabanında dizinlenmektedir.

NİSAN - MAYIS- HAZİRAN / APRIL - MAY - JUNE: **2026** **YIL**/YEAR: **39** **SAYI**/ISSUE: **183**

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ DERGİSİ

UNION OF TURKISH BAR ASSOCIATIONS REVIEW

© Türkiye Barolar Birliği
© Union of Turkish Bar Associations

Sahibi / Owner
Av. R. Erinç Sağkan
Türkiye Barolar Birliği Başkanı

Genel Yayın Yönetmeni / Managing Director
Av. Melih Yardımcı, TBB Yönetim Kurulu Üyesi

Yayın Kurulu / Editorial Board
Av. Melih Yardımcı
TBB Yönetim Kurulu Üyesi

Av. Doç. Dr. Ali Ersoy Kontacı
Editör

Av. Dr. Zeynep Bahadır Dalkıran
Özel Hukuk Alan Editörü

Av. Doç. Dr. D. Çiğdem Sever
Kamu Hukuku Alan Editörü

Doç. Dr. Yaprak Öntan
Çocuk Dosyası Editörü

Yayın ve Grafik İşleri / Publication Affairs
Abdussamet Tekin
Türkiye Barolar Birliği Yayın İşleri Sorumlusu

Danışma Kurulu / Board of Advisors*
Prof. Dr. Ahmet Kılıçoğlu
Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Ayşe Nuhoğlu
Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Dilşad Keskin
Ankara Hacı Bayram Veli ÜniversitesiHukuk Fakültesi

Prof. Dr. Durmuş Tezcan
İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Ezgi Aygün Eşitli
Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Korkut Kanadoğlu
İstanbul Gedik Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Muhammet Özekes
Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Olgun Değirmenci
TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Sibel Özel
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Sultan Üzeltürk
İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi

*(İsme göre alfabetik sıralanmıştır)

Türkiye Barolar Birliği Dergisi hakemli bir dergidir. / Türkiye Barolar Birliği Dergisi (Union of Turkish Bar Associations Review) is a refereed review.

Türkiye Barolar Birliği Dergisi'nin yayın dili Türkçedir.

İki ayda bir (Ocak, Mart, Mayıs, Temmuz, Eylül, Kasım aylarında) yayımlanır. / Issued bimonthly (January, March, May, July, September, November).
Dergide yayımlanan yazılarda ileri sürülen görüşler yalnızca yazarlarına aittir. / Articles published in these series express solely the views of the authors.
Dergide yayımlanan yazılar, kaynak gösterilmeden başka bir yerde yayımlanamaz. / Articles published in these series can not be republished without citation.

Türkiye Barolar Birliği Dergisi TÜBİTAK - TR DİZİN Hukuk Veri Tabanında dizinlenmektedir. / Türkiye Barolar Birliği Dergisi (Union of Turkish Bar Associations Review) is being permanently indexed in TÜBİTAK - ULAKBİM law database.

İletişim Adresi / Communication Address
Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı
Yayın İşleri Müdürlüğü
Oğuzlar Mah. Av. Özdemir Özok Sokak No: 8
06520 Balgat - ANKARA
Tel: (0312) 292 59 00 (pbx) Faks: (0312) 286 55 65
web:www. barobirlik.org.tr
e-posta: yayin@barobirlik.org.tr

Abonelik / Subscription
Yıllık abone bedeli: 300 TL.

Sayfa Tasarımı ve Ofset Hazırlık /
Page Design and Offset Preparation
Türkiye Barolar Birliği Yayın İşleri

Basım Yeri / Printed by

Basım Tarihi / Printing Date : 16. 07. 2026

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ DERGİSİ YAYIN POLİTİKASI, YAYIN KURALLARI ve ETİK İLKELERİ

Dergi'nin yayın politikası ve etik ilkeleri, Dergi'ye yazı gönderen yazar tarafından kabul edilmiş sayılır.

Yayın, imla ve yazım kurallarına uygun olarak düzenlenmeyen, Türkçenin doğru kullanılmadığı yazı, hakemlere dahi gönderilmeden diğer kriterleri taşısa da Dergi Yayın Kurulu tarafından reddedilebilecektir.

Bu nedenle her bölümdeki ilke ve kurallar yazar tarafından titizlikle kontrol edilerek uygun olmayanlar düzeltilmeli, eksiklikler giderilmelidir.

Yayın Politikası

1. 1988 yılından bu yana yayınlanan Türkiye Barolar Birliği Dergisi (Dergi), 2002 yılından itibaren "hakemli dergi" olarak yayınlanmakta olup 2010 yılından bu yana da TÜBİTAK-ULAKBİM TR Dizin Hukuk Veri Tabanında dizinlenmektedir.

   Dergi iki ayda bir yayınlanmakta olup yazı dili Türkçedir.

2. Dergi "hakemli" olarak TR Dizin'de taranan "hakemli bir dergi" olduğu için Dergi'ye gönderilen tüm yazıların hakemlere gönderilmesi gerekli ve zorunludur. Yazarın talebine bağlı olarak yazının hakemlere gönderilmeden yayınlanması mümkün olmayıp yazar tarafından böyle bir istekte bulunulmamalıdır.

   Yazı hakemlere gönderildikten sonra hakemlerin önerisi/onayı ve editörün takdiriyle, istisnai olarak, bazı yazıların hakemsiz olarak Dergi'de yayınlanmasına karar verilebilir.

3. İlk maddedeki kural "çeviriler" için de geçerli olup çeviri olarak gönderilen yazıların makalede aranan tüm koşulları taşıması gereklidir.

4. Yazar tarafından Dergi'de yayınlanma istemiyle aynı anda sadece bir yazı gönderilebilir. Anılan yazı yayınlandıktan/değerlendirme süreci tamamlandıktan sonra ikinci yazı gönderilmelidir.

5. Yazının Dergi Yayın Politikası, Etik İlkeleri ve Yayın Kuralları'na uygun olması halinde, hakem raporlarından sonra netlik kazanmak üzere Dergi'nin hangi sayısının yayın listesine alındığı, Editör tarafından yazara bildirilir.

   Dergi'ye gönderilen yazıların yoğunluğu nedeniyle gelen yazıların sıraya konulması hususu ve TR Dizin 2020 yılı zorunlu kriterleri arasında yer alan **"Dergi her bir sayısında yer alacak makale sayılarının orantılı olmasına dikkat edilmeli, sayı/cilt arasındaki makale sayısı dengeli olmalıdır"** kuralı yazar tarafından dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda Editör tarafından yazının Dergi'nin hangi sayısının yayın listesine alındığı yazara bildirildiğinde, bu bildirim yazar tarafından kabul edilmiş olur (Örneğin: Şubat/2021 itibarıyla Dergi'ye bir yazı gönderildiğinde, yazının kabul edildiği ve hakem raporlarından sonra netlik kazanmak üzere Dergi'nin Kasım- Aralık/2021 sayısının yayın listesine alındığı yazara bildirildiğinde, yazar bunu kabul etmiş olur ve daha sonra herhangi bir itiraz/yazının daha önceki bir sayıya alınmasını isteme gibi bir hakkı söz konusu olmaz).

   Editörün bildiriminde belirtilen tarih ve sayı yazar tarafından kabul edilmediği takdirde, yazar makalesini çekmek hakkına sahip olup bu durumu derhal bildirmelidir.

6. Ön düzeltme; yazının Dergi Yayın Politikası, Etik İlkeleri ve Yayın Kuralları'na uygun bir şekilde düzeltilmesini, "makalenin gönderim tarihi"; yazının Dergi Yayın Politikası, Etik İlkeleri ve Yayın Kuralları'na uygun bir şekilde gönderildiği tarihi, "makalenin kabul tarihi"; yazının hakem değerlendirme sürecinin tamamlanıp onaylandığı tarihi ifade eder.

7. Her yazı, yazara bildirilen sayının yayınlanacağı tarihe yetişecek şekilde, -yazıların hakemlere gönderilmesi, hakemlerce onaylanması, gerekirse düzeltmelerin yapılması, tasarıma gönderilmesi, son kontrolden sonra web sitesine eklenmesi, ODİS'e ve matbaaya gönderilmesi süreçleri göz önünde bulundurularak- en az iki hakeme gönderilir.

   İki hakemden biri olumsuz kanaat belirttiği takdirde yazı üçüncü bir hakeme gönderilir veya Editör tarafından takdir hakkı kullanılır.

8. Yazı, "kör hakemlik" sistemi uyarınca, yazarın ad ve soyadı yazı metninden çıkarılarak hakemlere gönderilir. Yazara da yazının hangi hakemlere gönderildiği konusunda bilgi verilmez.

9. Hakem/hakemler tarafından yazının yayınlanması uygun bulunmadığı takdirde bu durum yazara bildirilir. Ret raporlarının yazara gönderilmesi zorunluluğu yoktur. Yazının yayınlanamayacağına ilişkin bildirim, yazının yayın listesinde bulunduğu sayının süreci tamamlandıktan sonra ilgili sayının yayınlanmasıyla eş zamanlı olarak yapılır.

10. Hakem rapor/raporları düzeltme içeriyorsa; rapor, hakem/hakemlerin adı belirtilmeksizin yazara gönderilir. Yazının düzeltilmiş hali hakeme gönderildikten sonra hakem tarafından ikinci bir düzeltme istenebilir. İkinci düzeltmeden sonra yazının hakem tarafından onaylanmaması halinde yazardan üçüncü bir düzeltme istenmez ve yazı reddedilir/reddedilmiş sayılır.

    Hakemler tarafından onaylanan/düzeltme istenip rapora uygun olarak düzeltildikten sonra onaylanan yazı, alındığı sayının yayın listesine ilişkin süreç tamamlandıktan sonra Dergi'nin ilgili sayısında yayınlanır.

    Hakem rapor/raporlarında düzeltme istenmiş ancak raporda belirtilen hususlar yazar tarafından süresinde yerine getirilmemişse, bir defaya özgü olmak üzere yazı, alındığı yayın listesinden sonra gelen sayının yayın listesine aktarılır.

11. Yazı yukarıda 4. maddede belirtildiği şekilde yayın listesine alınmış ancak hakem raporları -çok istisnai de olsa- süresinde sunulmamışsa, yazı, alındığı yayın listesinden sonra gelen sayının yayın listesine aktarılır ve bu sayıda anılan yazıya ilişkin sürecin tamamlanması sağlanır.

12. Dergi'ye gönderilecek yazının; özgün, başka bir yerde yayınlanmamış veya yayınlanmak üzere başka bir yere gönderilmemiş olması gerekmektedir.

13. Türkiye Barolar Birliği, yayınlanması kabul edilen yazıların basılı ve elektronik yayın haklarına sahip olur.

14. Yazara ve hakemlere, talep etmeleri halinde telif ücreti ödenir.

15. Yazara, yazısının yayınlandığı sayıdan üç adet, hakemlere ise hakem incelemesi yaptıkları sayıdan birer adet Dergi gönderilir.

    Dergi'nin kitap olarak kendisine gönderilmesini isteyen yazarın, yazıyı gönderirken adresini ve telefon numarasını da belirtmiş olması gerekmektedir.

16. Talep etmeleri halinde hakemlere makalenin hakem incelemesinin yapıldığı ve raporunun hazırlandığına ilişkin bir yazı gönderilir.

Yayın Kuralları

1. Yazı, yayin@barobirlik.org.tr adresine gönderilmelidir.
2. Yazı, ana bölümlerde 1,5 satır aralığı ile 12 punto; dipnotlarda tek satır aralığı ile 10 punto kullanılarak Times New Roman karakterinde yazılmalıdır.
3. Yazarın ad, soyadı ve unvanını, makalede yer almasını istediği şekliyle ve Dergi'de yer alan yazı formatına uygun olarak yazıya eklemesi gereklidir.

4. Kurum, e-posta adresi, ORCID ve makalenin gönderim tarihi (ön düzeltmeden sonraki gönderim esas alınarak) bilgilerinin belirtilmesi zorunlu olup aynı sırada makalenin ilk sayfasına dipnot olarak eklenmelidir.
5. Dergi'nin belirlediği yazı formatı dışında kalan kısımlar, yazıdan çıkarılmalıdır (kapak, içindekiler, kısaltmalar vs. kısımlar).
6. Yazının ilk sayfasında makalenin başlığı, İngilizce başlık, özet, anahtar kelimeler, İngilizce özet ve İngilizce anahtar kelimeler bölümlerine belirtilen sırada yer verilmeli, bu bölümler çok uzun ise kısaltılmalıdır.
7. Dipnot numaralandırmaları, **noktalama işaretlerinden (nokta, virgül, noktalı virgül, üç nokta, ünlem, soru işareti vs. noktalama işaretlerinden)** sonra yapılmalıdır.
8. Dipnotlarda ve kaynakçada, koyu renkle, altı çizili ve/veya italik yazılan kısımlar (yayın kurallarında italik yazılacağı belirtilenler hariç) düzeltilmeli ve internet kaynaklarındaki alt çizgiler kaldırılmalıdır.
9. Dipnotlar sayfa altında gösterilmeli, dipnotlarda, yazarın adı soyadı şeklindeki düzene uyulmalı, yazar ad ve soyadının sadece baş harfleri büyük ve ad soyadının sonunda sadece virgül olmalıdır. Örneğin: Faruk Erem,

   Verilen kaynak makale ise makale adı çift tırnak içine alınmalı, sadece eser adı italik verilmeli, yayınevi, ili, baskı yılı ve sayfa sayısı sırasıyla yazılmalıdır.

   Örneğin: Faruk Erem, "Ceza Hukukunda Meslek Sırrı", *AÜHF Dergisi,* Ankara 1943, C. x, S. x, s. xx.
10. Yazının kaynakça kısmında, yazarın soyadı adı şeklindeki düzene uyulmalı, varsa numaralandırmalar kaldırılmalı, yazar soyadı ve adının sadece sonuna virgül konmalıdır.

    Örneğin: Erem Faruk, "Ceza Hukukunda Meslek Sırrı", *AÜHF Dergisi,* Ankara 1943, C. x, S. x, s. xx.

    Kaynakça kısmı; Kitaplar, Makaleler, Mahkeme Kararları, İnternet Kaynakları, Diğer Kaynaklar gibi bölümlere ayrılarak yazılmalıdır.
11. Dipnotlarda ve kaynakçada yazar ve eser adlarının doğru yazıldığından emin olunmalıdır.

İmla ve Yazım Kuralları

Aşağıdaki hususlar (yazı metni, alıntı metin, dipnot ve kaynakça dahil olmak üzere) gözden geçirilerek uygun olmayan kısımlar düzeltilmelidir:

1. Kurum, kuruluş, kurul, birleşim, oturum ve iş yeri, kanun, yönetmelik, anlaşma, sözleşme adlarına gelen eklerin kesme işaretiyle ayrılması,

   Örneğin: Anayasa Mahkemesi'nin, Avukatlık Kanunu'nun, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin
2. Eş anlamlı kelimelerden birinin tercih edilmesi ve metin içinde yeknesaklığın sağlanması için yazının tamamında sadece birinin kullanılması,

   Örneğin: Yasa veya kanun kelimelerinden birinin tercih edilip kullanılması
3. Rakamlardan sonra gelen kelimelerin küçük harfle başlaması,

   Örneğin: 5237 sayılı Kanun, Avukatlık Kanunu'nun 34. maddesi, 19. yüzyıl, 01.01.2019 tarihli, 2. baskı
4. Alm. (Almanca), İng. (İngilizce), Oğuzlar Mah. Prof. (Profesör), Dr. (Doktor), Av. (Avukat), haz. (hazırlayan), çev. (çeviren) gibi kısaltmalar hariç olmak üzere SGK, TTK, 13. CD, YHGK, TCK gibi kısaltmalarda nokta kullanılmaması,
5. Kısaltmalarda takıların kısaltma okunuşuna göre verilmesi,

   Örneğin: TCK'nın, İYUK'un

6. Kısaltmaların birden fazla kullanılış şekli varsa birinin tercih edilmesi ve metin içinde ve dipnotlarda aynı şekilde kullanılması,

   Örneğin: syf., sh., s.'den birinin tercih edilmesi
7. Noktalama işaretlerinin **(özellikle tırnak işareti ve kesme işaretinin)** yazının her yerinde aynı karakterde yazılmış olmasına özen gösterilmesi,
8. Tarih yazılışında 01.01.2019 şeklindeki kullanımın tercih edilmesi,
9. 1. veya 1'inci yazılışından birinin tercih edilmesi,
10. **Tezcan/ Erdem/ Önok, şeklinde yazılışın değil aralık verilmeden Tezcan/ Erdem/ Önok şeklinde yazılışın tercih edilmesi,**
11. Noktalama işaretlerinden (nokta, virgül, noktalı virgül, üç nokta, ünlem, soru işareti vs. noktalama işaretlerinden) ve her kelimeden sonra bir harf boşluk bırakılmasına özen gösterilmesi,
12. Yazı içinde kullanılacak kısaltmalara; ilk seferinde açık haliyle birlikte parantez içinde kısaltılmış hali, sonrasında sadece kısaltılmış hali olmak üzere yer verilmesi,
13. Farklı kaynaklardan alıntı yapılmasından kaynaklanan her türlü farklı yazımın kontrol edilerek yeknesaklığın, yazı düzeninin sağlanması.

Etik İlkeler

1. Yazar tarafından başka bir yazara ait yazının kendine aitmiş gibi gönderilmesi veya gönderilen yazıda büyük/küçük oranda atıf yapılmadan alıntı yapılmış olması veya yazının tamamına yakınının, atıf yapılsa da başka bir yazı/yazılardan oluşması; kişiye özgü bir durum olup sorumluluk tamamen yazara aittir.
2. Yazı, intihal, sahtecilik, çarpıtma, tekrar yayın, dilimleme, haksız yazarlık ve diğer etik ihlali türlerini içermemelidir.
3. Yazarın gönderdiği çalışmanın özgün olması Dergi kriterlerinin başında gelmektedir.
4. Yayınlanmak üzere gönderilen çalışmanın herhangi bir nedenle Dergi'den çekilmek istenmesi halinde yazıyla (maille) derhal bildirilmesi gerekir.
5. Hakem değerlendirme süreci tamamlanmış bir makale, makul bir gerekçe gösterilmeksizin yazarı tarafından geri çekilmemelidir.
6. Makalede araştırma ve yayın etiğine uyulduğuna dair ifadeye yer verilmelidir.
7. TR Dizin kriterleri gereği, etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgilere (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca makale ilk/son sayfasında yer verilmelidir. Olgu sunumlarında, bilgilendirilmiş gönüllü olur/onam formunun imzalatıldığına dair bilgi makalede yer almalıdır. Kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine uyulması gerekmektedir.
8. Dergi tarafından farklı kurumlardan, görüş bildirdikleri konunun uzmanı olan hakemler atanmalı, tarafsızlık ve çeşitlilik ilkelerine dikkat edilmelidir.

   Hakemler, değerlendirilen yazı sahibinin tabi olduğu etik kurallara bağlı ve bu kuralları titizlikle uygulamak durumunda olmalıdırlar.

   Dergi'de yayınlanmış makalelerde kurum ve yazar çeşitliliğine özen gösterilmeli, araştırma ve yayın etiğine uygun olmayan yazılar kabul edilmemelidir.

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

1 Zülfiye YILMAZ YAMAÇ
Anayasal Bir Mesele Olarak Ruh Sağlığı: Habeas Mentem Inviolabilem et Socialiter Alitam
Mental Health as A Constitutional Issue: Habeas Mentem Inviolabilem et Socialiter Alitam

55 Nurdan ÖZÇELİK
Mahkeme Dizginleme (Court-Curbing) ve Mahkeme Paketleme (Court-Packing) Yoluyla Yargının Araçsallaştırılması: Polonya Anayasa Mahkemesi'ndeki Dönüşümün Anatomisi
The Instrumentalization of The Judiciary through Court-Curbing and Court-Packing: An Anatomy of The Transformation of The Polish Constitutional Tribunal

107 Gürkan ÖZOCAK
Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılarda Zimmet Suçu (6362 Sayılı Kanun Madde 110/A)
The Crime of Embezzlement by Crypto Asset Service Providers (Article 110/A of Law No. 6362)

179 Efe Can KARABULAT
Denetimli Serbestlik Yönetiminde Devlet Dışı Aktörlerin Rolü
The Role of Non-State Actors in Probation

223 Hasan Utku ŞATIROĞLU
Uluslararası Adalet Divanı'nda Üçüncü ve İlgili Devletlerin Rızasının Yokluğu: Zorunlu Taraf ve Yargısal Uygunluk İlkeleri
The Absence of Consent of Third and Interested States before The International Court of Justice: The Principles of Indispensable Party and Judicial Propriety

305 A. Füsun ARSAVA
Suriye Uyuşmazlığı ve Uluslararası Ceza Hukuku
The Syrian Conflict and International Criminal Law

321 Cafer Arda BALTA - Emine Zülal KAYNAR KARCI
Baro Seçimlerinde Oy Pusulası Geçerliliği, "Yarıdan Bir Fazla İsim" Kuralı ve Çarşaf Liste Sisteminin Temsil Üzerindeki Etkileri
Ballot Validity in Bar Association Elections, the "One More Than Half" Rule, and the Effects of the Blanket List System on Representation

353 Uğur MUTLU
1924'ten Beri Yaşayan "Deve Kuşu": Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi
Neither Camel nor Bird: The Turkish National Olympic Committee Since 1924

391 Melih SÖNMEZ - Nurten ÖZTÜRK
Influencerlar Aracılığıyla Yapılan Pazarlama Faaliyetlerinin Türk Ticaret Kanunu ve Ceza Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi
Evaluation of Marketing Practices Conducted through Influencers under Turkish Commercial Law and Criminal Law

443 Gülşah Sinem AYDIN
Sözlü Vasiyetnamede Tanıkların Mahkemeye Başvurması Şartı Bakımından Süre Sınırlaması
The Time Limit Regarding The Requirement for Witnesses to Apply To The Court in Oral Will

493 Tolga AKKAYA - Filiz TEPECİK - Gökçe VAROL - Onur TABAK
Bölge Adliye Mahkemelerinin Faaliyete Başlamasından Sonra Yargıtay Hukuk Dairelerinin Etkinliğinin Analizi ve Değerlendirilmesi
Analysis and Evaluation of The Effectiveness of The Civil Divisions of The Court of Cassation after The Commencement of The Courts of Appeal

559 Ayşegül KAYA
Vekâlet Sözleşmesinde Vekilin Borçları ve Hukuki Sorumluluğu
The Obligations of The Agent and Legal Liability under The Contract of Mandate

609 Büşra ÖÇAL
Yabancıların Ev Hizmetlerinde Çalışmasına Getirilen Sınırlamaların Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi
Legal Assessment of Restrictions on Foreigners Working in Domestic Services

TBB Dergisi 2026 (183) s. 493-558

BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİNİN FAALİYETE BAŞLAMASINDAN SONRA YARGITAY HUKUK DAİRELERİNİN ETKİNLİĞİNİN ANALİZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

ANALYSIS AND EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF THE CIVIL DIVISIONS OF THE COURT OF CASSATION AFTER THE COMMENCEMENT OF THE COURTS OF APPEAL

Tolga AKKAYA*
Filiz TEPECİK**
Gökçe VAROL***
Onur TABAK****

Özet: Bölge adliye mahkemelerinin göreve başlamasıyla birlikte bu tarihten sonra verilen ilk derece mahkemelerinin nihai kararlarına karşı doğrudan Yargıtay'a temyiz kanun yoluna başvuru imkânı kural olarak son bulmuştur. Kararların denetimi öncelikle bölge adliye mahkemeleri tarafından istinaf incelemesi yoluyla yapılmaktadır. Bölge adliye mahkemesi kararları ise başvuru şartlarını sağlamak koşuluyla temyiz incelemesine tâbidir. İstinaf kanun yolunun düzenlenmesinin sebebi hukuk davalarında yargılamanın etkinliğini ve doğru kararlar verilmesini temin etmek, Yargıtay'ın temyiz incelemesi kapsamında içtihat oluşturma ve içtihat birliğini gerçek-

* Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usûl ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye, takkaya@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6821-2841. Gönderim Tarihi: 18.02.2026, Kabul Tarihi: 28.04.2026.

** Dr. Öğr. Üyesi, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Mâli Hukuk Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye, ftepecik@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1858-7423.

*** Doktora Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye; Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usûl ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye, gokcevarol@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9073-9292.

**** Doktora Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Eskişehir, Türkiye; Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usûl ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı, Isparta, Türkiye, onurtabak@sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9050-6552. Gönderim Tarihi: 18.02.2026

leştirme işlevini yerine getirebilmesini sağlamaktır. Yeni kanun yolu sistemiyle amaçlanan hedeflere erişilmesi büyük ölçüde kanun yolu incelemesi yapan bölge adliye mahkemelerinin ve Yargıtay'ın etkinliğine bağlıdır. Bu makale 2016 yılında yapılan reformun adli yargı kolundaki Yargıtay'ın iş yüküne ve faaliyetlerine etkisinin sayısal verilerden hareketle incelendiği ve değerlendirildiği Anadolu Üniversitesi tarafından desteklenen "Türk Medeni Yargılama Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi Bağlamında Bölge Adliye Mahkemelerinin ve Yargıtay'ın Etkinliğinin Değerlendirilmesi Projesi" kapsamındaki tespit, inceleme ve değerlendirmelerin paylaşılmasını hedeflemektedir. Sayısal verilerden yola çıkılarak bu incelemenin yapılması mevcut durumun tespiti, analizi ve bundan sonraki dönemde kanun yolu sisteminin etkin şekilde işletilebilmesi için alınabilecek önlemlerin belirlenmesi bakımından fayda sağlayabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yargıtayın Etkinliği, Yargıtayın Performansı, Temyizde Ortalama Yargılama Süresi, Temizleme Oranı, Onama Oranı, Bozma Oranı

Abstract: With the start of operations of regional courts of justice, the possibility of directly appealing to the Court of Cassation against the final decisions of first-instance courts given after this date has been terminated. The review of decisions made by first-instance civil courts is primarily carried out by regional courts of justice through appellate review. The decisions of the regional court of appeal given as a result of the appellate review are also subject to cassation review. The reason for the introduction of the appellate system is to ensure the effectiveness of litigation and the issuance of accurate decisions in civil cases, and to enable the Court of Cassation to fulfill its function of creating and ensuring the unity of jurisprudence in civil cases within the scope of the review of appeals. Achieving the goals aimed at with the new appellate system is largely dependent on the effectiveness of the regional courts of justice and the Court of Cassation, which conduct appellate review. This article aims to share the findings and analyses within the scope of the "Project on the Evaluation of the Effectiveness of Regional Courts of Justice and the Court of Cassation in the Context of the New Appellate System in Turkish Civil Procedure Law" supported by Anadolu University, in which the impact of the reform made in 2016 on the workload and activities of the Court of Cassation in the judicial jurisdiction branch is examined and evaluated based on statistical data. Conducting this analysis based on numerical data may be beneficial in terms of identifying and analyzing the current situation and determining the measures that can be taken to ensure the effective operation of the remedy system in the future.

Keywords: Efficiency of the Court of Cassation, Performance of the Court of Cassation, Average Duration of Cassation, Clearance Rate, Approval Rate, Reversal Rate

GİRİŞ

Adli yargı kolunda 2016 yılında istinaf kanun yolunun yürürlüğe girmesiyle Yargıtay'ın iş yükünün azalarak etkinliğinin artması ve asli görevi olan hukuki denetimle birlikte içtihat birliğinin sağlanması yönündeki işlevinin güçlenmesi beklenmektedir. Ancak Yargıtay'ın etkinliğinin analizi bakımından iş yükünün yanı sıra temyizde görülme süreleri, temizleme oranı ve kararların türlerindeki değişim gibi diğer değişkenlerin de değerlendirilmesi gerekir. Bu makalede bölge adliye mahkemelerinin (BAM) faaliyete başlamasından sonra Yargıtay'ın iş yükünün azalıp azalmadığı, iş yükündeki değişimin Yargıtay'ın temyiz dosyalarındaki temizleme oranını, yargılama sürelerini ve karar türlerini nasıl ve hangi yönde etkilediği tespit edilerek analiz edilmiştir. Yargıtay'ın iş yükü, inceleme ve karar verme süreleri, temizleme oranları, karar türlerinin (onama ve bozma) yıllara göre değişimi incelenerek kanun yolu sisteminde reformla hedeflenen amaçların gerçekleştirilmesinde Yargıtay'ın etkinliği değerlendirilmiştir.

Makale Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen SBA-2023-57 numaralı "Türk Medeni Yargılama Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi Bağlamında Bölge Adliye Mahkemelerinin ve Yargıtay'ın Etkinliğinin Değerlendirilmesi Projesi"nde elde edilen bulguların paylaşılması, değerlendirilmesi ve tartışılması amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma projesi sonucunda bölge adliye mahkemelerinin etkinliği bağlamındaki değerlendirmeler daha önce makale olarak yayınlanmıştır.[1] Bu makalenin kapsamı ise araştırma projesi sonucunda Yargıtay'ın etkinliğine yönelik tespit, değerlendirme ve analizlerle sınırlıdır. Makalenin hazırlandığı dönemde 2024 yılı verileri de yayımlanmış olduğundan, araştırma projesindeki veriler 2024 yılı dahil edilerek güncellenmiştir.

I. YÖNTEM

Çalışma kapsamında Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından resmî istatistik olarak yayınlanan Adalet

[1] Tolga Akkaya/Filiz Tepecik/Gökçe Varol Karaosmanoğlu/Onur Tabak, "Bölge Adliye Mahkemeleri Hukuk Dairelerinin 2016-2022 Yıllarındaki Etkinliğinin Analizi ve Değerlendirilmesi", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Ekim 2024, Y. 15, S. 60, s. 259-310.

İstatistikleri ile hizmete özel olarak yayınlanan Adli İstatistiklerde yer alan Yargıtay'a ilişkin veriler toplanmıştır. 2022 yılından itibaren iki yayın birleştirilerek Adalet İstatistikleri olarak yayınlanmaya başlamıştır. Bu nedenle Adli İstatistikler için son yayın 2021 Adli İstatistikler yayınıdır. Ancak Adli İstatistiklerde yer verilen bazı verilere Adalet İstatistiklerinde yer verilmemiştir. Bu nedenle bu veriler Adli İstatistiklerden alınmıştır. Adalet İstatistikleri ve Adli İstatistikler dosyalarında bazı veriler istatistiğinin yayımlandığı yılın yanı sıra geriye yönelik verileri de içerdiğinden alınan veriye yer verilen en güncel tarihli yayın esas alınmaya çalışılmıştır. Ayrıca istatistiklerin birleştirilmesi sonrasında Adli İstatistiklerde yer alan gerçek görülme süresine yer verilmediğinden bu veriyi paylaşan Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesindeki istatistiklerden yararlanılmıştır. Ayrıca Yargıtay'da 2015 yılından itibaren tamamen UYAP sistemine geçildiği ve karar türlerinin tasniflenmesinin yeniden yapıldığı belirtilerek UYAP sisteminden alınan veriler ile 2010-2014 yılları için bazı veriler ve kararlar yeni tasnifine göre revize edilmiştir.[2] Bu nedenle 2010-2014 yılları için Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerinden de yararlanılmıştır. Toplanan veriler Yargıtay'ın etkinliğine ilişkin geliştirilen değişkenler aracılığı ile analiz edilmiştir.

II. BULGULAR VE ANALİZLER

A. Yargılama Sürelerine İlişkin İnceleme

1. Ortalama Görülme Süresi

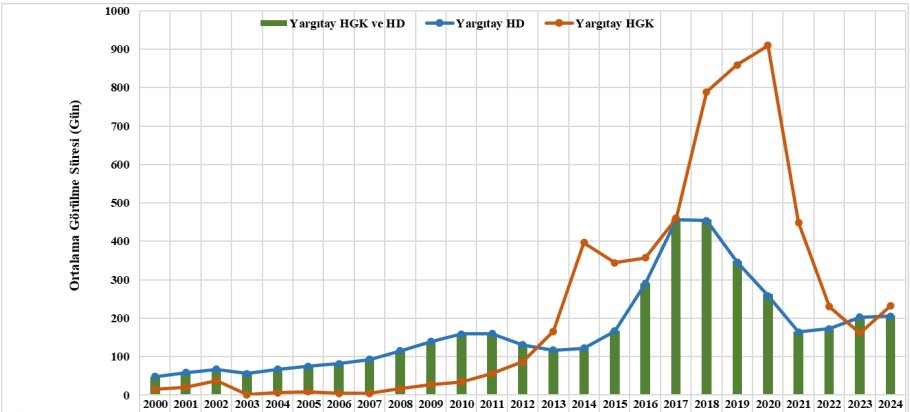
Ortalama görülme süresi, mahkemelerin etkinliğinin ölçülebilmesi bakımından gelen ve çıkan dosyanın dikkate alınarak hesaplandığı bir değişkendir.[3] Aşağıdaki grafikte (Grafik 1) 2000-2024 yılları arasın-

---

2 Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2015, s. 226.

3 Ortalama görülme süresi (OGS, gün) hesaplama formülü Adalet İstatistikleri 2024'de $OGS = \left(\frac{(2\times(\text{Önceki yıldan devir dosya sayısı.})+\text{Yıl içinde açılan dosya sayısı}+\text{Bozularak gelen dosya sayısı})-\text{Karara bağlanan dosya sayısı}}{(\text{Yıl içinde açılan dosya sayısı}+\text{Bozularak gelen dosya sayısı}+\text{Karara bağlanan dosya sayısı})}\right)\times 365$ olarak ifade edilmiştir (Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri 2024, Mart 2025, s. XXXI).
Ortalama görülme süresi dosyanın gelmesiyle karara bağlanması arasındaki süre olarak değerlendirilmektedir (bkz. Adalet İstatistikleri 2024, s. XXXI; Adil Korkmaz, "Yargının Hızlılığı", *Verimlilik Aylık Bülten*, 1988, Cilt 17, Sayı 10, s. 8). Ortalama görülme süresinin hesaplanmasında yeni formül önerileri de

daki Yargıtay Hukuk Daireleri (HD), Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK) ve Yargıtay HGK ile Yargıtay HD'nin birlikte ortalama görülme süreleri gösterilmiştir.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Yargıtay HGK ve HD	47	56	67	55	67	74	82	93	115	139	159	160	131	117	122	167	290	457	457	349	263	166	174	203	206
Yargıtay HD	48	59	67	56	67	75	82	93	115	139	159	160	131	117	122	167	290	457	454	346	259	164	173	203	205
Yargıtay HGK	15	21	38	1	6	9	5	5	17	28	35	56	87	166	397	344	357	460	789	859	910	449	230	162	232

Grafik 1: Yıllara Göre (2000-2024) Yargıtay HD, HGK ve HD ile HGK Birlikte Ortalama Görülme Süresi Değişimi[4]

yapılmış ancak formül sonuçları arasında küçük farklar olması nedeniyle yapılan yorumların değişmeyeceği de belirtilmiştir (bkz. Adil Korkmaz/Ayşenur Avar, "Ortalama Yargılama Süresi Kestiriminde Yeni Yöntem Önerileri", *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2018, C. 3, S. 2, s. 859).

4 2015-2024 yılına ait verileri Adalet İstatistikleri 2024 yılı dosyasından; 2015 yılı öncesi veriler Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından hizmete özel olarak yayınlanan Adli İstatistikler verilerinden alınmıştır. Her yıl yayınlanan Adli İstatistikler dosyasında önceki yıllara ilişkin de ortalama görülme süresine yer verilmiş ise önceki yılın Adli İstatistikler dosyasındaki veri değil yakın tarihli yayınlanan Adli İstatistikler verisi esas alınmıştır. 2014 yılı için bilgi Adli İstatistikler 2021'den, 2013 için Adli İstatistikler 2020'den, 2012 için Adli İstatistikler 2019'dan, 2011 için Adli İstatistikler 2018'den, 2010 için Adli İstatistikler 2017'den, 2004-2009 yılları arası için Adli İstatistikler 2014'ten, 2003 için Adli İstatistikler 2013'ten, 2002 için Adli İstatistikler 2012'den, 2001 için Adli İstatistikler 2011'den, 2000 için Adli İstatistikler 2009'dan alınmıştır.
2003 yılının ortalama görülme süresinin alındığı Adli İstatistikler 2013'te şöyle bir not mevcuttur: "*2012 yılı öncesinde ortalama görülme süresi hesaplanırken 'ilgili daire kararları' bu hesaba dahil edilmemişken, 2013 yılı çalışmasında bu gruptaki kararlar dahil edilmek suretiyle 2003-2013 yılları ortalama görülme süreleri yeniden hesaplanmıştır.*". 2001 yılının alındığı Adli İstatistikler 2011 dosyasında ve 2000 yılının alındığı Adli İstatistikler 2009 dosyasında ortalama görülme süresinin hesaplama formülüne yer verilmemiş, "*dosyanın daireye gelişi ile daireden çıkışı arasında geçen zaman*

Grafik 1'de görüleceği üzere, Yargıtay HD ortalama görülme süresi 2015 yılında 167 gün iken 2016 yılından itibaren hızla yükselerek 2016 yılında 290 güne, 2017 yılında 457 güne, 2018 yılında 454 güne çıkmıştır. 2019 yılından itibaren ise ortalama görülme süresi gittikçe azalmış ve bu azalma 2021 yılına kadar devam etmiştir. Grafikte Yargıtay HGK'daki ortalama görülme süresi de gösterilmiştir. Yargıtay HGK'daki ortalama görülme süresi de Yargıtay HD'deki gibi 2010'lardan itibaren artmaya başlamıştır. Bununla birlikte HD'ye göre daha hızlı artmaktadır. 2020 yılında HGK ortalama görülme süresi 910 güne kadar yükselmiştir. 2021 yılından itibaren ise HD ve HGK önündeki iş yükünün azalması sonucunda 2024 yılında HGK ortalama görülme süresi 232 güne kadar inmiştir.

Süreler arasındaki fark iş yükü farkından da kaynaklanmaktadır. Yargıtay HGK, Yargıtay HD tarafından bozma kararı verilmesi ve ilk derece mahkemesi yahut BAM tarafından bozmaya direnme kararı verilmesi ve bu kararın temyiz edilmesi üzerine dairenin direnme kararını yerinde görmemesi halinde ilgili dosya hakkında temyiz incelemesini yapmak (Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 373/5); esastan ret veya kabul kararı içeren bozmaya uyularak verilen kararın önceki bozmayı ortadan kaldıracak şekilde yeniden bozulması üzerine alt mahkemece verilen kararın temyiz incelemesini yapmak (HMK m. 373/6); hukuk daireleri arasında içtihat uyuşmazlıkları bulunursa veya Yargıtay dairelerinden biri yerleşmiş içtihadından dönmek isterse, benzer olaylarda birbirine uymayan kararlar vermiş bulunursa bunları içtihatların birleştirilmesi yoluyla kesin olarak karara bağlamak (Yargıtay Kanunu (YK) m. 15/I-2-b,c); ilk derece mahkemesi olarak ilgili dairelerce verilen hükümlerin temyiz yoluyla incelemesini yapmak (YK m. 15/I-3) ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine

---

olarak hesaplanmıştır." şeklinde açıklama yapılmıştır. Ayrıca mezkûr iki yayında, "*Ortalama görülme süresi (Gün). (Aidiyeti nedeniyle ilgili daireye gönderme kararı verilen dosya sayısı hesaba katılmamıştır.)*" şeklinde not mevcuttur.

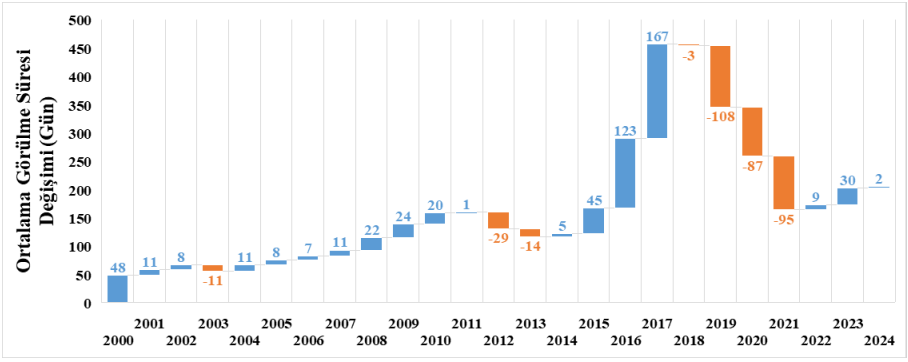
2002-2014 yıllarının alındığı 2012 ve sonraki Adli İstatistikler dosyalarında ortalama görülme süresinin formülü verilmiş ancak yukarıda belirtilen Adalet İstatistiklerinden farklı olarak şu formül kullanılmıştır:

$$\left(\frac{(2\times(\text{Geçen yıldan devren gelen dosya sayısı})+\text{Yıl içinde açılan dosya sayısı}+\text{Bozularak gelen dosya sayısı})-\text{Çıkan dosya sayısı})}{(\text{Yıl içinde açılan dosya sayısı}+\text{Bozularak gelen dosya sayısı}+\text{Çıkan dosya sayısı})}\right)\times 360$$

İki formül arasındaki fark birinde 360'a diğerinde 365'e bölme işlemi yapılmasıdır. Bu işlemin anlamlı bir fark yaratmaması kanaatiyle yazarlar tarafından Adli İstatistikler verilerindeki ortalama görülme süresi, yayınlandığı gibi alınmıştır.

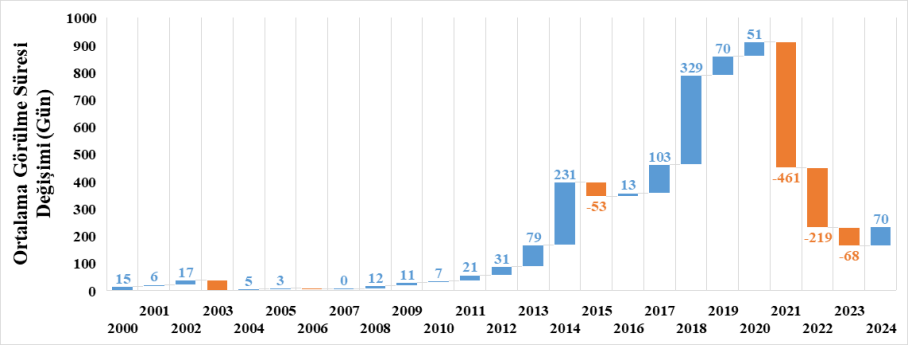
getirmek (YK m. 15/I-4) ile görevlidir. Bu nedenle HGK'ya gelen iş sayısının HD'ye gelen iş sayısından çok daha sınırlı ve az olduğunu belirtmek gerekir.

Grafik 2 ve 3'te Yargıtay HD ve HGK için ortalama görülme süresinin bir önceki yıla göre değişimi verilmiştir. Her iki grafikte de 2000 yılı başlangıç kabul edilmiş ve bu yıl gerçekleşen ortalama görülme süreleri (HD için 48 ve HGK için 15 gün) artış olarak belirtilmiş, artışlar bu yılın üzerine hesaplanarak gösterilmiştir. Grafik 2'den görülebileceği gibi HD görülme süreleri 2018 yılına kadar aradaki birkaç yıl ihmal edilirse sürekli artmıştır. 2014 yılı sonrası artış hızı çok yüksektir. 2018 yılında başlayan rahatlamanın da 2021 yılında son bulduğu ve ortalama görülme süresinin 2022 yılından itibaren yeniden artmaya başladığı gözlenmektedir.

Grafik 2: Yıllara Göre (2000-2024) Yargıtay HD Ortalama Görülme Süresi Artış-Azalışı (Gün)

Grafik 3'e göre ise Yargıtay HGK'da da benzer bir eğilim izlenmektedir. HGK'daki dosyaların ortalama görülmesi sürelerinde, 2014 yılından itibaren ciddi ve belirgin düzeyde artış görülmektedir. BAM'lar faaliyete geçmesine rağmen 2016 yılından sonra da 2020 yılına kadar bu artış sürekli olarak devam etmiş ve 2020 yılında ortalama görülme süresi 910 gün olarak gerçekleşmiştir. Ancak 2021 yılından sonra HGK ortalama görülme süresinde çok büyük oranda azalma olmuş, 2023 yılında ortalama görülme süresi bir önceki yıla göre 68 gün düşerek 162 güne inmiştir. 2024 yılında ise ortalama görülme süresi bir önceki yıla göre 70 gün artış göstererek 232 gün olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 3: Yıllara Göre (2000-2024) Yargıtay HGK Ortalama Görülme Süresi Artış-Azalışı (Gün)

2018 yılı sonuna kadar Yargıtay HD büyük ölçüde 20 Temmuz 2016 tarihinden önce temyiz edilmiş olması sebebiyle birikmiş olan dosyaları temizlemek için mesai harcamıştır. Dolayısıyla da HD ortalama görülme süreleri 2018 yılında üç gün kadar azalmakla birlikte asıl azalış 2018 yılından sonra olabilmiştir.

HGK'da ise söz konusu değişim, daha uzun zaman almaktadır. Grafik 1, 2 ve 3'ten görüleceği gibi HGK'da ortalama görülme sürelerinin azalması 2021 yılından itibaren başlamış ve HD'de son 3 yılda (2022-2024) görülen artış HGK'da 2024 yılında yeni başlamıştır.

BAM'ların faaliyete geçmesiyle birlikte malvarlığına ilişkin davalarda temyize başvuru sınırının önceki kanun yolu sistemine göre yüksek olması ve bazı dosyaların BAM'larda kesinleşeceğinin öngörülmüş olması nedeniyle Yargıtay HD'ye gelen dosya sayısının düşeceği ve iş yükü düştüğü için Yargıtay HD ortalama görülme süresinin düşmesi ve BAM'ların faaliyete geçmesinden önceki duruma göre sürelerin daha düşük olması beklenirdi. Bu beklentinin istatistiki bilgiden görülebilir olması için de BAM'ların faaliyete geçmesinden önce temyiz edilen (birikmiş) dosyaların temyiz incelemesinin tamamlanmış olması gerekir. Yargıtay HD'nin 2016 yılından sonra ulaştığı en kısa ortalama görülme süresi olan 2021 yılı ortalama görülme süresinin bile ancak 2015 yılı ortalama görülme süresine yaklaştığı görülmektedir. HD'de 2022 yılından itibaren ise ortalama görülme süresinde yeniden artış gözlenmektedir. HGK'da ise 2016 yılından sonra ulaşılan en düşük ortalama görülme süresi olan 2023 yılı ortalama görülme süresi 2013 yılı verisine yakındır.

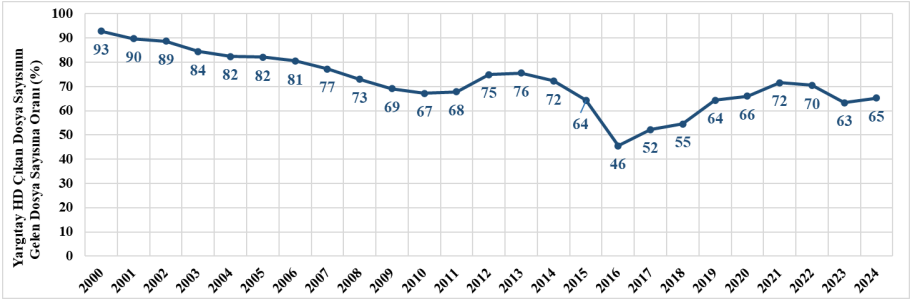
Ancak BAM'lar göreve başlamamış olsaydı Yargıtay'da biriken dosyalara ek yeni temyiz dosyaları da ekleneceğinden Yargıtay'daki ortalama görülme süresinin HD için 450'den HGK için 900 günden çok daha uzun olması beklenmelidir.[5] 2016 yılında BAM'ların yeni kurulmuş olması nedeniyle ortalama görülme süresinin daha az olduğu da düşünüldüğünde yüksek dosya akışı için bir rahatlama yaratılmış olmalıdır. Bununla birlikte BAM'ların faaliyete başlamasından önceki dönemle karşılaştırıldığında ortalama görülme süresi performansındaki gelişme verilere yansımamıştır. Bunun nedeni tek başına performans düşüklüğü olmayabilir, bu sadece etkenlerden biri olabilir. Ayrıca gelen dosyaların içeriği ve zorluğu, dosyalar üzerinde daha detaylı inceleme yapılıyor olması gibi sebepler de etkili olabilir. Sayısal veriler bir yana eğer BAM'lar kurulmamış olsaydı 2016 yılına kadar yükselen ortalama görülme süresi artışının devam edeceği de düşünüldüğünde Yargıtay'daki dosya sayılarının sürdürülebilir olmadığı açıkça görülebilir. Nitekim BAM'ların faaliyete başlamasına rağmen ortalama görülme süresi HD'de 2018 yılına kadar artış göstermiş ve 2018 yılında bile ancak üç gün azalabilmiştir.

Ortalama görülme süresi gelen ve karar verilen dosya sayısı ile ilişkili olup 2016 yılından sonra Yargıtay'a gelen iş önceki yıllara göre azalmaya başladığından karar verilen dosya sayısının buna göre daha çok oranda azalmış olmasının ortalama görülme sürelerindeki durumu açıklayabileceği düşünülebilir. Grafik 4'te 2000-2024 yılları arasında Yargıtay HD çıkan dosyaların gelen dosyalara oranı gösterilmiştir. Grafik 4'teki gelen dosya sayısı önceki yıldan devren gelen ile yıl içinde gelen dosyaların toplamı olup toplam iş yükü olarak ifade edilmektedir. Çıkan dosya referans yıldaki toplam karar sayısını ifade etmektedir. Çıkan dosyanın gelen dosyaya oranı mahkemenin yıl içinde bakması gereken dosyalardan ne kadarı hakkında karar verdiğini gösterir.[6]

---

5 Bkz. Akkaya/Tepecik/Varol Karaosmanoğlu/Tabak, s. 268.

6 Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2019, s. XXII: "*Reel çalışma oranı: Adli birimlerin referans yıl içinde bakması gereken (gelen toplam) dosyalardan ne kadarını yıl içinde çıkardığını gösterir. Hesaplama formülü:* $\left(\frac{Referans\ yılı\ içinde\ çıkan\ dosya\ sayısı}{Referans\ yıl\ gelen\ toplam\ dosya\ sayısı}\right) \times 100$".

Grafik 4: Yıllara Göre (2000-2024) Yargıtay HD Çıkan Dosyanın Gelen Dosyaya Oranı (%)[7]

Grafik 4'ten görülebileceği gibi Yargıtay HD toplam gelen 100 dosyanın yaklaşık olarak 2013'te 76'sını, 2015'te 64'ünü, 2016 yılında 46'sını karara bağlamıştır. Yargıtay HD çıkan dosyanın gelen dosyaya oranı 2000 yılından 2011 yılına kadar sürekli düşüş göstermiş olsa da (2004 yılında yüzde 82,4, 2005 yılında yüzde 82,1 olarak gerçekleşmiştir), 2001-2014 yılları arasındaki karar sayısı 2003 ve 2006 yıllarındaki küçük düşüşler (karar sayıları 2003 yılında bir önceki yıla göre 10489, 2006 yılında bir önceki yıla göre 322 azalmıştır) haricinde her yıl bir önceki yıla göre artarak 2014 yılında 521.759'a ulaşmıştır. Buna rağmen Grafik 4'teki oranın giderek düşmesi de Yargıtay HD'nin gelen iş nedeniyle zorlandığı ve bu durumun sürdürülebilir olmadığını göstermektedir.

Yargıtay HD gelen iş, 2016 yılından sonra BAM'ların faaliyete başlamasından hemen önceki döneme göre azalmaya başladığından

[7] 2015-2024 yılları arasındaki Adalet İstatistikleri 2024 dosyasındaki iş durumuna göre; 2000-2009 yılları arasındaki veriler her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasındaki iş durumuna göre; 2010-2014 yılları arasındaki veriler Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerine göre araştırmacılarca hesaplanmıştır. Adalet İstatistikleri 2024'te 2015-2024 yılları arası için çıkan dosyaların gelen dosyalara oranı virgülden sonra bir sayı gösterilerek verilmiştir (bkz. Adalet İstatistikleri 2024, s. 50). Çıkan dosyaların gelen dosyalara oranı bazen "reel çalışma oranı" olarak ifade edilmiş (bkz. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2019, s. 250), daha sonra uluslararası standartlara uyum kapsamında bu ifade yerine "çıkan dosyanın gelen dosyaya oranı" ifadesinin kullanıldığı belirtilmiştir (bkz. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2020, s. XVIII; Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2021, s. XVIII).

karar sayılarının buna oranla yükselmiş olması veya en azından gelen işin azalması oranında azalmamış olması beklenebilirdi. Zira Yargıtay HD'ye gelen toplam iş, devren gelen dosyalar ile yıl içinde gelen dosyaların toplamından ibarettir. BAM'ların faaliyete geçmesi sonrasında Yargıtay HD'de yeni açılan dosyalar azaldığından toplam gelen dosya sayısı da mutlak sayı olarak süratle azalmıştır.[8] Buna mukabil çıkan dosya olan toplam karar sayısı, önceki yıllar kadar olsaydı başka bir deyişle toplam karar sayısındaki mutlak sayı performansı korunsaydı 2016 yılından sonra çıkan dosyanın gelen dosyaya oranının özellikle 2020 yılından sonra 2016 yılı öncesine göre yükselmesi gerekirdi.[9] Ancak Grafik 4'ten görüleceği üzere karara çıkan dosyanın gelen dosyaya oranı bu beklentinin altında kalmıştır. Yargıtay HD'nin karar sayıları bakımından gelen işe göre performansının azaldığı gözlemlenmektedir.[10]

BAM'ların faaliyete geçmesiyle HD yıl içinde açılan dosya sayısı azalarak toplam gelen dosya sayısı içindeki devren gelen dosya sayı-

---

8 2016 yılında Yargıtay HD toplam gelen iş 779067 iken bu sayı 2024 yılında 180046 olmuştur (bkz. Adalet İstatistikleri 2024, s. 53). Her yılın kendi Adalet İstatistiklerindeki iş durumuna bakılırsa 2024 yılındaki bu sayı, 1983 yılından sonra Yargıtay HD'ye gelen en düşük iş yükü olmuştur. Zira 1983 yılında Yargıtay HD toplam gelen iş 169604 olmuş (bkz. Devlet İstatistik Enstitüsü, Adalet İstatistikleri 1982, 1983, Ankara, Mart 1985, s. 98), sonraki yılların hepsinde 1984 yılında 181293 olmak üzere (bkz. Devlet İstatistik Enstitüsü, Adalet İstatistikleri 1984, Ankara, Mart 1986, s. 17) toplam gelen iş sayısı 2024 yılındaki toplam gelen iş sayısının üzerinde olmuştur. Ayrıca bkz. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri Cep Yıllığı 2001, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, Ocak 2003, s. 14.

9 2018 yılında Yargıtay HD toplam gelen iş (geçen yıldan devreden ve yıl içinde açılan dosya sayılarının toplamı, iş yükü) yaklaşık olarak 2009 yılı ile aynı olmuştur. İş yükü, 2018 yılında 486973, 2009 yılında 484096 olarak görülmektedir. Karar sayısı ise 2018 yılında 265828, 2009 yılında 334346 olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılından sonraki her bir yılın toplam gelen iş sayısı, 2009-2016 yıllarındaki her bir yılın toplam gelen iş sayısının altında kalmıştır. 2009-2016 yılları arasındaki en düşük toplam gelen iş sayısı 2009 yılında gerçekleşmiştir. 2019-2024 yılları arasında ise toplam gelen iş sayısı azalmış ve her bir yılın toplam gelen iş sayısı sırasıyla 2009 yılındaki toplam gelen iş sayısının yüzde 74, yüzde 54, yüzde 55, yüzde 44, yüzde 38 ve yüzde 37'si kadar olmuştur.
2020 yılı ve sonraki yıllarda her yıl toplam gelen iş sayısı 2001-2020 yıllarındaki her yıl toplam gelen iş sayısının altında kalmıştır.

10 2015 yılındaki HD karar sayısı, 2019-2024 yıllarında her bir yılın HD toplam gelen iş sayısından fazladır. HD'de 2015 yılında 479690 karar verilmişken 2024 yılında HD toplam gelen iş 180046'dır. 2000-2019 yılları arasında her yıl verilen karar sayısı, 2019-2024 yılları arasındaki her yıl verilen karar sayısından fazla olmuştur.

sının oranı artmış,[11] çıkan dosya sayısının gelen dosya sayısına oranı da 2016 yılı öncesine göre çok değişmediği veya o oranların altında seyrettiği için ortalama görülme süreleri 2016 yılı sonrasında 2016 yılı öncesine göre yükselmiş olarak da değerlendirilebilir.[12] Zira ortalama görülme süresi formülüne göre, devren gelen dosya sayısının toplam gelen dosya sayısına oranı artarken çıkan dosya sayısının toplam gelen dosya sayısına oranı sabit kalır veya azalırsa ortalama görülme süresi artar. Nitekim ortalama görülme süresi formülü

$$\left(\frac{\left(1+\left(\frac{devren\ gelen\ dosya}{toplam\ gelen\ dosya}\right)-\left(\frac{çıkan\ dosya}{toplam\ gelen\ dosya}\right)\right)}{\left(1-\left(\frac{devren\ gelen\ dosya}{toplam\ gelen\ dosya}\right)+\left(\frac{çıkan\ dosya}{toplam\ gelen\ dosya}\right)\right)}\right)\times 365$$

şeklinde de yazılabilir ve bu durumda pay artarken payda azalır.

2016 yılından itibaren her yılın geçen yıldan devren gelen dosya sayısının toplam gelen dosya sayısına oranı 2000-2016 yılları arasındaki her yılın oranının üzerinde, çıkan dosya sayısının gelen dosya sayısına oranı ise Grafik 4'ten de görüleceği üzere 2000-2016 yılları arasındaki her yılın oranına yakın ve genel olarak da altında gerçekleşmiştir. Bu durum da 2016 yılından sonraki ortalama görülme sürelerinin genel olarak 2000-2016 yılları arasındaki ortalama görülme sürelerinden yüksek olmasına neden olmuştur.

Yıl içinde açılan dosya sayısının sistemin dengeye ulaşması ile takip eden yıllarda birbirine yakın seyredeceği düşünülürse gelecek yıla devreden dosya sayısı yani devren gelen dosya sayısı ve yıl içinde gelen dosya sayısı toplamının karar sayısından farkı, bir sonraki yılın devren gelen dosya sayısı olacağından ortalama görülme süresinin belirlenmesinde karar sayısı kritik nokta olur.

Ortalama görülme süresindeki değişime Yargıtay'daki yapısal değişikliklerin de etkili olduğu değerlendirilmiştir. Nitekim Adli İstatistiklerde 2012 yılındaki bir önceki yıla göre ortalama görülme sü-

11 Bkz. Grafik 11.

12 2018 yılında yıl içinde gelen dosya sayısının azalmasına rağmen ortalama görülme süresinin artmasının devren gelen dosyaların toplam gelen dosya içindeki payının fazla olmasından ve çıkan dosyaların gelen dosyalara oranının düşük olmasından kaynaklandığı belirtilmektedir bkz. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2018, s. 253.

resindeki düşüşün nedeninin yeni dairelerin kurulması olduğu değerlendirilmiştir.[13] Yine 1992-1999 yılları arasında ortalama görülme süreleri bir önceki yıla göre düşmüş[14] sürelerdeki düşüş dairelere sağlanan tetkik hâkimleriyle ilişkilendirilmiştir.[15]

Yargıtay'ın performansını etkileyebilecek diğer birçok düzenleme ve yapısal değişiklik de söz konusu olmuştur. Örneğin 1983 tarihinde YK'da on beş olarak öngörülen hukuk dairesi sayısı; 1989'da on altı[16], 1994 yılında yirmi bir,[17] 2011 yılında yirmi üç,[18] 2014 yılında hukuk veya ceza dairesi olarak Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından belirlenmek üzere toplam otuz sekiz[19] ve sonra yeniden hukuk dairesi sayısı yirmi üç,[20] 2016 yılında on iki[21] olarak öngörülmüş ve 2021 tarihinde[22] hukuk dairesi sayısı on ikiye düşürülmüştür. 6110 sayılı Kanun[23] ile Yargıtay dairelerinin heyet hâlinde çalışacağı ve üye sayısının yeterli olması halinde birden fazla heyet oluşturulabileceği düzenlenmiş, tüm hukuk dairelerinin arasındaki iş bölümü karar tasarısının Başkanlar Kurulu tarafından hazırlanacağı ve bu tasarının Büyük Genel Kurul'un onayına sunulacağı düzenlenmiştir. 01.07.2016 tarihli 6723 sayılı Kanun ile eklenen YK Geçici Madde 15'te, mevcut Yargıtay

---

13 Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2014, s. 216; Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler 2013, s. 252.

14 Gürsel Mol, Türk Hukuk Tarihi Sürecinde Yargıtay, Yargıtay Yayınları, Ankara 2004, s. 385. Mezkûr eserdeki tabloda ortalama görülme süresinin hesaplanma formülüne yer verilmemiş aidiyeti nedeniyle ilgili daire kararı verilen dosya sayılarının ortalama görülme süresi hesabına katılmadığı belirtilmiştir. İlgili yıllar için her yılın kendi Adalet İstatistiklerindeki tüm kararlar hesaba katılarak Adalet İstatistiklerindeki ortalama görülme süresi formülüne göre hesaplama yapıldığında da 1992-1999 yılları arasında ortalama görülme süreleri bir önceki yıla göre azalmaktadır.

15 Bkz. Mustafa Tören Yücel, Türkiye'de Yargının Etkinliği, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2008, s. 207. Mezkûr çalışmada "ortalama bekleme süresi" ifadesi kullanılmış ve hesaplama formülüne yer verilmemiştir.

16 3368 sayılı Kanun (RG 26.05.1987, 19471) ile.

17 4053 sayılı Kanun (RG 11.12.1994, 22138) ile.

18 6110 sayılı Kanun (RG 14.02.2011, 27846) ile.

19 6545 sayılı Kanun (RG 28.06.2014, 29044) ile

20 6572 sayılı Kanun (RG 12.12.2014, 29203 Mükerrer) ile.

21 6723 sayılı Kanun (RG 23.07.2016, 29779 2. Mükerrer) ile.

22 Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu'nun 22.06.2021 tarihli ve 196 sayılı kararı (RG 23.06.2021, 31520) ile.

23 RG 14.02.2011, 27846.

üyelerinin üyeliklerinin kural olarak sona erdiği,[24] üyeliği sona erenler arasından yeniden seçim yapılacağı, Yargıtay meslek mensuplarının (Yargıtay Birinci Başkanı, Cumhuriyet Başsavcısı, birinci başkanvekilleri, Cumhuriyet Başsavcıvekili, daire başkanları ve üyeler) kadro sayısının üç yüz on olduğu, bu kadro sayısını aşan üye kadrolarının herhangi bir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılacağı ve bu kadro sayısının iki yüze düşünceye kadar boşalan her iki üyelik için bir üye seçimi yapılacağı, seçim yapılmayan üye kadrolarının başka bir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılacağı düzenlenmiştir. Yine mezkûr Kanun ile YK m. 29 değiştirilerek bir kimsenin ikinci defa Yargıtay üyesi seçilemeyeceği ve üyelerin on iki yıl için seçileceği düzenlemeleri de yapılmıştır. 2015 yılında 6644 sayılı Kanun[25] ile Hukuk İşbölümü İnceleme Kurulu oluşturularak dosya kendisine gelen dairenin uyuşmazlığın kendi iş sahası içinde olmadığı kanaatine varması halinde dosyayı Hukuk İşbölümü İnceleme Kuruluna göndereceği düzenlenmiş; 2016 yılında 6723 sayılı Kanun ile mezkûr hüküm değiştirilerek bu durumda dairenin dosyayı ilgili hukuk dairesine göndereceği, dosyanın gönderildiği dairenin de uyuşmazlığın kendi iş sahası içinde olmadığı kanaatine varması halinde varsa geçici hukuki koruma tedbirlerine dair talepler hakkında da karar vermek suretiyle dosyayı Hukuk İşbölümü İnceleme Kuruluna göndereceği düzenlenmiştir.

15 Temmuz 2016'da yaşanan darbe girişimi ve sonrasındaki süreç de Yargıtay'ın çalışma performansını ve yapısını etkilemiştir. 20.11.2017 tarihli 696 sayılı Kanun Hükmünde Kararname[26] (KHK) ve 7079 sayılı Kanun[27] ile YK'ya eklenen geçici madde 16 hükmüyle 31.12.2022 tarihine kadar HGK'nın işleyişi ve yapısı da değiştirilmiştir. Mezkûr değişiklikle içtihadı birleştirme toplantılarına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla; HGK üyelerinin Birinci Başkanlık Kurulu tarafından görevlendirilen yirmi üyeden oluşacağı, görevlendirilen üyelerin sürekli olarak görev

---

24 Mezkûr hüküm fıkrası şu şekildedir: "*Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte Yargıtay üyelerinin üyelikleri sona erer. Ancak yeni seçim yapılıncaya kadar görevlerine devam eden eski başkanlar hariç olmak üzere, bu tarih itibarıyla Yargıtay Birinci Başkanı, Cumhuriyet Başsavcısı, birinci başkanvekili, Cumhuriyet Başsavcıvekili ve daire başkanı olarak görev yapanların Yargıtay üyelikleri devam eder.*".

25 RG 11.04.2015, 29323.

26 RG 24.12.2017, 30280.

27 RG 08.03.2018, 30354 Mükerrer.

yapacağı, toplantı ve görüşme yeter sayısının on beş olduğu, toplantıda bulunanların üçte ikisinin oyu ile karar verileceği, bu çoğunluğun sağlanmaması halinde ikinci toplantıda bulunanların çoğunluğuyla karar verileceği düzenlenmiştir.[28] Ayrıca mezkûr KHK ve Kanun ile YK m. 15 ve 5235 sayılı Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun[29] m. 35 hükmü değiştirilerek benzer olaylarda BAM hukuk veya ceza dairele-

---

28 YK m. 7'ye göre HGK, hukuk dairelerinin başkan ve üyelerinden oluşur. İçtihadı birleştirmeleri toplantıları hariç işi görüşme konusu olan daireden üçten fazla üyenin katılmaması koşuluyla kurula bağlı her daireden en az bir üyenin bulunması zorunludur. Katılan üye sayısının çift olması halinde, kurul başkanı tarafından belirlenecek daireden bir üye daha kurula katılır. Toplantılarda daire başkanlarının en az yarısından fazlasının bulunması zorunludur. Başkanlar yeter sayısı, başkanların izinli veya özürlü olması halinde aynı dairenin kıdemli üyesi ile doldurulur. YK m. 41'e göre de HGK YK m. 7'ye göre toplanır ve toplantıda bulunanların üçte ikisinin oyu ile karar verilir. İçtihadı birleştirme toplantıları hariç olmak üzere birinci toplantıda üçte iki oy çoğunluğu sağlanamazsa ikinci toplantıda bulunanların çoğunluğu ile karar verilir. HGK'nın toplanma ve karar verme usulü, 696 sayılı KHK ve 7079 sayılı Kanun öncesinde de 6723 sayılı Kanun ile değiştirilerek mevcut halini almıştır. 2016 yılında yürürlüğe giren 6723 sayılı Kanun öncesinde, içtihadı birleştirme toplantıları hariç işi görüşme konusu olan daireden beşten fazla üyenin katılmaması koşuluyla bu kurullara bağlı daire sayısının en az iki katı üyenin bulunması zorunlu olup bu toplantılarda daire başkanlarının en az yarısından fazlasının ve başkanlarının katıldığı dairelerden bir, katılmadığı dairelerden iki üyenin bulunması zorunluydu. Bu nedenle Yargıtay İç Yönetmeliği'nde (RG 29.08.1983, 18150) ilgili düzenleme olan m. 22/II bu yöndedir. Mezkûr Yönetmelik'in 22/III hükmü, "*Toplantılarda daire başkanlarının en az yarısından fazlasının ve başkanlarının katıldığı dairelerden bir, katılmadığı dairelerden iki üyenin bulunması gereklidir. Yasal zorunluk olmadıkça üye eksikliği diğer daire üyeleriyle doldurulamaz.*" ve m. 23/I hükmü "*Hukuk ve Ceza Genel Kurullarına katılacak başkanlar, Birinci Başkan; üyeler ise, daire başkanı tarafından belirlenir ve ikişer aylık listeler halinde ilgili dairelere ve dairelerce de ilgili kurul başkanlıklarına sunulur. Daire başkanı, dairesine ait görüşülecek işin niteliğine göre belirlenenlerin dışında bir üyeyi kurula katılmak üzere görevlendirebilir.*" şeklindedir. Ancak 07.01.2023 tarihli Yargıtay Hukuk ve Ceza Genel Kurullarının Çalışma Usul ve Esasları m. 3, "*Hukuk ve Ceza Genel Kurulları görüşmelerinde, işi görüşme konusu olan daireden üçten fazla üyenin katılmaması koşuluyla her daireden en az iki üyenin bulunması gerekir.*", m. 5 "*Toplantılarda daire başkanlarının en az yarısından fazlasının ve başkanlarının katıldığı dairelerden bir, katılmadığı dairelerden iki üyenin bulunması gereklidir. Yasal zorunluluk olmadıkça üye eksikliği diğer daire üyeleri ile doldurulamaz.*" ve m. 6 "*Hukuk ve Ceza Genel Kurullarına katılacak başkanlar, Birinci Başkan; üyeler ise, daire başkanı tarafından belirlenir ve birer aylık listeler halinde ilgili dairelere ve dairelerce de ilgili kurul başkanlıklarına en geç bir hafta öncesinden sunulur.*" şeklinde düzenlenmiştir.

29 RG 07.10.2004, 25606.

rince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında ya da bu mahkeme ile başka bir BAM hukuk veya ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında uyuşmazlık bulunması hâlinde bu uyuşmazlığın giderilmesi görevi HGK'dan alınarak ilgili hukuk dairesine verilmiştir.[30] Yine mezkûr KHK ve Kanun ile yüz yeni Yargıtay üyeliği kadrosu ihdas edilmiş, YK'ya eklenen Geçici Madde 17 ile bu kadrolara ilişkin seçim ve diğer hususlar düzenlenmiş, YK m. 29'daki Yargıtay üyesi seçilebilmek için aranan hâkimlik ve savcılık mesleğinde on yedi yıl çalışmış olmak şartı[31] kaldırılmıştır. 7532 sayılı Kanun[32] ile YK'ya eklenen Ek Madde 3 ve (I) Sayılı Kadro Cetveli uyarınca Yargıtay meslek mensupları (Yargıtay Birinci Başkanı, Cumhuriyet Başsavcısı, Birinci başkanvekilleri, Cumhuriyet Başsavcıvekili, daire başkanları ve üyeler) kadro sayısı iki yüze düşünceye kadar, boşalan her iki üyelik için bir üye seçimi yapılacağını da içeren geçici madde 15 hükmü saklı olmak üzere Yargıtay Birinci Başkanı, Cumhuriyet Başsavcısı, birinci başkanvekili, Cumhuriyet Başsavcıvekili, daire başkanı, üye ve iç denetçi kadroları adedi mezkur kadro cetvelinde, üç yüz on biri üye olmak üzere, toplam üç yüz kırk üç olarak düzenlenmiştir. Yine 2020 yılında Covid-19 Pandemisi önlemleri kapsamında yargı işlerinin durdurulması ve ertelenmesi hakkındaki önlemler ve genel olarak salgının toplum üzerindeki etkileri de Yargıtay'ın çalışma performansını etkileyebilecek niteliktedir. Örnek olarak sayılanlardan da görüleceği üzere Yargıtay'ın yapısı ve çalışma usulleri çeşitli düzenlemelerle yıllar içinde değiştirilmiş olup bu yöndeki değişiklikler kısa veya uzun vadede çalışma performansını etkileyebilecek niteliklere sahiptir. Ancak her değişikliğin istatistiklerde farklı yönelim veya kırılma yaratmaması, doğrudan 2016 yılında uygulamaya geçen kanun yolu reformu ile ilgili olabileceği gibi çeşitli diğer düzenlemelerin ve yapılan değişikliklerin etkilerinden de kaynaklanabilir.

---

30 Hukuk dairelerinin bu yönde karar vermesinin kanuni dayanağının tartışmalı olduğu yönündeki görüş için bkz. Uğur Bulut, Medenî Usûl Hukukunda Temyiz İncelemesinin Kapsamı ve Sınırları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 72.

31 YK m. 29/I "*Yargıtay üyeleri, birinci sınıfa ayrıldıktan sonra en az üç yıl süre ile başarılı görev yapmış ve birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adlî yargı hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile bu meslekten sayılanlar arasından seçilir.*" şeklinde iken 6494 sayılı Kanun ile (RG 07.07.2013, 28700) Yargıtay üyesi seçilebilmek için hâkimlik ve savcılık mesleğinde yirmi yıl çalışmış olmak şartı getirilmiş, 2014 yılında 6572 sayılı Kanun ile bu süre on yedi yıl olarak değiştirilmişti.

32 RG 27.11.2024, 32735.

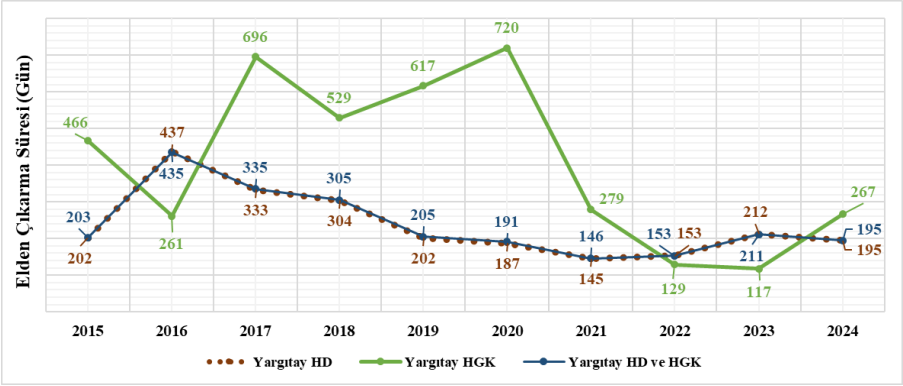
Sonuç olarak belirtmek gerekir ki yapısal değişiklikler ve hâkim sayılarının yanı sıra karar sayılarının gelen toplam dosya sayısına oranının BAM öncesi dönem nazara alındığında düşük gözükmesi, ortalama görülme sürelerinin beklenen düzeyde düşmemesi doğrudan HD'nin performansının ve etkinliğinin azaldığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Zira BAM'ların faaliyete geçmesiyle birlikte gelen dosyaların içeriği ve zorluğu gibi hususlar, dosyalar üzerinde daha detaylı inceleme yapılarak daha fazla emek harcanıyor olması, kararların daha detaylı ve gerekçeli olarak yazılıyor olması, bu dönemde onama ve bozma kararı verilen dosyaların sayısında oransal artış olması, başka bir deyişle verilen kararların iş yükünün çok daha yoğun olduğu döneme göre daha çok esasa ilişkin olması gibi etkenler de dikkate alınması gereken hususlardır. Ayrıca eğer BAM'lar kurulmamış olsaydı 2016 yılına kadar yükselen ortalama görülme süresi artışının devam edeceği de düşünüldüğünde HD'lerdeki dosya sayılarının sürdürülebilir olmadığı açıkça görülebilir. Nitekim BAM'ların faaliyete başlamasına rağmen ortalama görülme süresi HD'de 2018 yılına kadar artış göstermiş ve 2018 yılında bile ancak üç gün azalabilmiştir.

2. Elden Çıkarma Süresi

Mahkemelerin etkinliğinin ölçülebilmesi için kullanılan ve gelecek yıla devreden dosya sayısı ile karara bağlanan dosya sayısına göre hesaplanan bir diğer değişken de elden çıkarma süresidir.[33] Bu süre, mahkemenin dosya akışını nasıl yönettiği hakkında bilgi vermektedir.[34] Elden çıkarma süresine ilişkin veriler, Adalet İstatistikleri 2022 ve sonraki Adalet İstatistikleri dosyalarında yer almış ve geçmiş döneme ilişkin olarak 2015 yılına kadarki veriler yayımlanmıştır. Bu nedenle Grafik 5'te 2015-2024 yıllarına ilişkin elden çıkarılma süreleri gösterilmiştir.

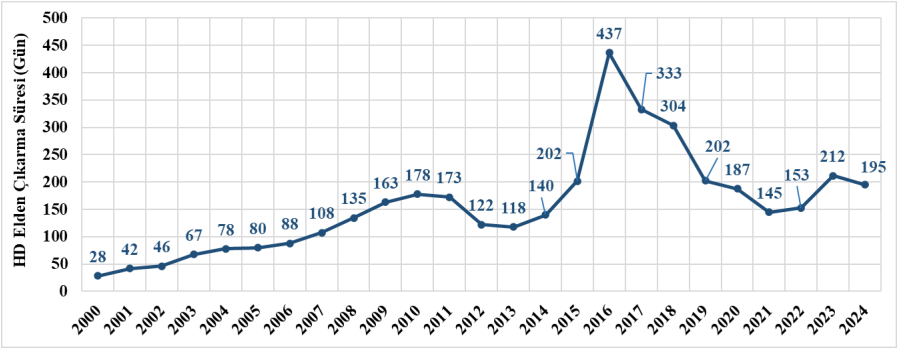
33 Elden çıkarma süresi Adalet İstatistiklerinde devreden dosyaların elden çıkarılma süresi olarak ifade edilmektedir. Devreden dosyaların elden çıkarılma süresi = $\left(\frac{365}{Devreden\ dosya\ oranı}\right) = \left(\frac{365}{\frac{Karara\ bağlanan\ dosya\ sayısı}{Devreden\ dosya\ sayısı}}\right)$, (Adalet İstatistikleri 2024, s. XXV-XXVI).

34 Adalet İstatistikleri 2024, s. XXVI.

Grafik 5: Yıllara Göre (2015-2024) Yargıtay HD ve HGK Elden Çıkarma Süresi[35]

Elden çıkarma süresi, gelecek yıla devreden dosya ve karara çıkan dosya ile ilişkili olduğundan, Yargıtay HD için daha uzun süreli bir grafik düzenlendiğinde görünüm Grafik 6'daki gibi olmaktadır.

Grafik 6: Yıllara Göre (2000-2024) Yargıtay HD Elden Çıkarma Süresi[36]

Yargıtay HD elden çıkarma süresi, BAM'ların faaliyete başladığı 2016 yılında 437 gün olarak en yüksek seviyede gerçekleşmiş; takip eden yıllarda ise hızlı bir düşüş göstermiştir. 2016 yılında HD elden

35 Adalet İstatistikleri 2024, s. 12, 49.

36 Grafikte yer alan bilgilerden 2015-2024 yılları arası elden çıkarma süreleri Adalet İstatistikleri 2024 dosyasından alınmıştır. 2000-2009 yılları arası her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyalarından; 2010-2014 yılları arası Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerinden yazarlarca hesaplanmıştır.

çıkarma süresi bir önceki yılın süresinin iki katından fazla gerçekleşmiştir. BAM'ların faaliyete geçişi ile HD'ye yıl içinde gelen dosya sayısında ciddi oranda azalma olması gelecek yıla devreden dosya sayılarının karara bağlanan dosya sayılarına oranının azalmasında etkili olmuştur. BAM'ların faaliyete başlamasından sonra bir önceki yıla göre kısalan ve 2021 yılında 145 gün olan HD elden çıkarma süresi, 2022 yılından itibaren bir önceki yıla göre artmış ve 2023 yılında 212 güne ulaşmış; 2024 yılında ise yeniden düşüş göstererek 195 gün olarak gerçekleşmiştir.

Elden çıkarma süresinin hesaplamasında gelecek yıla devreden dosyaların dikkate alınması nedeniyle ortalama görülme süresinden farklı olarak referans yıldaki gelen toplam dosya sayısının değişimi ile karar sayısı değişimi bu süreye derhal yansımaktadır. Nitekim 2016 yılında BAM'lar faaliyete geçince 2017 yılında Yargıtay HD elden çıkarma süresi düşmüştür.

BAM'ların faaliyete geçmesiyle HD'ye gelen toplam dosya sayısı ciddi anlamda azalacağından karar sayısında da gelen toplam dosya sayısında olduğu gibi büyük bir düşüş olması düşünülmediğinde elden çıkarma süresinin BAM'ların faaliyete geçmesinden önceki döneme göre daha yüksek olması beklenebilirdi. Grafik 6'dan görüleceği üzere HD için elden çıkarma süresi 2016-2021 yılları arasındaki döneminde bir önceki yıla göre hızla kısalmış ve 2021'de 145 gün olarak gerçekleşmiş ancak 2022 yılından itibaren elden çıkarma süresinde artış yaşanmaya başlamış; 2024 yılında ise yeniden düşüş göstermiştir. 2016-2021 yılları arasında elden çıkarma sürelerinde düşüş yaşanmış olmasına rağmen 2023 ve 2024 yılları elden çıkarma süreleri, 2015 yılı dışarda tutulursa BAM öncesindeki 2009-2015 yılları arasında gerçekleşen elden çıkarma sürelerinin üstünde gerçekleşmiştir. Gelen toplam dosya sayısının azalmasına rağmen karar sayılarındaki önemli düşüş elden çıkarma sürelerinin 2016 öncesinde göre yüksek kalmasına yol açmıştır. Nitekim yukarıda Grafik 4'te de karar sayısının gelen toplam dosya sayısına oranının 2016 yılı öncesinde göre düşük kaldığı görülmektedir.

Sonuç olarak HD toplam gelen dosya sayısına karşılık karar sayısının BAM'ların faaliyete başlamadan kısa süre öncesine nazaran düşük kaldığı elden çıkarma sürelerinde görülmektedir. Fakat yukarıda da belirtildiği gibi bu durum doğrudan HD'nin performansının ve etkin-

liğinin azaldığı şeklinde yorumlanamaz. Yargıtay'daki yapısal değişiklikler, hâkim sayılarının değişimi, BAM'ların faaliyete geçmesiyle birlikte HD'ye gelen dosyaların içeriği ve zorluğu, HD'de dosyalar üzerinde daha detaylı inceleme yapılarak daha fazla emek harcanıyor olması, kararların daha detaylı ve gerekçeli olarak yazılıyor olması, bu dönemde onama ve bozma kararı verilen dosyaların sayısında oransal artış olması, başka bir deyişle verilen kararların iş yükünün çok daha yoğun olduğu döneme göre daha çok esasa ilişkin olması, gibi etkenler de dikkate alınması gereken hususlardır.

3. Yargıtay Hukuk Daireleri Gerçek Görülme Süreleri ve Diğer Süreler ile İlişkisi

Mahkemelerin etkinliğinin ölçülebilmesi için kullanılan diğer değişken süre de dosyanın kayıt tarihi ile karar tarihi arasındaki süredir. Bu süre, sayısal formüle dayanmadan Yargıtay tarafından dosyanın açılış ve karar tarihlerine göre hesaplandığından esasen bir dosyanın gelmesi ile karara çıkması arasında geçen gerçek gün sayısını verir. Bu nedenle çalışmamızda bu süreye ilişkin olarak gerçek görülme süresi ifadesini kullanmaktayız. Bu süre; Adli İstatistiklerde[37] "karara çıkan dosyaların ortalama karara bağlanma süresi", Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesindeki[38] verilerde "ortalama karara bağlanma süresi", Yargıtay'ın Temel Durum Değerlendirme Raporu'nda[39] ise "kapatılan

---

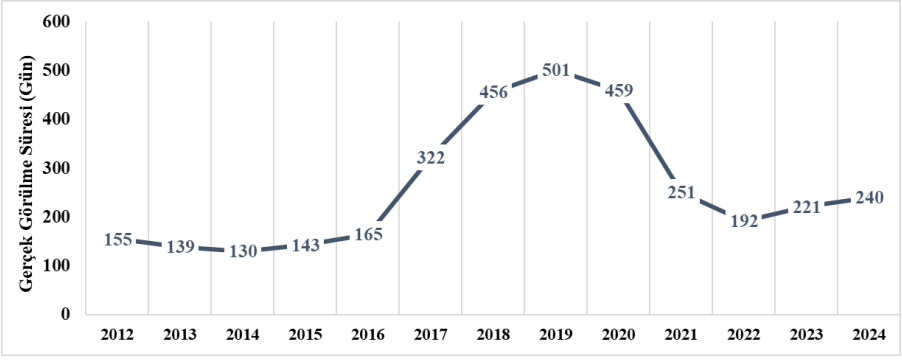
37 Adli İstatistikler 2021, s. 247: "*Karara çıkan dosyaların ortalama karara bağlanma süresi; dosyanın kayıt tarihi ile karar tarihi arasındaki gün baz alınarak Yargıtay Başkanlığınca hesaplanmıştır.*".

38 İstatistikler, https://www.yargitay.gov.tr/kategori/84/istatistikler (Erişim tarihi 04.11.2024). Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde süreye ilişkin dosyaların isminde "ortalama görülme süresi" ifadesi yer almakta iken dosyanın içinde "ortalama karara bağlanma süresi" ifadesi yer almaktadır. Burada sürenin hesaplanmasına ilişkin bir açıklama yapılmamıştır. Ancak Adli İstatistik verilerinde yer alan "ortalama karara bağlanma" süresi yani "gerçek süre" ile karşılaştırıldığında Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde verilen sürenin "gerçek süre" olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan 2020-2024 yılları iş durumu çizgelerinde de "karara çıkan dosyaların ortalama karara bağlanma süresi"ne yer verilmiş, bu süreler de Grafik 7'deki ve Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesindeki "ortalama görülme süresi" isimli dosyalardaki sürelerle aynıdır.

39 Yargıtayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Ortak Projesi Temel Durum Değerlendirme Raporu, Avrupa Konseyi, Ankara 2022, s. 87.

dosyaların ortalama görülme süresi (gerçek süre)" olarak ifade edilmiştir. Adalet İstatistiklerinde ise bu süreye yer verilmemektedir.

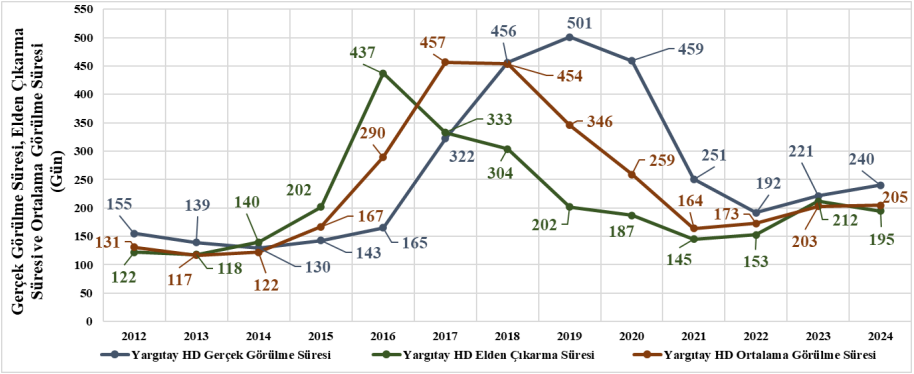
Grafik 7'de Yargıtay HD için gerçek görülme süresi ortalaması görülmektedir. Gerçek görülme süresinde BAM'ların faaliyete geçtiği 2016 yılından 2019 yılına kadar artış yaşanmış ve daha sonra 2022 yılına kadar bu süre kısalmıştır; 2022 yılından sonra ise tekrar artışa geçmiş ve 2024 yılında 240 gün olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 7: Yıllara Göre (2012-2024) Yargıtay HD Gerçek Görülme Süresi (Gün)[40]

Grafik 8'de 2012-2024 yılları arasında Yargıtay HD gerçek görülme süresi, elden çıkarma süresi ve ortalama görülme süreleri birlikte gösterilerek karşılaştırma yapılmıştır.

[40] Gerçek görülme süreleri, 2014-2021 yılları Adli İstatistikler 2021'den; 2013 yılı Adli İstatistikler 2020'den; 2012 yılı Adli İstatistikler 2019'dan; 2022-2024 yılları Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinden alınmıştır. 2022-2024 gerçek görülme süresi için bkz. İstatistikler, https://www.yargitay.gov.tr/kategori/84/istatistikler (Erişim tarihi 04.11.2024). Gerçek görülme süresine ulaşılabilen en eski tarih 2012 yılı olduğundan karşılaştırma bu yıldan itibaren yapılmıştır.

Grafik 8: Yıllara Göre (2012-2024) Yargıtay HD Gerçek Görülme Süresi, Elden Çıkarma Süresi ve Ortalama Görülme Süresi (Gün)

Gerçek görülme süresi, referans yıla ilişkin gerçek ve gerçekleşen sürelerin ortalamasını vermektedir; diğer süreler ise varsayımsal olarak Yargıtay HD iş yükünü hangi süreler içinde çözdüğü konusunda fikir vermektedir. Dolayısıyla bu süreler arasındaki ilişkinin açıklanması hukuk dairelerinin süre yönünden performansının değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Yargıtay'ın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Ortak Projesi Temel Durum Değerlendirme Raporunda, gerçek görülme süresinin hesaplanması imkânının çoğunlukla mevcut olmadığı, Yargıtay'ın ise bu konuda yeterli teknolojik alt yapısının bulunduğu ve doğrultuda Yargıtay'da gerçek görülme sürelerinin hesaplanıp paylaşıldığı ifade edilmiştir.[41] Süre yönünden esas değerlendirilmesi gereken gerçek görülme süresi iken diğer iki süre gerçek görülme süresi hakkında tahmin yürütme imkânı sağlayan birer gösterge olarak değerlendirilmektedir.[42] Ortalama görülme süresinde gelen ve çıkan işin dikkate alındığı, elden çıkarma süresinde ise devreden dosya oranının dikkate alındığı gözetildiğinde bu sürelerin gerçek süre bakımından fikir verebilmesi mümkün olur.

41 Temel Durum Değerlendirme Raporu, s. 85, 87.

42 Temel Durum Değerlendirme Raporu, s. 85. Rapor'da elden çıkarma süresi (Rapor'daki ifadesi ile dosya işlem süresi) hakkında bu yönde bir değerlendirme yapmıştır.

Süreye ilişkin her üç bilgi de 2014 yılına kadar birbirine yakın değerler almaktadır. 2015 yılından sonra ise farklılaşma başlamaktadır. 2012 yılından itibaren HD elden çıkarma süreleri ortalaması izlendiğinde 2016 yılına kadar elden çıkarma sürelerinin artış gösterdiği ve 2016 yılında 437 gün ile en yüksek seviyeye çıktığı görülmektedir. Gerçek görülme süreleri çok yüksekken diğer süreler problemi anlamayı güçleştiriyor gibi görünmektedir. Süreler düşmeye başladıktan sonra da problemin kısa sürede çözümlendiği izlenimi vermektedir. Dolayısıyla yıl bazlı ortalama hesabı ve sayısal olarak hesaplanarak takip edilen süreler yerine gerçek görülme sürelerini görmek ve takip etmek, problemi görmek için de çözmek için de daha gerçekçi bir bakış açısı sunacaktır.

2012-2016 yılları arasında karar sayılarının yüksek olmasına rağmen elden çıkarma ve ortalama görülme sürelerinin yükselmesinin önlenememesi, HD'lerin gelen işle başa çıkmakta zorlandığına ve dosya birikmesinin devam ettiğine işaret etmektedir. Nitekim gelecek yıla devir sayılarına bakıldığında da gelecek yıla devreden dosya sayısı 2013 yılındaki ufak düşüş (164928'den 163226'ya)[43] dışında 2012 yılından sonra 2016 yılına kadar her yıl bir önceki yıla göre artmıştır. Dolayısıyla da HD önünde dosya birikmesi artarak devam etmiştir. BAM'ların faaliyete geçmesiyle birlikte, gelecek yıla devreden dosya sayıları 2023 yılındaki ufak artış (63440'tan 66999'a)[44] dışında her yıl

[43] Gelecek yılda devreden dosya sayıları, Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerinden alınmıştır. Gelecek yıla devreden dosya sayıları bakımından, Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgeleri ile referans yılların Adalet İstatistikleri arasında çok küçük farklar bulunmaktadır. 2012 ve 2013 yılındaki gelecek yıla devreden dosya sayısı, referans yılların Adalet İstatistiklerine göre 164862 ve 163222 olmaktadır. Ayrıca Adalet İstatistikleri 2013'e göre, referans yılda devren gelen dosya sayısı 164928 olarak belirtilmiştir. Benzer şekilde Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesindeki 2014 yılı iş durumu çizelgesine göre ise geçen yıldan devren gelen dosya sayısı 163221 olarak gösterilmiştir. Bu hususlarla ilgili Adalet İstatistikleri 2013'te "*devirlerde oluşan tutarsızlıklar, adli sistemde yapılan geriye dönük veri güncellemelerinden kaynaklanmaktadır*" notu düşülmüştür bkz. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri 2013, Aralık 2014, s. 16.

[44] Gelecek yılda devreden dosya sayıları Adalet İstatistikleri 2024 dosyasından alınmıştır. 2015-2024 yılları arasında da Adalet İstatistikleri 2024 dosyasına göre gelecek yıla devreden dosya sayısı ile geçen yıldan devren gelen dosya sayıları arasında bazı yıllarda en fazla 2 olmak üzere çok küçük farklar mevcuttur. Nitekim Adalet İstatistikleri 2024 dosyasında da "*devirlerde oluşan tutarsızlıklar,*

bir önceki yıla düşmüş, HD'ler önünde biriken iş azalmaya devam etmiştir. Nitekim bu yıllarda HD temizleme oranlarının yüzde 100'ün üstünde olduğu da aşağıdaki Tablo 1'den de gözlenebilir.

Elden çıkarma süresi, gelecek yıla devreden dosya oranı ile ilgili olduğundan elden çıkarma süresindeki artış genel anlamda mahkeme önündeki iş birikmesine işaret etmektedir.[45] Bu bakımdan elden çıkarma sürelerindeki artışlar, sonraki yıllarda (gelecekte) gerçek görülme süresinin uzayacağı konusunda gösterge oluşturabilir. Örneğin 2016 yılında Yargıtay HD elden çıkarma süresi 437 gün, gerçek görülme süresi ise 165 gündür. Bununla beraber elden çıkarma süresi 2017 yılında 333 gün, 2018 yılında 304 gün, 2019 yılında 202 gün, 2020 yılında 187 gün olarak hesaplanmış ve azalma göstermiş olmasına rağmen; gerçek görülme süresi 2017 yılında 322 gün, 2018 yılında 456 gün, 2019 yılında 501 gün, 2020 yılında 459 gün olarak gerçekleşmiştir. Elden çıkarma süresi azalmış ise de gerçek görülme süresi uzunca bir süre çok yüksek düzeyde kalmıştır. Nihayet HD'nin birikmiş dosyaların önemli bir bölümünü çözüme kavuşturması ve gelen iş sayısının da 2016 yılından sonra azalmış olması sonucunda 2023 yılında elden çıkarma süresi 212 gün, gerçek görülme süresi ise 221 gün olarak gerçekleşmiş ve söz konusu süreler birbirine yaklaşmıştır. 2024 yılında ise elden çıkarma süresi 195 gün, gerçek görülme süresi 240 gün olarak gerçekleşmiş iki süre az da olsa birbirinden uzaklaşmıştır.

Belirtmek gerekir ki elden çıkarma süresi yıl sonunda devreden dosya sayısının karar sayısına oranından hesaplanmaktadır. Gerçek görülme süresi ise dosyanın HD'ye gelmesi ve karar verilmesi arasında geçen gerçek sürenin ortalamasını vermektedir. Gelen dosyalar,

---

adli sistemde yapılan geriye dönük veri güncellemelerinden kaynaklanmaktadır." notu mevcuttur bkz. Adalet İstatistikleri 2024, s. 53.

45 Nitekim 2000-2024 yılları arası HD elden çıkarma süreleri, 2000-2010 yılları arası her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasından, 2010-2014 yılları arası her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasından veya Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerinden, 2015-2024 yılları arası Adalet İstatistikleri 2024 dosyasından hesaplandığında 2011 ve 2022 yılları dışındaki tüm yıllarda bir önceki yıla göre elden çıkarma süresi ile gelecek yıla devreden dosya sayısının artış veya azalış yönü aynı olmuştur. Nitekim gelecek yıla devreden dosya sayısının artış veya azalış yönü de temizleme oranının yüzde 100'ün altında veya üstünde olmasını ifade etmektedir. Bu bakımdan elden çıkarma süresi ile temizleme oranı arasındaki ilişki için bkz. başlık B. 2.

daha uzun sürede çözümü gerektiren dosyalar olmakla birlikte yıl içindeki karar sayılarına dahil oluyorsa, yani gerçek görülme süreleri 365 günden az ise, bu durumda elden çıkarma süresi düşerken gerçek görülme süresi artabilir. Yine karar sayısının artışı ya da karar sayısının benzer seyretmesine karşılık gelen dosyaların azalması halinde elden çıkarma süresi derhal ve büyük oranlarda düşebilirken devren gelen dosyaların çözümü daha çok zaman gerektiren dosyalar olması halinde gerçek görülme süresi buna göre daha yüksek kalabilir. Yine gelen toplam dosya sayısı benzer olmasına rağmen yıl içindeki karar sayısı düşerse elden çıkarma süresi artmasına rağmen gelen dosyaların yıl içindeki karar verilme süresinin ortalaması daha kısa olabilir. Dolayısıyla dosyaların niteliği de süreler arasında fark yaratabilmektedir. Yine toplam gelen ve karar sayısı aynı olan iki yıl düşünülürse aynı sayıda karar verileceği için hâkim başına düşen dosya sayısı elden çıkarma sürelerine yansımamakla birlikte gerçek görülme süresini arttırabilir niteliktedir. Bu bakımdan hâkim başına düşen dosya sayısı da yıl içindeki gerçek görülme süresini doğrudan etkileyebilir ve diğer sürelerden farklı yönde seyretmesine neden olabilir. Nitekim Grafik 8'e bakıldığında 2022 yılında elden çıkarma süresi bir önceki yıla göre az da olsa (8 gün) bir artış göstermiş ve 153 gün olarak gerçekleşmişse de gerçek görülme süresi 59 gün düşmüştür. 2024 yılında ise elden çıkarma süresi bir önceki yıla göre 17 gün düşüş göstermiş olmasına rağmen gerçek görülme süresi bir önceki yıla göre 19 gün artmıştır.

2013-2024 yılları arasına bakıldığında elden çıkarma süresinin bir önceki yıla göre arttığı, 5 yılın tamamında takip eden yılın gerçek görülme süresi de artmışken elden çıkarma süresinin bir önceki yıla göre azaldığı; 7 yılı takip eden 6 yılın (zira 2024 yılında da elden çıkarma süresi azalmıştır) 4'ünde gerçek görülme süresi azalmıştır. 2018-2024 yıllarını kapsayan dönemde gerçek görülme süresi, diğer iki sürenin üzerinde gerçekleşmiş ancak 2023 yılında süreler birbirine yaklaşmıştır.

Ortalama görülme süresi ile gerçek görülme süresi verileri karşılaştırıldığında da 2018 yılı haricinde referans yıldaki ortalama görülme süresindeki değişimin yönü, HD'lerin bir sonraki referans yıldaki gerçek görülme sürelerindeki değişimin yönü ile aynı olmuştur. Örneğin 2015 yılında 167 gün olan ortalama görülmesi süresi 2016 yılında artarak 290 güne çıkmıştır. Bunu takiben gerçek görülme süresi 2016 yılında 165

günden 2017 yılında 322 güne yükselmiştir. 2020 yılında 259 gün olan ortalama görülme süresi 2021 yılında 164 güne düşmüş; 2021 yılında 251 gün olan gerçek görülme süresi 2022 yılında 192 gün düşmüştür. 2022 yılında bir önceki yıla göre ortalama görülme süresi artmış bunu takiben 2023 yılında gerçek görülme süresi bir önceki yıla göre artmıştır. Grafikte ortalama görülme sürelerinin gecikmeli olarak bir sonraki yılda gerçek görülme sürelerini etkilediği gözlenmektedir. Dolayısıyla ortalama görülme süresi, gerçek görülme süresinin önceden tahmin edilebilmesi için rehber olabilir. Fakat elden çıkarma süresiyle karşılaştırırken de belirttiğimiz gibi birçok faktör referans yıldaki gerçek görülme süresinin sonucunu doğrudan etkileyerek değiştirebileceği için farklı yönelimlerin oluşması da mümkündür. Nitekim 2018 yılında ortalama görülme süresi bir önceki yıla göre 3 gün azalırken 2019 yılında gerçek görülme süresi bir önceki yıla 5 gün artış göstermiştir.

Benzer bir eğilim elden çıkarma süresi ve ortalama görülme süresi arasında da gözlenmiştir. 2000-2010 yılları arası her yılın kendi Adalet İstatistiklerindeki tüm karar sayıları üzerinden,[46] 2015-2024 arası Adalet İstatistikleri 2024 dosyasından hesaplama yapıldığında, 2001-2024 yılları arasında 15 yılda elden çıkarma süresi bir önceki yıla göre artış göstermiş; bu yılları takip eden yılın ortalama görülme süresi de bir önceki yıla göre artmıştır. 9 yılın elden çıkarma süresi ise bir önceki yıla göre azalmış; bu yılları takip eden 8 yılın (zira 2024 yılında da elden çıkarma süresi azalmıştır) 6'sında ortalama görülme süresi de azalmıştır.

2016 yılından sonra HD'deki gerçek görülme süreleri, 2012-2016 yılları arasındaki tüm yılların gerçek görülme sürelerinin üzerinde gerçekleşmiş, diğer iki süre de genellikle 2016 yılı öncesine göre daha yüksek seyretmiştir. Daha az dosya akışı ve dolayısıyla iş yüküyle karşılaşan HD'deki sürelerin BAM'ların faaliyete başlamasından önceki döneme göre daha kısa olması beklenebilirdi.[47] Fakat yukarıda da açıklandığı üzere sürelere ilişkin bu tespitin doğrudan HD'lerin performans ve etkinliğinin azaldığı şeklinde yorumlanması doğru değildir.

---

46 Bu konuda bkz. dip.4.

47 2023 yılı Yargıtay Faaliyet Raporuna göre Yargıtay'da ortalama yargılama süresinin uzun olması, kurumsal kabiliyet ve kapasitenin değerlendirilmesinde zayıflıklardan biri olarak değerlendirilmiştir bkz. Yargıtay Başkanlığı, 2023 Yargıtay Faaliyet Raporu, Ankara Şubat 2024, s. 191.

Dosyaların zorluğu, dosyaların incelenmesine daha fazla emek harcanıyor olması, daha detaylı inceleme yapılıp daha detaylı ve gerekçeli karar veriliyor olması, bu dönemde onama ve bozma kararı verilen dosyaların sayısında oransal artış olması, başka bir deyişle verilen kararların iş yükünün çok daha yoğun olduğu döneme göre daha çok esasa ilişkin olması, gibi etkenler de göz önünde bulundurulmalıdır. Yargıtay'daki yapısal değişiklikler ve hâkim başına düşen dosya sayısı da süreleri etkileyebilir. BAM'ların faaliyete geçmesini takiben, Yargıtay'da daire sayılarında da önemli değişimler yaşanmıştır. 2016 yılında 23 hukuk dairesi olan Yargıtay'da, 6723 sayılı Kanun[48] ile 12 hukuk dairesi öngörülmüş ve daireler kademeli olarak kapatılarak ancak 01.07.2021 tarihinde[49] hukuk dairesi sayısı 12'ye düşürülebilmiştir. Yargıtay'da görev alan toplam üye sayısı ile tetkik hâkimi sayısı Adalet İstatistiklerinde yer almasına rağmen hukuk daireleri ve ceza daireleri ayrımı yapılmadığından hukuk dairelerinde görevli üye ve tetkik hâkimi sayısı bakımından değerlendirme yapmak mümkün olmamıştır. Yargıtay tarafından görevli üye ve tetkik hâkimi sayılarının yıllara göre kurullar ve daireler bazında açıklanması, daha detaylı ve sağlıklı analizler yapılabilmesi için faydalı olacaktır.[50] Tüm bunların yanı sıra belirtmek gerekir ki eğer BAM'lar faaliyete geçmemiş olsaydı, her üç sürenin daha da artacak olması nedeniyle HD'lerde temyiz incelemesini makul sürede tamamlamak, sürdürülebilir bir temyiz kanun yolu süreci yürütmek mümkün olmayacaktı.[51]

---

48 RG 23.07.2016, 29779 2. Mükerrer.

49 Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu'nun 22.06.2021 tarihli ve 196 sayılı kararı (RG 23.06.2021, 31520). Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu'nun 02.07.2021 tarihli ve 211 sayılı kararı ile (RG 09.07.2021, 31536) de kapatılan ve birleştirilen daireler sonucunda daire numaraları yeniden birbirini takip eden sırada düzenlenmiştir.

50 Örneğin 2003 yılı için hukuk daireleri bazında mevcut tetkik hâkimi, olması gereken tetkik hâkimi kadrosu, mevcut üye sayısı ve olması gereken üye kadrosu paylaşılmıştır. 2003 yılında HD'lerdeki toplam tetkik hâkimi sayısının olması gereken tetkik hâkimi kadrosundan fazla olduğu (257-192), HD'lerdeki toplam üye sayısının olması gereken üye kadrosundan az olduğu (147-153) görülmektedir. Bkz. Türk Hukuk Tarihi Sürecinde Yargıtay, s. 385. Adalet İstatistiklerinde de mezkûr çalışmadaki gibi paylaşıma yer verilmesinin analiz ve değerlendirmeler bakımından faydalı olacağı kanaatindeyiz.

51 2025-2029 Yargı Reformu Stratejisi Belgesi'nde temyiz kanun yolunun etkinliğine yönelik düzenlemelerin yapılacağı belirtilmiş ve bu doğrultuda; "*temyiz incelemesinin altı ay içinde sonuçlanması hedefi doğrultusunda Yargıtay'ın kurumsal yapısının güçlendirilerek gerekli önlemlerin alınması*", "*temyizde zorunlu olmadıkça*

B. Temizleme Oranı, İş Yükü ve Karar Sayısına İlişkin İnceleme

1. Temizleme Oranı

Adalet İstatistikleri, yıl içinde açılan dosyaların ne oranda karara bağlandığını ve gelecek yıla devirle dosya birikmesi olup olmadığını takip etmek için "temizleme oranı"na[52] yer vermekte

---

kısmi inceleme yapılmamasının sağlanması" ve "*Yargıtay'daki daire ve üye sayılarının iş yüküyle orantılı olacak şekilde yeniden belirleneceği*", ayrıca "*bazı uyuşmazlıklar için istinaf kesinlik sınırının gözden geçirileceği*" ve "*doğrudan temyiz sisteminin getirileceği*" belirtilmiştir. Bkz. 2025-2029 Yargı Reformu Stratejisi, s. 35-36. https://cdn.uyap.gov.tr/yrsportal/strategydocument/Vo2bMRfG/7OXlNODO5.pdf (Erişim tarihi 01.10.2025).

Yargı Reformu Stratejisi Eylem Planı 2025-2029'a göre bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için mevzuat değişikliği ve yukarıdaki ilk iki husus için mevzuat değişikliği ile birlikte idari faaliyet gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Bkz. Yargı Reformu Stratejisi Eylem Planı 2025-2029, s. 29-30, 32. https://cdn.uyap.gov.tr/yrsportal/strategydocument/UB6UL1hq/XR2OHGDcV.pdf (Erişim tarihi 01.10.2025).

Yargıtay Başkanlığı Stratejik Planı 2024-2028'de "*daireler arasındaki iş bölümünde ortalama görülme süresinin dikkate alındığı ancak dairelerin uzmanlık alanlarının da gözetilmesi nedeniyle ortalama görülme sürelerine göre dosyaların dağıtılması Yargıtay'ın çalışma usullerine uygun düşmemekte*", "*iş yükünün adil dağıtımına ilişkin sürecin ilerletilmesi suretiyle daireler arasında ortalama görülme sürelerinin de birbirleriyle uyumlaştırılması mümkün hale gelecektir*" denilmiştir. Ayrıca "*daireler arasındaki iş yükünün adil dağıtımı amacıyla daireler arasındaki iş yükünün adil dağıtımı amacıyla Yargıtay'da görev yapan daire başkanları, üyeler, tetkik hâkimler ve adli personelin görev tanımları ve iş analizleri yapılmış, iki ayrı kitap*" basıldığı belirtilmiş, Bu Plan'da, "*daireler arasındaki ortalama yargılama süreleri konusundaki farklılıkların işin mahiyeti ve dairelerin uzmanlık alanları da dikkate alınarak en aza indirilmesi*", ve "*işbölümü belirlenirken daireler arasındaki ortalama yargılama süreleri konusundaki uyumun gözetilmesi*" stratejisi belirlenmiştir. Bkz. Yargıtay Başkanlığı Stratejik Planı 2024-2028, Ankara, 2023, s. 24, 100. https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek-1710156832.pdf (Erişim tarihi 18.05.2025).

Yargıtay'ın 2024 yılı Faaliyet Raporu'na göre, "'*Daireler arasındaki ortalama yargılama süreleri konusundaki farklılıkların işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde en aza indirilmesi' hedefine gelindiğinde, hedefin gerçekleştirilmesi için dairelerin ve ilgili birimlerin talepleri doğrultusunda pek çok rapor geliştirilmiştir.*", Yargıtay Başkanlığı, 2024 Yargıtay Faaliyet Raporu, Ankara 2025. https://www.yargitay.gov.tr/documents/2024FaaliyetRaporu-1749555680.pdf (Erişim tarihi 18.05.2025).

52 Temizleme oranı ifadesi, Avrupa Konseyi Avrupa Adaletin Etkinliği Komisyonu (CEPEJ)'nun da kullandığı "clearance rate" ifadesinin karşılığı olarak kullanılmaktadır. CEPEJ Terim Sözlüğü'nde (CEPEJ Glossary) "Incoming Case" ve "Pending Case" ayrımı yapılmış ve $Clearance\ Rate\ (\%) = \frac{Resolved\ cases\ in\ a\ period}{Incoming\ cases\ in\ a\ period} \times 100$ olarak

formüle edilmiştir, (European Commission For The Efficiency of Justice (CEPEJ), CEPEJ Glossary, Strasbourg 2020, s. 9-10. https://rm.coe.int/cepej-2019-5final-glossaire-en-version-10-decembre-as/1680993c4c (Erişim tarihi 20.03.2026).
"Clearance rate" ifadesi ve formülü; Adalet İstatistiklerinde (Adalet İstatistikleri 2024, s. XXXIII; Adalet İstatistikleri 2023, s. XXXIII; Adalet İstatistikleri 2022, s. XXXIII); Adli İstatistiklerde (Adli İstatistikler 2021, s. 248; Adli İstatistikler 2020, s. 250; Adli İstatistikler 2019, s. 250); Hakimler ve Savcılar Kurulu Yargının Etkinliği Bürosu tarafından hazırlanan Bölge Adliye Mahkemeleri 2024 Yılı İş Durumu Raporu olarak adlandırılan (Bölge Adliye Mahkemeleri 2024 Yılı İş Durumu Raporu. https://www.hsk.gov.tr/bolge-adliye-mahkemeleri-2024-yili-is-durumu-raporu. (Erişim tarihi 20.03.2026)) çalışmada (Yargının Etkinliği Bürosu Bölge Adliye Mahkemeleri 2024 Yılı İş Durumu, Mart 2025, s. 1-6. https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/200520251131bolge-adliye-mahkemeleri-2024-yili-is-durumupdf.pdf (Erişim tarihi 20.03.2026)) ve İlk Derece Yargı Birimlerinin 2024 Yılı Ortalama İş Verileri ile Tür Bazlı Mahkemeler Raporu olarak adlandırılan (İlk Derece Yargı Birimlerinin 2024 Yılı Ortalama İş Verileri ile Tür Bazlı Mahkemeler Raporu. https://www.hsk.gov.tr/ilk-derece-yargi-birimlerinin-2024-yili-ortalama-is-verileri-ile-tur-bazli-mahkemeler-raporu (Erişim tarihi 20.03.2026)) çalışmada (Yargının Etkinliği Bürosu Bölge Ortalamaları-2024, Mayıs 2025, s. 1-6. https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/270520251511ilk-derece-adli-ve-idari-yargi-2024-yili-is-sayilaripdf.pdf. (Erişim tarihi 20.03.2026)); Temel Durum Değerlendirme Raporu'nda (Temel Durum Değerlendirme Raporu, s. 84); Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun bazı faaliyet raporlarında (Hâkimler ve Savcılar Kurulu 2019 Yılı Faaliyet Raporu, s. 73; Hâkimler ve Savcılar Kurulu 2018 Yılı Faaliyet Raporu, s. 71; Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu 2017 Faaliyet Raporu, s. 77) "temizleme oranı" ve "temizlenme oranı" olarak kullanılmıştır.
Yargıtay'ın talebi ve katılımı ile hazırlanan ve Türkiye'nin önerisiyle Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey'de üye devletlerin reformları sırasında göz önünde bulundurmaya davet edilmesine de karar (E/RES/2019/22) verilen (bkz. Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ve İstanbul Bildirgesinin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirler, Ankara 2020, s. 46-47. https://www.yargitay.gov.tr/documents/0616uymzirvesiturkce.pdf (Erişim tarihi 20.03.2026)) Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi (A/73/831-E/2019/56) ilke 6'da da "clearance rate" ifadesi geçmektedir. Yargıtay'ın internet sitesinde paylaştığı Bildirge'ye ilişkin çeviriler de bu ifadenin Türkçe karşılığı olarak da "temizlenme oranı" veya "temizlenme oranı" ifadeleri kullanılmıştır (bkz. Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi Kaynak Kılavuz ve Değerlendirme Çerçevesi, Ankara 2023, s. 15, 26, 124 https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek-1713958788.pdf (Erişim tarihi 20.03.2026); Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ve İstanbul Bildirgesinin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirler, Ankara 2020, s. 15, 28. https://www.yargitay.gov.tr/documents/0616uymzirvesiturkce.pdf (Erişim tarihi 20.03.2026)). Bildirge ilke 6 şu şekilde ifade edilmiştir: **"***Yargı, adaletin gerçekleştirilmesinde şeffaflığı sağlamalıdır. Adaletin toplumla bütünleşmesi, yargı sisteminin halka açılmasını ve kendisini bilinir hale getirmeyi öğrenmesini gerekli kılar. Yargı gözetiminde olmak üzere, halk, basın ve mahkeme kullanıcıları, hem görülmekte olan hem de tamamlanan yargı süreçlerine ilişkin tüm bilgilere güvenli şekilde*

erişmelidir. Bu erişim, mahkemenin internet sitesi üzerinden veya uygun ve erişilebilir kayıtlar vasıtasıyla sağlanabilir. Bu bilgiler, gerekçeli kararları, dilekçeleri, talepleri ve delilleri içermelidir. Mahkeme tarafından henüz delil olarak kabul edilmemiş yazılı ifadeler veya benzeri delil niteliğindeki belgeler hariç tutulabilir. Mahkeme belgelerine erişim, yalnızca davaya ilişkin malzeme ile sınırlı olmamalı, aynı zamanda dava harçlarının tahsili ve bütçe ödeneklerinin kullanımı ve benzeri bütçeye ilişkin verilerin yanı sıra iş yükü ve dava temizlenme oranları istatistikleri gibi mahkemeye ilişkin idari bilgileri de içermelidir. Hâkimler olası çıkar çatışmalarını açıklamalıdır." Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi Kaynak Kılavuz ve Değerlendirme Çerçevesi, s. 15. https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek-1713958788.pdf (Erişim tarihi 20.03.2026). Ancak yine Yargıtay'ın internet sitesinde paylaşılan Bildirge'ye ait bazı metin ve çevirilerde "temizleme oranı" "veya "temizlenme oranı" yerine "dava sonuçlandırma oranı" ifadesi kullanılmıştır (bkz. Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ve Taslak Uygulama Tedbirleri, Ankara 2018, s. 6 https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek1-1539699255.pdf (Erişim tarihi 20.03.2026); Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi Uzmanlar Grubu Toplantısı, 20 Ekim 2017 Ankara, s. 51. https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek1-1546847973.pdf (Erişim tarihi 20.03.2026)).

Avrupa Komisyonu'nun bazı raporlarında yer alan "clerance rate" ifadesi Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı tarafından "temizleme oranı" olarak çevrilmiştir (bkz. 2018 Türkiye Raporu, *Avrupa Komisyonu Tarafından Hazırlanan 2018 Türkiye Raporu*, Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, Ankara 2018, s. 27; 2016 Türkiye Raporu, *Avrupa Komisyonu Tarafından Hazırlanan 2016 Türkiye Raporu*, Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, Ankara, 2016, s. 65). 703 sayılı KHK (RG 09.07.2018, 30473 3. Mükerrer) geçici madde 13 ile mezkûr Bakanlık'ın her türlü kayıt ve dokümanları da dahil, daha sonra 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile (RG 15.07.2018, 30479) ile yapılandırılarak Dışişleri Bakanlığına bağlanan Avrupa Birliği Başkanlığı'na devredilmiştir. Başkanlık, internet sitesinde 2016 Türkiye Raporu ve 2018 Türkiye Raporu'ndaki ilgili kısımlarını da içeren bazı raporların Türkçe çevirilerine bunların gayriresmi Türkçe çeviriler olduğunu belirterek yer vermiştir (Avrupa Komisyonu Tarafından Hazırlanan Türkiye Raporları, https://www.ab.gov.tr/ilerleme-raporlari_46224.html. (Erişim tarihi 20.03.2026)). Başkanlık, internet sitesinde paylaştığı 2020 ve sonraki yılların Türkiye raporu çevirilerinde bu dosyaların içine de bunların gayriresmî tercüme olduğunu belirten ifade eklemiştir. Bu yıllara ait bazı raporlarda da "clearance rate" ifadesi "temizleme oranı" olarak kullanılmıştır (bkz. 2024 Türkiye Raporu, s. 26, https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2024_trkiye_report_tr.pdf (Erişim tarihi 20.03.2026); 2020 Türkiye Raporu, https://www.ab.gov.tr/siteimages/trkiye_raporustrateji_belgesi_2020/turkey_report_30.10.2020.pdf (Erişim tarihi (20.03.2026)).

Avrupa Konseyi ve Yargıtay Başkanlığı tarafından yürütülen Yargıtay'ın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi Ortak Projesi kapsamında İngilizceden Türkçeye çevrilen çalışma belgesinde de "clerance rate" ifadesi (bkz. Brian Ostrom/Roger Hanson, Achieving High Performance: A Framework for Courts, National Center for State Courts, Williamsburg 2010, s. 48, 50) "temizleme oranı" olarak kullanılmıştır (bkz. Brian Ostrom/Roger Hanson,

Yüksek Performansa Erişmek: Mahkemeler İçin Bir Çerçeve, İngilizceden Çeviri: Yargıtayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Avrupa Birliği-Avrupa Konseyi Ortak Projesi, Ankara 2021).

Ayrıca 2020 yılı Yargıtay faaliyet raporunda, Avrupa Konseyi standartlarından biri olan "temizleme oranı" kavramının Türk yargı sistemine uyarlanmasını işleminin yapıldığı ve 2020 yılı İstatistik dosyasında geçen yılın temizleme oranlarının yayınlandığı belirtilmiştir (Yargıtay Başkanlığı, 2020 Yargıtay Faaliyet Raporu, Ankara 2021, s. 92). Nitekim Adli İstatistikler 2018 dosyasında yer almayan temizleme oranı, Adli İstatistikler 2019 dosyasında "temizlenme oranı" olarak HD ve HGK birleşik 2012-2019 yıllarını kapsar şekilde ve 2019 yılı için daireler ve HGK bazında yer almıştır (bkz. Adli İstatistikler 2019, s. 249, 250). Yine yayına hazırlayanın Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı olduğu, çevirinin daha anlaşılabilir olması, dilbilgisi ve ülkemiz hukukunun kavramlarının yerinde kullanılması amacıyla redaksiyon yapıldığı ve bu amaçla gerçekleştirilen düzeltmeler dışında değişiklik yapılmadığı belirtilen 2012 CEPEJ raporunun Türkçe çevirisinde "clearance rate" ifadesi "temizleme oranı" ve "temizlenme oranı" olarak kullanılmıştır (bkz. Avrupa Yargı Sistemleri 2012 Basımı (2010 Verileriyle), Yayına Hazırlayan: Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, s. 187 vd.).

Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı'nın 168 Nolu Genelgesi uyarınca adli yargı ilk derece mahkemeleri (İDM) ile bölge adliye mahkemeleri için öngörülen ve Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı internet sitesinde paylaşılan (bkz. Adli - İdari Yargı Faaliyet Raporları, https://sgb.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adli-idari-yargi-faaliyet-raporlari (Erişim tarihi: 20.03.2026)) faaliyet raporu şablonlarında da "temizlenme oranı" ifadesi kullanılmıştır (İDM için bkz. https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/20251216090312039Adli%20Yarg%C4%B1%20C4%B0lk%20Derece%20Mahkemeleri%20Faaliyet%20Raporu%20%C5%9Eablonu.pdf (Erişim tarihi: 20.03.2026); BAM için bkz. https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/20251216090204848B%C3%B6lge%20Adliye%20Mahkemeleri%20Faaliyet%20Raporu%20%C5%9Eablonu.pdf (Erişim tarihi: 20.03.2026)). Bu doğrulta çeşitli İDM ve BAM faaliyet raporlarında da bu ifadeye yer verilmiştir (Örneğin bkz. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Başkanlığı 2024 Yılı Faaliyet Raporu, s. 19 vd.; Eskişehir Adalet Komisyonu 2024 Yılı Faaliyet Raporu, s. 55 vd.).

Doktrinde de "temizleme oranı" veya "temizlenme oranı" ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir (bkz. Nesibe Kurt Konca, "Hukuk Yargısı", *Hukuk İzleme Raporu 2024*, İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı, İstanbul 2025, s. 38; Abdulkadir Yıldız, "Yargı Bürokrasisi ve Yüksek Yargı", *Hukuk İzleme Raporu 2023*, İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı, İstanbul 2024, s. 16 vd.; Fatih Deyneli, Türkiye'de Adalet Ekonomisinin Karşılaştırmalı Analizi, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara 2010, s. 22; Cevriye Yüksel Yıldırım, "Türkiye ve Seçili Ülkelerin Yargı Etkinliğinin VZA İle Karşılaştırılması", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2025, S. 67, s. 56; Demirhan Burak Çelik, "Türkiye'de Yargının Verimliliği, Etkinliği ve Niteliği Üzerine Kimi Gözlemler", 2015, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, C. 52, S. 610, s. 81).

Temizleme oranı, referans yıldaki karar sayısının o yıldaki yeni gelen dosyalara

dir.[53] Bu oran, mahkemenin referans alınan yıldaki dava akışını nasıl yönettiğini göstermektedir.[54] Tablo 1'de 2009-2024 yılları arasında Yargıtay HD, Yargıtay HGK ve Yargıtay HD ile HGK birleşik şekilde temizleme oranları gösterilmiştir.

Temizleme oranının yüzde 100 olması, ilgili mahkemenin yıl içinde gelen dosya sayısı kadar dosya temizlediğini ifade etmektedir. Bu durum ise mahkeme sisteminin gelen dosyalar ile baş edebildiğini, genel olarak dosyalarda bir yığılma meydana gelmediğini; temizleme oranının yüzde 100'ün altında olması ise ilgili mahkemede yıl içinde gelen dosya sayısından daha az sayıda dosya temizlediğini göstermektedir. Temizleme oranının yüzde 100'ün üstünde olması, bu mahkemelerin yıl içinde gelen dosya sayısı kadar dosya temizlediğini ve geçen yıldan devreden dosyalardan da bir kısmını temizlediğini göstermektedir. Dolayısıyla temizleme oranı yüzde 100'ün üzerindeyken iş yükündeki birikme azalırken, yüzde 100'ün altındayken iş yükündeki birikme artar.[55] 2017-2023 yılında Yargıtay HD ve HGK, ilk derece mahkemeleri ve BAM'larla karşılaştırıldığında en fazla temizleme oranına sahip mahkemedir.[56]

---

oranı ile hesaplanmaktadır. Eğer referans yıldaki karar sayısı, o yıl yeni gelen dosyalardan fazla ise bir sonraki yıla devreden dosya sayısının azalması söz konusu olur ve dosya birikimi azaltılarak sonraki yıla aktarılır. Temizleme olarak ifade edilen durum bu hususdur. Bu ifade yerine "karara bağlanma oranı", "sonuçlandırma oranı", "karşılama oranı" gibi ifadelerin kullanılması düşünebilirse de bu ifadelerin karar sayısının toplam iş yüküne (yeni gelen ve devren gelen) oranını çağrıştırabileceği, temizleme oranı ile iş yükü birikiminin ve dosya sayısındaki yığılmanın takip edilebildiği, yukarıda da örnekleri verildiği üzere ifadenin kullanımının yaygın olması doğrultusunda "temizleme oranı" ifadesini kullanmaktayız.

53 Hesaplama formülü: $\left(\frac{\textit{Referans yılı içinde karara bağlanan dosyalan}}{\textit{Referans yılı içinde gelen dosyalar (yıl içinde açılan + bozularak gelen)}}\right) \times 100$, Adalet İstatistikleri 2024, s. XXXIII. Hâkim başına dosya temizleme oranı, "*..hâkimin referans yıl içinde bakması gereken yıl içinde gelen (yıl içinde açılan + bozularak gelen) dosyaları hangi oranda çıkardığını gösterir.*" şeklinde ifade edilmiştir bkz. Adalet İstatistikleri 2024, XXVII.

54 Temel Durum Değerlendirme Raporu, s. 83.

55 Bkz. Temel Durum Değerlendirme Raporu, s. 84.

56 İlk derece mahkemeleri ve BAM'lardaki temizleme oranları ile karşılaştırma için bkz. Akkaya/Tepecik/Varol Karaosmanoğlu/Tabak, s. 273.

Tablo 1: Yıllara Göre (2009-2024) Yargıtay HD ve HGK Temizleme Oranı (%)[57]

	Yargıtay HD	Yargıtay HGK	Yargıtay HD ve HGK
2009	91,9	104,4	91,9
2010	94,1	92,6	94,1
2011	96,3	91,6	96,3
2012	104,6	74,8	104,5
2013	100,3	73,1	100,2
2014	93,4	44,3	93,2
2015	88,1	74,3	88,0
2016	69,0	136,4	69,4
2017	143,1	63,7	142,1
2018	158,3	182,2	158,4
2019	167,6	165,5	167,6
2020	129,7	142,8	129,7
2021	107,6	172,0	108,0
2022	108,3	151,4	108,7
2023	97,0	120,2	97,2
2024	103,8	89,4	103,7

Yargıtay HD yıllara göre temizleme oranları incelendiğinde, 2016 yılında yüzde 69 olan temizleme oranının 2017 yılında yüzde 143,1; 2018 yılında yüzde 158,3; 2019 yılında 167,6; 2020 yılında yüzde 129,7 oranlarına yükseldiği görülmektedir. Referans yılda yüzde 100'ü aşan oranlar, Yargıtay'ın yıl içinde gelen dava ve işleri aynı yıl içinde temizlediğini ve geçmiş yıllardan devreden dosyaları da temizlediğini göstermektedir. Yargıtay 2017-2022 arasında elindeki birikmiş dosyaları büyük oranda eritmiştir. Sonuç olarak Yargıtay'ın iş yükünün

[57] 2015-2024 yılları arasındaki temizleme oranları Adalet İstatistikleri 2024 dosyasından alınmıştır. 2009-2014 yılları arasındaki temizleme oranları her yılın kendi Adalet İstatistiklerindeki Yargıtay iş durumuna göre araştırmacılarla hesaplanmıştır. Yargıtay HD ve HGK birleşik temizleme oranı, 2014-2021 yılları için Adli İstatistikler 2021, 2013 yılı için Adli İstatistikler 2020, 2012 yılı için Adli İstatistikler 2019 dosyasında verilmiş olup Tablo 1'deki oranlarla aynıdır. 2010-2014 arasındaki yıllar için Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerine göre hesaplama yapıldığında, 2010-2014 yılları Yargıtay HD temizleme oranları ile Yargıtay HD ve Yargıtay HGK birleşik temizleme oranları Tablo 1'deki ile aynı olmaktadır. Yargıtay HGK temizleme oranı ise 2012-2014 yıllarında Tablo 1'deki ile aynı, 2010 yılında yüzde 92,7; 2011 yılında yüzde 92,4 olmaktadır.

BAM'ların faaliyete başladığı 2016'dan sonra hızla azaldığı, bu gelişmenin temizleme oranlarını da ciddi anlamda artırdığı ve BAM'ların varlığının Yargıtay'ın performansına olumlu şekilde yansıdığı söylenebilir.

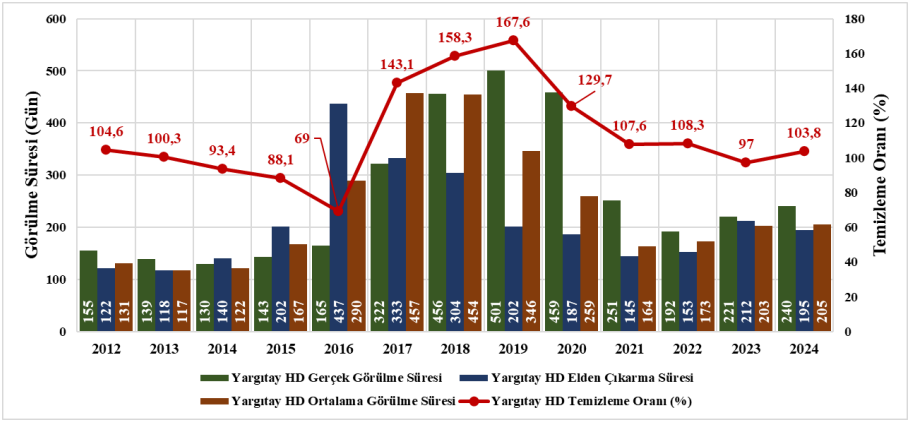
2012 yılından 2016 yılına kadar Yargıtay HD'de kademeli olarak azalan temizleme oranı, 2016 yılında yüzde 69 ile en düşük oranına ulaşmıştır. Ayrıca belirtmek gerekir ki her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasındaki HD iş durumuna göre 2000-2009 yılları arası için de temizleme oranı hesaplandığında, 2000-2009 yılları arasındaki her yılın temizleme oranı yüzde 100'ün altında kalmıştır. Buna göre 2000-2016 yılları arasında sadece 2012 ve 2013 yılındaki temizleme oranları yüzde 100'ü geçmiş ve bu nedenle bu iki yıl hariç kalan tüm yıllarda gelecek yıla devreden dosya sayısı artmıştır. BAM'lar faaliyete geçmemiş olsalardı, Yargıtay HD'de temyiz incelemesinin bu iş yükü birikmesi ile sürdürülebilmesi mümkün görünmemektedir.

2020 yılından itibaren temizleme oranlarının, 2023 yılı hariç yüzde 100'un üzerinde olmakla birlikte 2017-2020 yıllarına göre daha düşük kaldığı gözlenmektedir. 2017-2019 yılları arasında birikmiş dosyaların azaltılması için çok sayıda karar verildiği ve temizleme oranlarının bu dönemde daha yüksek olduğu söylenebilir. Nitekim Adalet İstatistikleri 2024'teki dosya sayılarından hesap yapıldığında, HD'de 2017-2019 yılları arasındaki yıl içinde gelen dosya sayıları her yıl önceki yıla göre 2017 yılından itibaren sırayla yüzde 52, yüzde 31 ve yüzde 18 oranında azalırken; karar sayılarının sırayla yüzde 1, yüzde 24 ve yüzde 13 olacak şekilde daha az oranda azalmış olması temizleme oranının bu denli yüksek olmasını sağlamıştır.

2019 yılından sonra yıl içinde gelen dosya sayıları bir önceki yıla göre 2020 yılından itibaren sırayla; yüzde 4 azalmış, yüzde 32 artmış, sonraki yıllarda yüzde 20, yüzde 15 ve yüzde 5 azalmış; karar sayıları ise bir önceki yıla göre sırayla; yüzde 25 azalmış, yüzde 10 artmış, yüzde 20 azalmış, yüzde 24 azalmış ve yüzde 2 artmıştır. HD'de 2023 yılında temizleme oranının yeniden yüzde 100'un altına düştüğü ancak 2024 yılında oranın yeniden yüzde 100'ün üzerine çıktığı görülmektedir. Temizleme oranının düşmesi ve süreler arasındaki ilişki aşağıda Grafik 9'dan görülebilir.

2. Temizleme Oranı ile Süreler Arasındaki İlişki

Grafik 9'da yıllara göre HD temizleme oranı ile yargılama süreleri birlikte gösterilmiştir. Temizleme oranının yüzde 100'ün altında kalması gelecek yıla devreden dosya sayısını arttıracağından, bu oranın yüzde 100'ün altında kalması bir sonraki yılın ortalama görülme süresini olumsuz yönde etkileyebileceği yönünde gösterge olarak değerlendirilebilir. Grafik 9'dan da temizleme oranının yüzde 100'ün altında kaldığı yılı takip eden yılın ortalama görülme süresinin bir önceki yıla göre genellikle arttığı, temizleme oranının yüzde 100'ün üstünde olduğu yılı takip eden yılın ortalama görülme süresinin de genellikle bir önceki yıla göre azaldığı gözlenmektedir. Örneğin 2012 yılında temizleme oranı yüzde 100'ün üzerinde gerçekleşmiş, 2013 yılında ortalama görülme süresi bir önceki yıla göre azalmıştır. 2014 yılında temizleme oranı yüzde 100'ün altında gerçeklemiş, 2015 yılında ortalama görülme süresi bir önceki yıla göre artmıştır. 2020 yılında temizleme oranı yüzde 100'ün üstünde gerçekleşmiş, 2021 yılında ortalama görülme süresi bir önceki yıla göre düşmüştür. 2023 yılında temizleme oranı yüzde 100'ün altında kalmış, 2024 yılında ortalama görülme süresi bir önceki yıla göre artmıştır. Ancak ortalama görülme süresi, geçen yıldan devreden dosya sayısının yanı sıra, yıl içinde gelen dosya sayısı ve karar sayısı ile de ilişkili olduğundan 2013, 2021 ve 2022 yıllarında temizleme oranlarının yüzde 100'ün üstünde olmasına rağmen bu yılları takip eden yılın ortalama görülme süresi bir önceki yıla göre artmıştır.

Grafik 9: Yıllara Göre (2012-2024) Yargıtay HD Ortalama Görülme Süresi, Gerçek Görülme Süresi, Elden Çıkarma Süresi ve Temizleme Oranı

Yukarıda da belirttiğimiz üzere 2000-2016 yılları arasında sadece 2012 ve 2013 yıllarındaki HD temizleme oranı yüzde 100'ün üzerine gerçekleşmiş, Grafik 1'den de görüleceği üzere HD ortalama görülme süreleri tüm yıllarda toplam karar sayıları üzerinden hesaplandığında,[58] 2012 ve 2013 yılları dışında 2000-2016 yılları arasında sürekli artış göstermiştir. Buna göre, 2011 yılı hariç olmak üzere, 2000-2024 yılları arasında temizleme oranının yüzde 100'ün altında olduğu yılı takip eden yılın ortalama görülme süresinin bir önceki yıla göre yükseldiği görülmektedir. Yalnız 2011 yılında temizleme oranı yüzde 100'ün altında olmasına rağmen 2012 yılında ortalama görülme süresi düşmüştür. Zira 2012 yılında HD karar sayısı 98017 artarak bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 25 yükselmişken, toplam gelen iş bir önceki yıla göre yüzde 13 artmıştır.[59] Ayrıca 2000-2024 yılları arasında temizleme oranının yüzde 100'ün altında olduğu her yılın ortalama görülme süresi de bir önceki yıla göre yükselmiştir. 2000-2024 yılları arasında yalnız 9 yılın temizleme oranı yüzde 100'ün üstüne olabilmiştir. Temizleme oranının yüzde 100'ün üzerinde 8 yılın (zira 2024 yılında temizleme oranı yüzde 100'ün üzerindedir) 3 yılı (2013, 2021 ve 2022) hariç temizleme oranının yüzde 100'ün üstünde olduğu yılı takip eden yılın ortalama görülme süresi bir önceki yıla göre azalmıştır. Yine temizleme oranının yüzde 100'ün üzerinde olduğu 9 yılın 3 yılı (2017, 2022 ve 2024) hariç, temizleme oranının yüzde 100'ün üzerinde olduğu yılların ortalama görülme süresi bir önceki yıla göre azalış göstermiştir.

Temizleme oranı ile ortalama görülme süresi arasındaki etki ve yönelim genel olarak bu şekilde görülmekle birlikte geçen yıldan devren gelen dosya sayısı, yıl içinde gelen dosya sayısı ve karar sayısı, ortalama görülme süresini farklı oran ve biçimde etkileyebildiğinden iki değişken arasında bunun aksine etki ve yönelimlere de rastlanılmıştır.

Grafik 9'a bakıldığında temizleme oranıyla elden çıkarma süresi arasında da ilişki görülmektedir. Elden çıkarma süresi, gelecek yıla

58 Bu konuda bkz. dip.4.

59 2011 ve 2012 yıllarındaki karar sayıları ile toplam gelen dosya sayıları Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerinden alınarak hesaplanmıştır. Adalet İstatistikleri 2011 ve Adalet İstatistikleri 2012 dosyasına göre hesaplama yapıldığında 2012 yılında karar sayısındaki artış 97939 dosya ile yine yüzde 25 olurken, toplam gelen dosya sayısındaki artış yine yüzde 13 olmaktadır.

devreden dosya sayısının karar sayısına oranına göre hesaplandığından, elden çıkarma süresinin, temizleme oranının yüzde 100'ün üstünde olduğu yıllarda bir önceki yıla göre azalması, yüzde 100'ün altında olduğu yıllarda ise bir önceki yıla göre yükselmesi beklenir. Zira temizleme oranının yüzde 100'ün üzerinde olduğu yıllarda gelecek yıla devreden dosya sayısı azalacak, aksi durumda artacaktır. Nitekim Grafik 9'a bakıldığında da 2022 yılı dışındaki tüm yıllarda bu durum gözlenmiştir. 2000-2024 yılları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise 2011 ve 2022 yılı dışındaki tüm yıllarda bu durum görülmüştür.

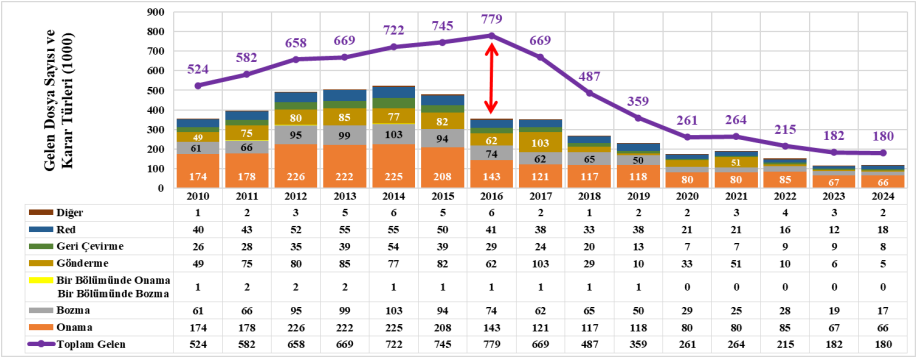
İki veri arasındaki etki ve yönelim bu şekilde olsa da elden çıkarma süresi yıl içinde gelen toplam dosya sayısının karar sayısına oranına bağlıyken (zira gelecek yıla devreden dosya sayısı geçen yıldan devreden dosya sayısı ile yıl içinde gelen dosya sayısı toplamının karar sayısından farkıdır), temizleme oranının, karar sayısının yıl içinde gelen dosya sayısına oranına bağlı olması nedeniyle aksi durumun gözükmesi de mümkündür. Nitekim 2011 yılında temizleme oranı yüzde 100'ün üzerinde olmasına rağmen toplam dosya sayısının karar sayısına oranı azaldığından elden çıkarma süresi de azalmış, 2022 yılında temizleme oranı yüzde 100'ün üzerinde olmasına rağmen bu oran azaldığından elden çıkarma süresi de azalmıştır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi gerçek görülme süresinin sayısal verilerden hesaplanmaması ve bu nedenle yıl içindeki birçok faktörün doğrudan sonucu etkileyebilir nitelikte olduğundan ve ayrıca yıl olarak daha sınırlı karşılaştırma imkânı olduğundan, temizleme oranı ile gerçek görülme süresi arasında daha kısıtlı bir etkileşim gözlenmiştir. Grafik 9'a göre, 2012 yılından itibaren 4 yılın temizleme oranı yüzde 100'ün altında kalmıştır. Bu 4 yılı takip eden yılın gerçek görülme süreleri bir önceki yıla göre artmıştır. 2012 yılından itibaren 9 yılın temizleme oranı yüzde 100'ün üzerinde olmuştur. 8 yılın (zira 2024 yılında da temizleme oranı yüzde 100'ün üzerinde olmuştur) 5 yılında takip eden yılın gerçek görülme süresi bir önceki yıla göre azalmış, diğer 3 yılda ise bir önceki yıla göre artmıştır.

3. İş Yükü ve Karar Sayıları Bakımından Değerlendirme

a. Yıllara Göre Yargıtay Hukuk Dairelerinin İş Yükü ve Karar Sayıları

Grafik 10'da 2010-2024 yılları arasında HD toplam gelen dosya sayısı ile bu yıllar içinde karar türlerine göre HD tarafından verilen karar sayıları gösterilmiştir. Toplam gelen dosya sayısı, geçen yıldan devreden dosya sayısı ile yıl içinde açılan dosya sayılarını ifade etmektedir.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Diğer	1	2	3	5	6	5	6	2	1	2	2	3	4	3	2
Red	40	43	52	55	55	50	41	38	33	38	21	21	16	12	18
Geri Çevirme	26	28	35	39	54	39	29	24	20	13	7	7	9	9	8
Gönderme	49	75	80	85	77	82	62	103	29	10	33	51	10	6	5
Bir Bölümünde Onama Bir Bölümünde Bozma	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0
Bozma	61	66	95	99	103	94	74	62	65	50	29	25	28	19	17
Onama	174	178	226	222	225	208	143	121	117	118	80	80	85	67	66
Toplam Gelen	524	582	658	669	722	745	779	669	487	359	261	264	215	182	180

Grafik 10: Yıllara Göre (2010-2024) Yargıtay HD İş Yükü ve Karar Türleri Sayısı (1000)[60]

60 2015-2024 yılları arası dosya sayıları Adalet İstatistikleri 2024'ten alınmıştır. Adli İstatistikler 2015 dosyasında, Yargıtay'da 2015 yılından itibaren tamamen UYAP sistemine geçildiği ve karar türlerinin tasniflemesinin yeniden yapıldığı belirtilerek 2010-2014 yılları için UYAP sisteminden alınan veriler ile Yargıtay HD ve HGK birleşik dosya sayıları ile HD ve HGK'nın karar sayıları ile oranları güncellenmiş, karar oranları yeni tasnife göre gösterilmiştir. Bkz. Adli İstatistikler 2015, s. 226.
Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde, 2010-2024 yılları Yargıtay iş durumu çizelgeleri paylaşılmıştır. Buradaki karar türlerine ilişkin sınıflandırma, 2015 yılına ait Adli İstatistikler ve Adalet İstatistikleri dosyaları ile sonraki yılların istatistik dosyalarındaki karar sınıflandırmaları ile aynıdır. Ayrıca 2010-2014 yıllarında Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerine göre hesaplanan HD karar sayıları ve oranları, Adli İstatistikler 2015'te 2010-2014 arası yıllar için revize edildiği belirtilerek yeniden hesaplanan karar sayıları ve oranları ile aynıdır. Bununla birlikte 2010-2024 yılları arası her yılın kendi Adalet İstatistikleri ile Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgeleri ve onunla aynı olan Adli İstatistikler 2015 dosyasındaki revize edildiği belirtilen karar sayıları çok yakın olmakla birlikte karar oranları arasında farklar bulunmaktadır.

Grafik 10'da gelen toplam dosya sayısı ile karar verilen toplam dosya sayılarına birlikte bakıldığında, iki veri arasındaki boşluk (2016 yılında kırmızı ok ile gösterilen) karara bağlanamayan dosya sayılarını başka bir deyişle HD bir sonraki yıla devreden dosya sayısını göstermektedir. Yargıtay HD'nin 2010-2024 yılları arasındaki dönemi incelendiğinde, BAM'ların yeni faaliyete başladığı 2016 yılından sonra gelen dosya sayısının hızla düştüğü; bununla birlikte karar verilen dosyaların da azaldığı gözlenmektedir. 2021 yılı dışında 2016 yılından sonraki her yıl, bir önceki yıla göre toplam gelen dosya sayısı azalmış; karar sayıları da 2021 ve 2024 yılı dışında her yıl bir önceki yıla göre azalmıştır. Grafik 10'a göre, 2016 yılında toplam yaklaşık 779 bin dosyanın sadece yaklaşık 356 bininde (143+74+1+62+29+41+6) karar verilmiştir[61]. 2016 yılı, 2010-2024 yılları arasında Yargıtay HD gelen toplam dosya sayısı ile verilen toplam karar dosya sayısı arasındaki farkın en fazla olduğu ve yani bir sonraki yıla devreden dosya sayısının en fazla olduğu yıldır. Bu yılda yaklaşık 423 bin[62] dosya gelecek yıla devretmiştir.

BAM'ların 2016'da faaliyete geçmesiyle birlikte 2017 yılından itibaren Yargıtay'a gelen toplam dosya ile karar verilen dosya arasındaki açıklık/fark hızla azalmış, 2023 yılı dışında her yıl bir önceki yıla göre düşüş göstererek Grafik 10'a göre yaklaşık 64 bin[63] olmak üzere 2024 yılında en düşük seviyeye gerilemiştir. Başka bir deyişle 2024'te HD

Ayrıca 2015 yılından önceki Adalet İstatistikleri dosyalarında karar türlerinde, "düşme", "yargı yeri belirtme" gibi daha fazla karar türü olduğu, "diğer" şeklinde karar türü olmadığı görülmektedir. Adalet İstatistikleri 2013 dosyasındaki karar türleri ise bir önceki ve bir sonraki yılın Adalet İstatistikleri dosyalarından farklı olarak yeni sınıflandırmaya benzemekle birlikte "diğer" karar türüne yer verilmemiştir.

Bu nedenlerle 2010-2014 yılları dosya sayıları Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerinden alınmış ve Grafik 10, 2010 yılından başlatılmıştır. Dosya sayıları 1000'e bölünerek yuvarlanmıştır.

61 Adalet İstatistikleri 2024'e göre 2016 yılında, toplan gelen dosya sayısı 1000'e bölünmemiş haliyle 779067, karar sayıları ayrı ayrı 1000'e bölünüp toplanmamış haliyle karar sayısı 354707'dir.

62 Adalet İstatistikleri 2024'e göre 2016 yılında, toplam gelen dosya ile karar sayıları ayrı ayrı 1000'e bölündükten sonra, ortaya çıkan toplam gelen dosya sayısından karar sayıları toplamının çıkarılmadığı haliyle gelecek yıla devir sayısı 424360'tır.

63 Adalet İstatistikleri 2024'e göre 2024 yılında, toplam gelen dosya ile karar sayıları ayrı ayrı 1000'e bölündükten sonra, ortaya çıkan toplam gelen dosya sayısından karar sayıları toplamının çıkarılmadığı haliyle gelecek yıla devir sayısı 62681'dir.

bir sonraki yıla devreden dosya sayısı en düşük seviyeye gerilemiştir. Bu sayı 2016 yılındaki gelecek yıla devreden dosya sayısının yaklaşık yüzde 15'i, 2010 yılında gelecek yıla devreden dosya sayısının yaklaşık yüzde 37'si kadardır.[64]

Bu sonucun ortaya çıkmasında 2016 yılından sonra BAM'lar faaliyete başlamadan önce biriken dosyaların HD tarafından karara bağlanarak temizlenmesi, diğer yandan BAM'lar tarafından verilen kararların çok büyük bir bölümü temyize tâbi olmadığından HD'ye gelen dosya sayısının önemli derecede azalması etkili olmuştur. 2023 yılında açıklık az da olsa artmış, yani gelecek yıla devreden dosya sayısı bir önceki yıla göre biraz artmıştır.[65] 2016 yılında 779 bin civarında olan HD gelen toplam dosya sayısı, 2022 yılı itibariyle 215 bin, 2024 yılında ise 180 bin civarına gerilemiştir.[66]

Sonuç olarak 2010-2024 yıllarına bakıldığında genel eğilim olarak BAM'ların faaliyete başlaması ile genel olarak HD'ye gelen toplam dosya sayıları hızla azalmış, bir sonraki yıla devreden dosya sayıları ise BAM'lar öncesine göre azalmıştır. Bu durum, temyiz edilen dosyaların HD tarafından 2016 yılından sonra 2010-2016 yıllarına nazaran genel olarak daha iyi yönetilebildiğini göstermektedir. Nitekim yukarıda Tablo 1'den de görüleceği üzere HD temizleme oranı 2009-2016 yılları arasında sadece 2012 ve 2013 yıllarında yüzde 100'ün üzerine çıkabilmiş diğer tüm yıllarda yüzde 100'ün altında kalmıştır. Fakat yukarıdaki Tablo 1'de görüldüğü üzere, HD temizleme oranı 2017 yılından sonra yüzde 100'ün altına ilk kez 2023 yılında düşmüştür. 2023 yılında HD yıl içinde gelen dosya sayısı ile geçen yıldan devren gelen dosya sayısının bir önceki yıla göre azalmış olmasına rağmen temizleme oranının yüzde 100'ün altında gerçekleşmesi incelenmelidir. 2023

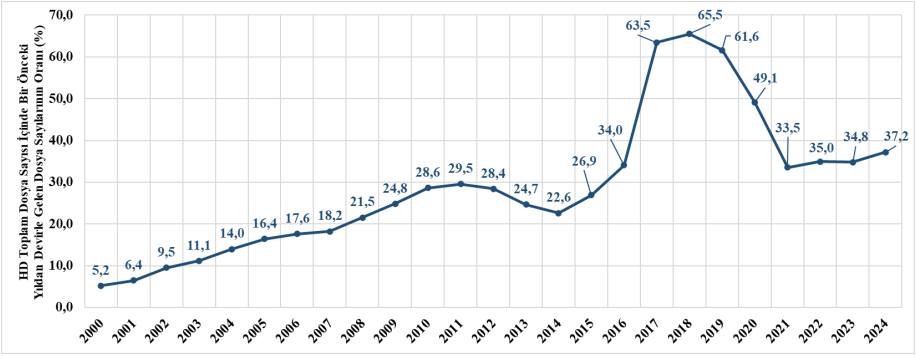
64 Toplam gelen dosya ile karar sayıları ayrı ayrı 1000'e bölündükten sonra ortaya çıkan toplam gelen dosya sayısından karar sayıları toplamının çıkarılıp oranlanmadığı haliyle, 2016 ve 2024 yılları için Adalet İstatistikleri 2024, 2010 yılı için Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaştığı 2010 yılı iş durumu çizelgesindeki sayılara göre oranladığında 2024 yılındaki gelecek yıla devreden dosya sayısı 2016 yılındakinin yüzde 15'i, 2010 yılındakinin yüzde 36'sı olmaktadır.

65 Adalet İstatistikleri 2024'e göre 2022 yılı gelecek yıla devreden dosya sayısı 63440 iken 2023 yılı gelecek yıla devreden dosya sayısı 66999'dur. 2023 yılı geçen yıldan devren gelen dosya sayısı ise 63438'dir. Bu hususta bkz. dip. 44.

66 Adalet İstatistikleri 2024'e göre toplam gelen dosya sayısı 1000'e bölünmemiş haliyle 2016 yılında 779067, 2022 yılında 214872, 2024 yılında 180046'dır.

yılındaki bu durumun nedeni, 2022 yılındaki temizleme oranı yüzde 108,7 iken 2023 yılında 2022 yılına göre karar sayısındaki düşüşün yaklaşık yüzde 25 olmasına rağmen, 2022 yılına göre yıl içinde gelen dosya sayısındaki düşüşün yüzde 15 olmasıdır. 2024 yılında ise bir önceki yıla göre iyileşme yaşanarak temizleme oranı yeniden yüzde 100'ün üzerine çıkmış ve bu nedenle gelecek yıla devreden dosya sayısı 2023 yılına göre azalmıştır. Ayrıca 2024 yılında toplam gelen dosya azalmış olmasına rağmen karar sayısı az da olsa artmıştır.[67]

Aşağıda Grafik 11'de, 2000-2024 yılları arasında Yargıtay HD gelen toplam dosya sayısı içinde bir önceki yıldan devirle gelen dosya sayılarının oranı ve yıllara göre değişimi gösterilmiştir.

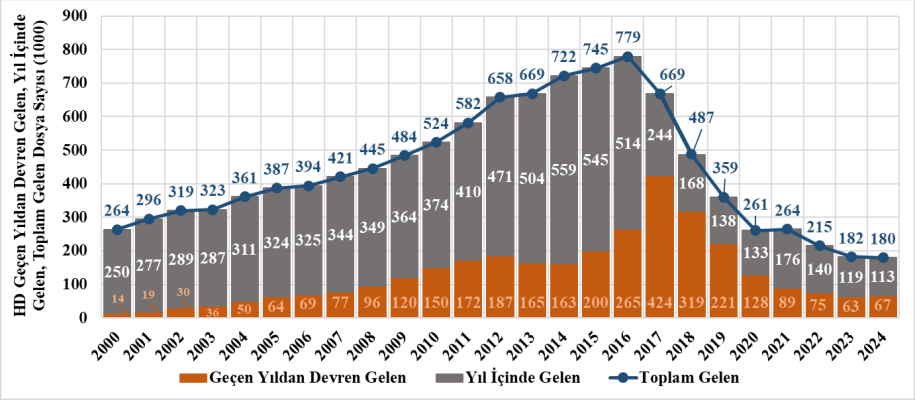

Grafik 11: Yıllara Göre (2000-2024) Yargıtay HD Gelen Toplam Dosya Sayısı İçinde Bir Önceki Yıldan Devirle Gelen Dosya Sayılarının Oranı (%)[68]

67 Adalet İstatistikleri 2024'e göre HD 2023 yılı karar sayısı 115489 iken 2024 yılında karar sayısı 117365'tir. Yukarıdaki Grafik 10'da karar sayıları ayrı ayrı 1000'e bölünüp yuvarlandığı için mezkûr Grafik üzerindeki 2023 ve 2024 yıllarındaki karar sayılarını toplayınca her iki yılda da 116 çıkmaktadır.

68 2015-2024 yılları arası dosya sayıları Adalet İstatistikleri 2024'ten; 2000-2009 yılları arası dosya sayıları her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasından; 2010-2014 yılları arası dosya sayıları Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerinden alınmıştır. Dosya sayıları 1000'e bölünerek yuvarlanmıştır. 2010-2014 yılları arası her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasındaki dosya sayılarından hesap yapıldığında da Grafik 11'deki veriler ile aynı olmaktadır. Adalet İstatistikleri 2004 ve 2005'te bazı dairelerdeki tutarsızlıkların mükerrer kayıttan kaynaklandığı belirtilmiş, Adalet İstatistikleri 2013'te ve 2015-2024 yıllarının alındığı Adalet İstatistikleri 2024'te "geçen yıldan devir" sayısına "d*evirlerde oluşan tutarsızlıklar, adli sistemde yapılan geriye dönük veri güncellemelerinden kaynaklanmaktadır*." notu düşülmüştür. Ayrıca bkz. dip. 43-44.

Aşağıdaki Grafik 12'de ise 2000-2024 yılları arasında Yargıtay HD geçen yıldan devir ile yıl içinde açılan dosya sayıları yani referans yıldaki Yargıtay HD toplam iş yükü görülmektedir.

Grafik 12: Yıllara Göre (2000-2024) Yargıtay HD İş Yükü (1000)[69]

Grafik 11 ve 12'ye göre 2000-2016 yılları arasında birkaç istisna yıl dışında genel olarak hem yıl içinde gelen dosya sayısı bir önceki yıla göre artmış hem de geçen yıldan devren gelen dosya sayısı bir önceki yıla göre artmıştır. Fakat ikisinin toplamı, yani geçen yıldan devren gelen dosya sayısı ile yıl içinde gelen dosya sayısının toplamı olan HD iş yükü, istisnasız her yıl bir önceki yıla göre artmıştır. 2000-2016 yılları arasında bakıldığında, bir önceki yıldan devirle gelen dosya sayıları 2013 ve 2014 yılları haricinde bir önceki yıla göre artış göstermiş, 2000-2016 yılları arasındaki toplam dosya sayısı içinde bir önceki yıldan

69 2015-2024 yılları arası dosya sayıları Adalet İstatistikleri 2024'ten; 2000-2009 yılları arası dosya sayıları her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasından; 2010-2014 yılları arası dosya sayıları Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerinden alınmıştır. Dosya sayıları 1000'e bölünerek yuvarlanmıştır. 2010-2014 yılları arası her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasındaki dosya sayılarından hesap yapıldığında da Grafik 12'deki veriler ile aynı olmaktadır. Adalet İstatistikleri 2004 ve 2005'te bazı dairelerdeki tutarsızlıkların mükerrer kayıttan kaynaklandığı belirtilmiş, Adalet İstatistikleri 2013'te ve 2015-2024 yıllarının alındığı Adalet İstatistikleri 2024'te "geçen yıldan devir" sayısına "d*evirlerde oluşan tutarsızlıklar, adli sistemde yapılan geriye dönük veri güncellemelerinden kaynaklanmaktadır.*" notu düşülmüştür. Ayrıca bkz. dip. 43-44.

devirle gelen dosya sayılarının oranı 2016-2024 yıllarının oranlarının altında olmuştur.

2016-2018 yılları arasında, önceki yıldan devren gelen dosyaların toplam gelen dosya sayılarına oranı hızla artış göstermiş ve 2018 yılında yüzde 65,5 seviyesine kadar yükselmiştir. Bu değişimin ve oransal artışın sebebi, BAM'ların 2016 yılında göreve başlaması, mevzuat gereğince temyiz edilebilen BAM kararlarının sınırlı olması sebebiyle az sayıda BAM kararının temyiz edilebilmiş olması ve bu yeni işler karşısında HD'nin BAM'ların faaliyete başlamadan önceki dönemden kalan ve birikmiş dosya sayılarının fazla olmasıdır. Nitekim Grafik 12'den de görüldüğü üzere 2017-2019 yıları arasında geçen yıldan devren gelen dosya sayısı, yıl içinde gelen dosya sayısından fazla olmuştur. Yargıtay HD, Temmuz 2016 tarihinden önce birikmiş dosyaları çözüme bağladıkça 2019 yılından itibaren toplam gelen dosya sayısı içinde önceki yıldan devren gelen dosya sayılarında azalma olmuş ve 2020 yılından itibaren de geçen yıldan devren gelen dosya sayısı, yıl içinde gelen dosya sayısının altına düşmüştür. 2016 yılından itibaren HD iş yükü azaldıkça ilk aşamada bu iş yükü içinde önceki yıllardan devren gelen dosyaların oranı artmış, daha sonra ise bu dosyalar çözüldükçe oran gittikçe azalarak 2023 yılında yüzde 34,8 seviyesine gerilemiş, 2024 yılında ise biraz artış göstererek yüzde 37,2 seviyesine gelmiştir.

2023 yılında gelecek yıla devreden dosya sayısı, 2016 yılından sonra ilk kez 2023 yılında bir önceki yıla göre artmıştır. Nitekim Grafik 12'de görülen, 2024 yılında geçen yıldan devren gelen dosya sayısının bir önceki yıla göre artışı da bunu ifade etmektedir. Gelecek yıla devreden dosya sayısı 2024 yılında yine bir önceki yıla göre azalarak 62681 ile 2016-2024 yılları arasındaki en düşük sayıya ulaşmıştır. Bu sayı ayrıca 2003 yılından sonraki en düşük gelecek yıla devreden dosya sayısıdır.

Önceki yıldan devren gelen dosya sayısının toplam iş yükü içindeki oranının azalması, genel olarak HD'deki dosyaların daha iyi yönetilebildiğine işaret etmektedir. 2000-2016 yılları arasında bu oranın 2012-2014 arasındaki yıllar hariç istisnai üç yıl dışında bir önceki yıla göre sürekli artış göstermesi, 2000-2016 yılları arasında HD gelen iş yükünün bir önceki yıla göre sürekli artarak 2016 yılında

yaklaşık 779 bin toplam gelen dosya sayısına ulaşması, o dönemde temyiz incelemesinin sürdürülebilir olmadığını göstermektedir.

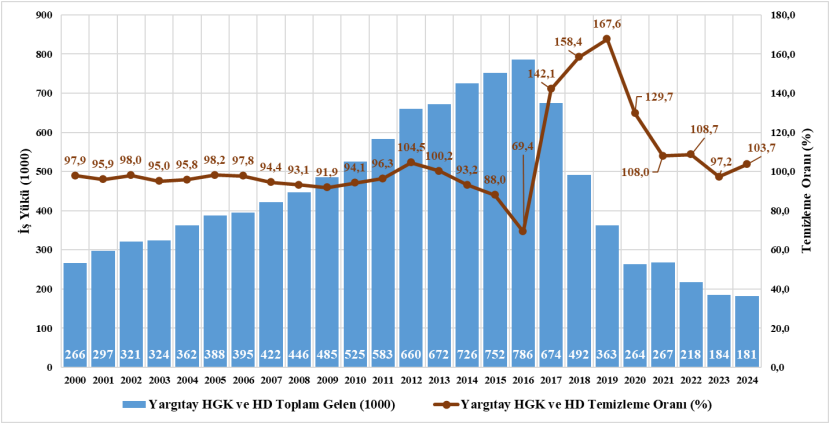
BAM'ların faaliyete başladığı 2016 yılından bugüne kadar olan dönemde ise bir önceki yıldan devren gelen dosya sayısının toplam gelen dosya sayısına oranı, 2016 yılı öncesindeki döneme (2000-2015) nazaran fazla olmuştur. Bu durumun sebebi, 2016 yılından sonra yeni gelen dosyaların sayısında büyük oranda azalma olması nedeniyle HD toplam dosya sayısı içinde geçen yıldan devren gelen dosya sayılarının yüksek kalmasıdır. Kanımızca gelecek yıllar içinde bu oran, yıl içinde gelen dosya sayısının dengeye ulaşarak yaklaşık aynı seviyelerde izlemesi ile HD'nin temizleme oranını yüzde 100'ün üstünde tutabilmesi halinde azalabilecektir. Nitekim bu oranın yönü geçen yıldan devren gelen dosya sayısının yıl içinde gelen dosya sayısına oranı ile aynı yönlü olup temizleme oranının yüzde 100'ün üstünde olması bir sonraki yılın geçen yıldan devren gelen dosya sayısını azaltır.

b. İş Yükü, Karar Sayıları ile Temizleme Oranı Arasındaki İlişki

i. Yıllara Göre Yargıtay İş Yükünün Temizleme Oranına Etkisi

Aşağıda Grafik 13'te, geçen yıldan devren gelen ve yıl içinde gelen dosyaların toplamı iş yükü olarak tanımlanmakta ve HD ile HGK birleşik iş yükü ile birleşik temizleme oranları arasındaki ilişki gösterilmektedir. 2016 yılına kadar HD ve HGK birleşik iş yükünün her yıl bir önceki yıldan daha ağır hale geldiği Grafik 13'ten görülmektedir.

Grafik 13'e göre, Yargıtay HGK ve HD'nin 2000-2011 (bu yıllar dahil) yılları arasındaki birleşik temizleme oranı yüzde 91,9- 98,2 arasında seyrederek yüzde 100'ün altında kalmıştır. 2012 ve 2013 yıllarında temizleme oranları artmış ve bu iki yılda temizleme oranı yüzde 100'ün üzerine çıkabilmiştir. Temizleme oranı, 2012 yılında yüzde 104,5, 2013 yılında yüzde 100,2 olarak gerçekleşmiştir. Temizleme oranları bu iki yılda yüzde 100'ün üzerine çıkabilse de 2012-2016 yılları arasında Yargıtay'ın iş yükü hızla artmaya devam etmiş ve 2012 yılından itibaren temizleme oranında düşüş yaşanarak 2017 yılına kadar yüzde 100'ün altında kalmıştır. Temizleme oranı 2014 yılında yüzde 93,2; 2015 yılında yüzde 88; 2016 yılında yüzde 69,4 olarak gerçekleşmiştir.

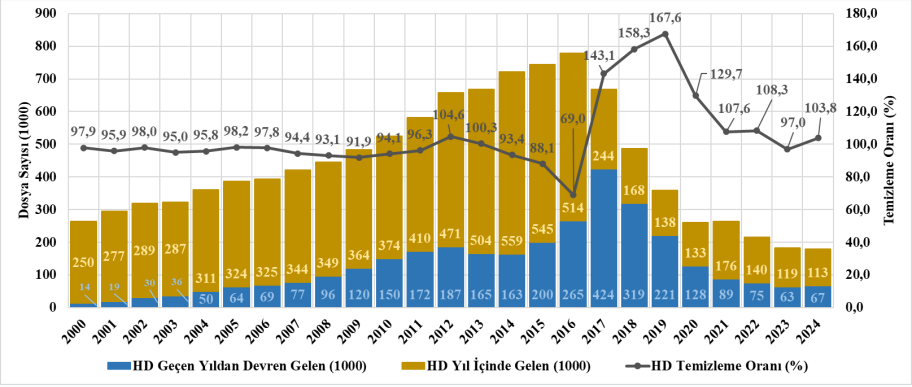

Grafik 13: Yıllara Göre (2000-2024) Yargıtay HGK ve HD İş Yükü ile Temizleme Oranı[70]

Bu göstergeler, BAM'lar faaliyete başlayıncaya kadar Yargıtay'ın gelen iş yükünün giderek arttığını ve çok fazla olduğunu, temyiz kanun yolu bakımından yargı teşkilatının gelen iş yükünü yönetemediğini ve bu nedenle referans yıllarda devreden iş yükünün de sürekli olarak arttığını teyit etmektedir. 2012 ve 2013 yıllarında temizleme oranı yüzde 100'ün üstünde olduğundan gelecek yıla devir sayısı azaldığından, 2013 ve 2014 yıllarında geçen yıldan devren gelen dosya sayısı azalmış olsa da yıl içinde gelen dosya sayılarının artışı nedeniyle toplam iş yükü bir önceki yıla göre yine de artmıştır. 2012 ve 2013 yıllarından sonra temizleme oranları da yine 2017 yılına kadar yüzde 100'ün altında kalmıştır. BAM'lar faaliyete başlayınca Yargıtay HGK ve HD iş

70 2015-2024 yılları arası dosya sayıları Adalet İstatistikleri 2024'ten; 2000-2009 yılları arası dosya sayıları her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasından; 2010-2014 yılları arası dosya sayıları Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerinden alınarak hesaplanmıştır. Dosya sayıları 1000'e bölünerek yuvarlanmıştır. 2010-2014 yılları arası her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasındaki dosya sayılarından hesap yapıldığında ve ayrıca Adli İstatistikler 2015 dosyasına göre hesap yapıldığında da Grafik 13'teki veriler ile aynı olmaktadır. 2009-2004 yılları için Adli İstatistikler 2014, 2003 yılı için Adli İstatistikler 2013, 2002 yılı için Adli İstatistikler 2012, 2001 yılı için Adli İstatistikler 2011, 2000 yılı için Adli İstatistikler 2009 dosyalarından hesaplama yapıldığında da Grafik 13'teki verilere ulaşılmaktadır. 2015-2024 yılları arasındaki temizleme oranları, Adalet İstatistikleri 2024 dosyasına göre de Grafik 13 ile aynıdır. Nitekim bkz. yukarı Tablo 1.

yükünden ciddi azalma yaşanmış, birleşik temizleme oranlarında belirgin düzeyde bir artış olmuş ve 2023 yılı dışında 2017-2024 yıllarında temizleme oranları yüzde 100'ün üzerinde gerçeklemiştir.

Grafik 14: Yıllara Göre (2000-2024) Yargıtay HD İş Yükü ve Temizleme Oranı[71]

Grafik 14'te 2000-2024 arası Yargıtay HD iş yükü (bir önceki yıldan devren gelen ve yıl içinde açılan dosya sayısı toplamı) ve temizleme oranları verilmiştir. Buna göre, 2016 yılında BAM'ların faaliyete başlamasıyla Yargıtay HD iş yükünde belirgin bir azalma olmuştur.

Yıl içinde gelen dosya sayısı, 2000-2016 yılları arasında 2003 yılı haricinde her yıl bir önceki yıla göre artmıştır. BAM'ların göreve başladığı 2016 yılında ise bir önceki yıla göre azalarak 514 bin civarında olmuştur. 2016 yılından sonra bu sayı 2021 yılı haricinde her yıl bir önceki yıla göre azalarak 2024 yılında 113 bin civarında gerçekleşmiştir. 2024 yılındaki HD yıl içinde gelen dosya sayısı, BAM'ların faaliyete başlama tarihinden bir önceki yıl olan 2015 yılındaki HD yıl içinde gelen dosya sayısının

71 2015-2024 yılları arası dosya sayıları Adalet İstatistikleri 2024'ten; 2000-2009 yılları arası dosya sayıları her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasından; 2010-2014 yılları arası dosya sayıları Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerinden alınarak hesaplanmıştır. Dosya sayıları 1000'e bölünerek yuvarlanmıştır. 2010-2014 yılları arası her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasındaki dosya sayılarından hesap yapıldığında da Grafik 14'teki veriler ile aynı olmaktadır. 2015-2024 yılları arasındaki temizleme oranları, Adalet İstatistikleri 2024 dosyasına göre de Grafik 13 ile aynıdır. Nitekim bkz. yukarı Tablo 1.

yaklaşık yüzde 21'i kadardır. Başka bir deyişle referans yılların (2015 ve 2024) yıl içinde gelen dosya sayıları karşılaştırıldığında, HD iş yükünde yıl içinde gelen dosya sayısı bakımından yaklaşık yüzde 79 oranında bir azalma görülmektedir. Ayrıca 2024 yılındaki yıl içinde gelen dosya sayısı, her yılın kendi Adalet İstatistiklerine bakılırsa 1970 yılından sonra gerçekleşen en düşük HD yıl içinde açılan dosya sayısıdır.[72] İş yükü olarak bakıldığında ise 2024 yılındaki HD iş yükü 1983 yılından sonra HD'ye gelen en düşük iş yükü olmuştur.[73]

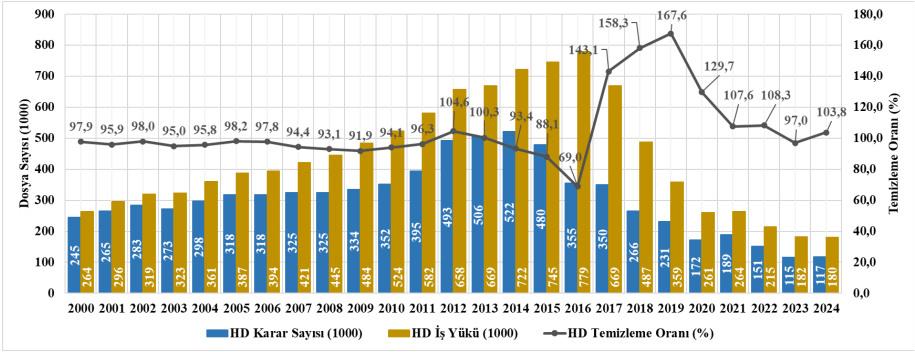
Grafik 14'e bakıldığında, referans yıl için HD iş yükünün önemli bir bölümünü oluşturan geçen yıldan devren gelen dosya sayısı, 2000 yılından 2017 yılına kadar 2013 ve 2014 yılları hariç olmak üzere bir önceki yıla göre sürekli olarak artmıştır. 2017 yılında HD toplam iş yükü içinde geçen yıldan devren gelen dosya sayısı, o yıl içinde gelen dosya sayısını aşmıştır. Bu sonucun ortaya çıkmasının sebebi, 20 Temmuz 2016 tarihinden sonra verilen ilk derece mahkemesi kararlarına karşı istinaf kanun yolunun açılması, temyiz yolunun kapatılmış olması ve temyize tâbi mahkeme kararlarının sayıca azalmasıdır. Nitekim 2019 yılına kadar bu durum devam etmiş, Yargıtay'ın temyiz incelemesine konu olan dosyaların büyük bölümü bir önceki yıldan devren gelen dosyalardan oluşmuştur. HD önceki yıldan devren gelen dosyaları temizledikçe devren gelen dosyaların sayısı da azalmış ve 2020 yılından itibaren HD iş yükü içinde devren gelen dosyaların sayısı, yıl içinde açılan dosyaların sayısının altında kalmıştır.

Grafik 15'te ise 2000-2024 yılları arası HD iş yükü, karar sayıları ve temizleme oranı verileri birlikte gösterilmiştir.

---

72 1970 yılında hukuk daireleri ile ticaret dairesi ve icra ve iflas dairesi toplam yıl içinde gelen dosya sayısı 101110 olmuştur. Bkz. Devlet İstatistik Enstitüsü, Adalet İstatistikleri 1969-70, Ankara 1975, s. 5.

73 1983 yılında HD toplam gelen iş 169604 olmuştur. Bkz. yukarı dip. 8.

Grafik 15: Yıllara Göre (2000-2024) Yargıtay HD İş Yükü, Karar Sayısı ve Temizleme Oranı[74]

Grafik 15'e göre, 2000 yılından sonra 2016 yılına kadar (2016 yılı da dahil) her yıl bir önceki yıla göre iş yükü sürekli artmış, 2016 yılından sonra ise 2021 yılı haricinde her yıl bir önceki yıla göre iş yükü düşmüştür. 2016 yılına kadar artan iş yükü göz önüne alındığında, BAM'lar faaliyete başlamamış olsaydı kanımızca Yargıtay HD'de makul süreler içinde tamamlanan, etkili ve sürdürülebilir bir temyiz incelemesinin yapılması mümkün olamazdı. Bu veriler Yargıtay'ın temyiz mahkemesi olarak ülkede hukuk birliğini sağlama, içtihat oluşturma, hukuki güvenliği sağlama ve hukukun gelişimine katkıda bulunma gibi işlevlerini yerine getirebilmesi için iş yükünün sınırlı bir düzeyde tutulmasının zorunlu olduğunu göstermektedir.

Karar sayıları ise 2000 yılından sonra 2014 yılına kadar 2003 ve 2006 yılları haricinde her yıl bir önceki yıla göre artmış, 2014 yılından sonra ise 2021 ve 2024 yılları haricinde her yıl bir önceki yıla göre düşmüş ve 2024 yılında Adalet İstatistikleri 2024'e göre 117365 olmuştur. Her yılın kendi Adalet İstatistiklerine bakıldığında, 2024 yılındaki ka-

74 2015-2024 yılları arası dosya sayıları Adalet İstatistikleri 2024'ten; 2000-2009 yılları arası dosya sayıları her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasından; 2010-2014 yılları arası dosya sayıları Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerinden alınmıştır. Dosya sayıları 1000'e bölünerek yuvarlanmıştır. 2010-2014 yılları arası her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasındaki dosya sayılarından hesap yapıldığında da Grafik 15'teki veriler ile aynı olmaktadır. 2015-2024 yılları arasındaki temizleme oranları, Adalet İstatistikleri 2024 dosyasına göre Grafik 15 ile aynıdır. Nitekim bkz. yukarı Tablo 1.

rar sayısı 1970 yılından sonraki en düşük karar sayısı olmuştur[75]. Genel anlamda iş yükü arttıkça karar sayıları artsa da HD, 2014 yılında yaklaşık 522 bin karar sayısına ulaşmış fakat 2015 yılında iş yükü artmasına rağmen karar sayısı yaklaşık 480 bin olmuştur.

Temizleme oranı, karar sayısının o yıl açılan dosya sayısına bölünmesiyle hesaplanmaktadır. BAM'ların faaliyete geçmesiyle birlikte Grafik 14'ten de görüldüğü üzere yıl içinde gelen dosya sayısı, BAM öncesindeki döneme göre ciddi anlamda düşmüştür. Grafik 15'ten de görüldüğü üzere, 2000-2024 yılları arasında en düşük karar sayısı 2000 yılında gerçekleşmiştir. Adalet İstatistikleri 2000'e göre, 2000 yılında HD karar sayısı 244978 olup 2019 yılı dahil 2019-2024 yıllarındaki karar sayılarından fazladır. Adalet İstatistikleri 2024'e göre, 2022 yılında HD'ye toplam gelen iş 214872 olup 2000 yılındaki karar sayısından 30106 kadar azdır. Başka bir deyişle, 2022 yılında 2000 yılındaki kadar karar verilmiş olsaydı HD'deki tüm dosyalar karara bağlanacaktı. Ayrıca 2023 ve 2024 yıllarında 2000 yılındaki kadar karar verilmiş olsaydı her iki yılın temizleme oranı da yüzde 200'ün üzerinde olurdu. Grafik 15'ten de görüldüğü üzere, 2000 yılındaki karar sayısı 2023 ve 2024 yıllarındaki iki yılın karar sayıları toplamından fazladır. Yine 2011-2015 yılları arasında bir yılda verilen karar sayısı, 2022-2024 yılları arasındaki üç yıldaki verilen toplam karar sayısından fazladır.

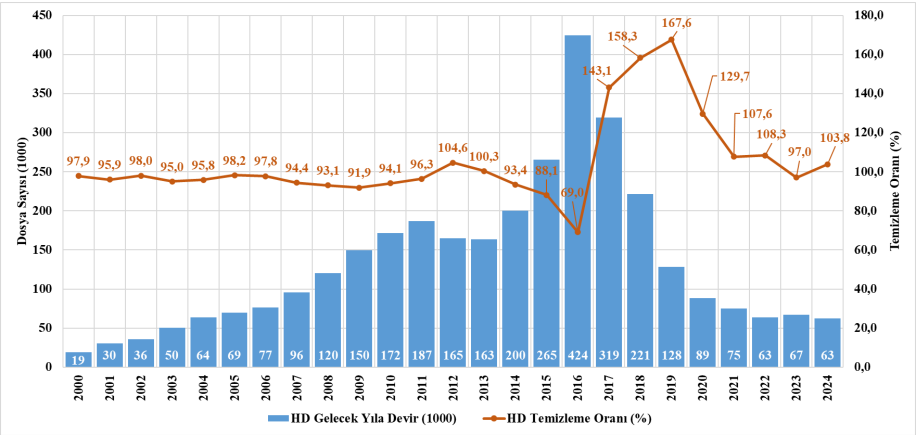
Dosyaların niteliği, kararların daha gerekçeli ve detaylı şekilde veriliyor olması, verilen kararların daha fazla sayıda esasa ilişkin olması, Yargıtay'daki yapısal değişiklikler, HD'lerdeki hâkim sayılarının değişimi gibi birçok faktör, karar sayıları doğrudan etkileyebilecek olup karar sayıları karşılaştırılırken göz ardı edilememelidir. Bu bakımdan, yalnız karar sayıları bakımından bir karşılaştırma, HD'lerdeki etkinlik ve performans artışı ya da azalışı olarak değerlendirilmemelidir. Nitekim bu bağlamda geliştirilen değişkenlerden biri olan temizleme oranları, Grafik 15'ten de görüldüğü üzere 2023 yılı dışında yüzde 100'ün üzerinde kalmıştır. Nitekim 2000-2016 yıllarında, karar sayıları çok yüksek olmasına rağmen temizleme oranının yalnızca 2012 ve 2013 yılında yüzde 100'ün üstüne çıkabilmesi, başka bir deyişle HD'de çok

75 1970 yılında hukuk daireleri ile ticaret dairesi ve icra ve iflas dairesi toplam karar sayısı 101380 olmuştur. Bkz. Devlet İstatistik Enstitüsü, Adalet İstatistikleri 1969-70, Ankara 1975, s. 5. Ayrıca bkz. dip. 72.

fazla sayıda karar verilebilmesine rağmen yıl içinde gelen dosya sayısı kadar bile karar verilememesi, temyiz incelemesinin sürdürülebilir olmadığını ortaya koymaktadır.

ii. Yıllara Göre Yargıtay Hukuk Daireleri Devreden Dosya Sayısı ile Temizleme Oranı Arasındaki İlişki

Aşağıda Grafik 16'da yıllara göre Yargıtay HD bir sonraki yıla devreden dosya sayısı ile temizleme oranları gösterilmiştir.

Grafik 16: Yıllara Göre (2000-2024) Yargıtay HD Bir Sonraki Yıla Devreden Dosya Sayısı ve Temizleme Oranı[76]

Grafiğe 16'ya göre, 2000 yılından 2016 yılına kadar HD sonraki yıla devreden dosya sayıları (2012-2013 yılları hariç) sürekli olarak artmış ve dosya birikmesi yaşanmıştır. BAM'ların faaliyete başladığı 2016 yılında HD yaklaşık 424 bin dosyayı bir sonraki yıla devretmiştir.

76 2015-2024 yılları arası dosya sayıları Adalet İstatistikleri 2024'ten; 2000-2009 yılları arası dosya sayıları her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasından; 2010-2014 yılları arası dosya sayıları Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerinden alınmıştır. Dosya sayıları 1000'e bölünerek yuvarlanmıştır. 2010-2014 yılları arası her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasındaki dosya sayılarından hesap yapıldığında da Grafik 16'daki veriler ile aynı olmaktadır. 2015-2024 yılları arasındaki temizleme oranları, Adalet İstatistikleri 2024 dosyasına göre Grafik 16 ile aynıdır. Nitekim bkz. yukarı Tablo 1. Ayrıca bkz. dip. 43-44.

BAM'ların faaliyete başlamasıyla HD birikmiş dosyaları temizlemek için bir fırsat yakalamış ve 2017 yılı ve sonraki yıllarda birikmiş dosya sayısı hızla azalmış ve nihayet 2022 yılında sonraki yıla devreden dosya sayısı 63 bin civarına gerilemiştir. 2023 yılında ise BAM'ların faaliyete başlamasından sonra ilk defa devreden dosya sayısı bir önceki yıla göre az da olsa artmış ancak 2024 yılında bir önceki yıla göre azalarak yeniden 63 bin civarına gerilemiştir.

Grafik 16'dan görüleceği üzere temizleme oranı ile sonraki yıla devreden dosya sayısı arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Zira referans yılda temizleme oranının yüzde 100'ün altında kalması halinde sonraki yıla devreden dosya sayıları artmakta, temizleme oranının yüzde 100'ün üstünde kalması halinde ise sonraki yıla devreden dosya sayısı azalmaktadır. Nitekim temizleme oranının yüzde 100'ün üzerinde olması, o yıl içinde gelen dosya sayısından daha fazla karar verildiğini gösterdiğinden gelecek yıla devir sayısı azalır. Örneğin 2012 ve 2013 yıllarında, sonraki yıla devreden dosya sayıları bir önceki yıla göre azalmıştır.

BAM'ların faaliyete başlamasıyla sonraki yıla devreden dosya sayısı hızla azalmıştır. Yargıtay HD'nin gelen dosyaları referans yıl içinde çözmesi ve temizleyebilmesi iş yüküne bağlıdır. 2012 ve 2013 gibi istisnai bazı yıllarda iş yükü artmış olmasına rağmen temizleme oranı yükselmişse de bu durum sürdürülememiştir. Temyiz kanun yolundan beklenen faydaların sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için Yargıtay'ın iş yükünün kontrol altında tutulması gereklidir. Bunun için temyize tâbi mahkeme kararlarının belirlenmesi için HMK'da öngörülen parasal ve yeniden değerleme oranına göre güncellenmiş olan parasal sınırların[77] muhafaza edilmesinde fayda bulunmaktadır.

[77] Temyiz sisteminin sürdürülebilirliği için Yargıtay iş yükünün kontrol altında tutulması gerekmekte, bu nedenle HMK'daki parasal sınırların muhafaza edilmesinde fayda bulunmaktadır. Bunun yanında, parasal sınır her yıl yeniden değerleme oranında arttığı için sınır altında kalan uyuşmazlıklar bakımından izne bağlı temyiz gibi yollar önerilebilir. Parasal temyiz sınırı ve bu sınırın güncellenmesi, Yargıtay'ın iş yükünü azaltan ve temyiz denetimini daha yönetilebilir kılan araçlardan biri olarak görülmektedir. HMK Ek Madde 1'deki değişiklik 7550 sayılı Kanun ile yapılmış ve 4 Haziran 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu değişiklik Anayasa Mahkemesi'nin 4 Aralık 2024 tarihli iptal kararının ardından getirilmiştir. Değişiklik uyarınca HMK m. 341, 362 ve 369'daki parasal sınırlar bakımından davanın açıldığı tarihteki miktar

Ancak temyiz edilebilirlik sınırı yeniden değerleme oranında her yıl artış gösterdiğinden bu sınırın altında kalan yargılamalarda verilen kararlar bakımından temyiz yolunu açabilecek izne bağlı temyiz gibi alternatif düzenlemelere HMK'da yer verilmesinin uygun olacağı kanısındayız. Böylece hem Yargıtay'ın iş yükü kontrol altında tutulabilir hem de hukuk birliğinin sağlanması amacıyla temyiz incelemesine ve içtihada ihtiyaç duyulan hallerde temyiz incelemesi olanaklı hale gelebilir.[78]

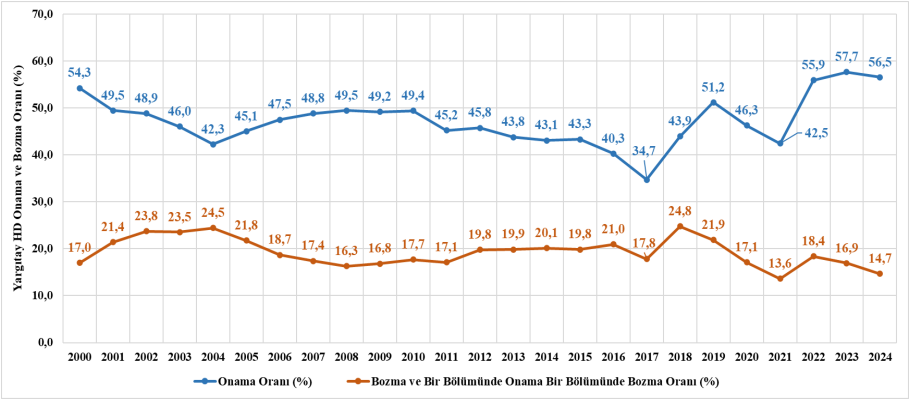
esas alınır. Kanun değişikliğinden önce kanun yoluna başvuruda parasal sınırın belirlenmesinde hükmün verildiği tarih esas alındığı için dava değeri davanın açıldığı yılın istinaf veya temyiz parasal sınırının üzerine olan ve kanun yoluna gidilebileceği öngörülen bir davada, yargılama uzadıkça verilen karar kesin hale gelmekteydi. Yeni düzenlemeyle parasal sınırın hesabında dava tarihi esas alınmıştır. 4 Haziran 2025 ve sonrasında verilen ilk derece ve BAM kararları ile ilgili istinaf ve temyiz kanun yoluna başvuru parasal sınırının hesabında davanın açıldığı tarihi esas alınır. İlgili düzenlemenin, Yargıtay'a gelen dosya sayısında artışa da neden olabileceği öngörülebilir. Ancak bu değişikliğin 4 Haziran 2025'ten sonra verilen kararlar ile ilgili etkileri ilerleyen yıllarda gözlemlenebilecektir. Bu çalışmada yıl içinde açılan ilk derece dosyalarından kaçının temyiz edildiği şeklinde bir orandan bahsetmek mümkün değildir. Başka bir deyişle belli bir yılda açılan tüm hukuk dosyaları içinden ne kadarının temyize gittiği ayrı bir istatistik olarak verilmemektedir. Bu nedenle değişikliğin etkisini ölçmek çalışma bakımından henüz mümkün görülmemektedir. Madde değişikliğinin yol açabileceği usuli sorunlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Muhammet Özekes/Tolga Akkaya, "Hukuk Yargılamasında İstinaf ve Temyize Başvuruda Parasal Sınırlarla İlgili 7550 s. K. Değişikliği ve Ortaya Çıkardığı Sorunlar", *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2025, C. 24, S. 2, s. 329-358. İstatistiklerde hukuk davalarına dair kararların ne kadarının temyiz edilebilir olduğu, bu kararların ne kadarının temyiz yoluna başvurulmadan kesinleştiği ve ne kadarının temyize konu edildiği ayrıca belirtilmediği için 7550 sayılı Kanun öncesi dönemde de bazı unsurların etkisi takip edilememiştir. Bu kapsamda; kanun yoluna başvuru koşullarındaki değişiklikler, parasal sınır artışları, 5236 sayılı Kanun ile mülga 1086 sayılı Kanun'a eklenen Ek Madde 4 ve 6763 sayılı Kanun ile HMK'ya eklenen Ek Madde 1 uyarınca sınırların yeniden değerleme oranında artırılmasına dair hükümler ile 7531 sayılı Kanun ile getirilip 7550 sayılı Kanun ile ilga edilen ve bozma ya da kaldırma kararları sonrası verilen yeni kararlarda güncel artışlar yerine ilk karar tarihindeki parasal sınırların esas alınacağını öngören düzenlemenin sonuçları ve parasal sınırlardaki yıllık değişimlerin etkisi ayrıca izlenememiştir.

78 İzne bağlı temyiz sistemi hakkında detaylı bilgi için bkz. Tolga Akkaya, "Temyize Başvuru Hakkının Sınırlandırılması ve İzne Bağlı Temyiz Sistemi", *Haluk Konuralp Anısına Armağan*, *Cilt 1*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, s. 65-101.

c. Yargıtay Karar Türlerine Göre Değerlendirme

i. Yargıtay Hukuk Daireleri Onama ve Bozma Oranları

Grafik 17-19'da Yargıtay'ın 2000-2024 yılları arasındaki onama ve bozma kararlarının toplam karar türlerine oranındaki değişim gösterilmiştir. Bozma kararının Yargıtay'ın diğer tüm kararları içindeki oranı şu açıdan önem arz etmektedir: Bozma kararının sayıca ve oransal olarak yüksek olması, alt derece mahkemeleri (ilk derece hukuk mahkemeleri ve/veya BAM'lar) tarafından yürütülen yargılamaların ve nihai olarak verilen kararların hatalı, yanlış veya eksik olduğunu gösterir. Bozma kararı sayısının ve oranının düşük olması ise alt derece mahkemeleri tarafından yürütülen yargılama ve verilen kararların daha yüksek oranda doğru ve hatasız olduğunu gösterir. Bu nedenle BAM'ların faaliyete başladığı 2016 yılından sonraki dönemde Yargıtay'ın onama ve bozma kararlarındaki oransal değişim, BAM'ların adli yargı hukuk mahkemelerindeki yargılamalara etkisi konusunda da dolaylı bir fikir vermektedir.

Grafik 17: Yıllara Göre (2000-2024) Yargıtay HD Onama ve Bozma Kararlarının Toplam Karara Oranları[79]

[79] 2015-2024 yılları arası karar sayıları Adalet İstatistikleri 2024'ten; 2000-2009 yılları arası karar sayıları her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasından; 2010-2014 yılları arası karar sayıları Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerinden alınarak hesaplanmıştır. Bir bölümünde onama bir bölümünde bozma kararları, bozma kararlarına dahil edilmiştir. Yargıtay Başkanlığı'nın internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerinde, "bir

Grafik 17'ye göre, Yargıtay HD'de 2000-2004 yılları arasında bozma oranları artış eğilimdeyken onama oranları ise sürekli düşmüştür. 2004-2009 yılları arasında bozma oranları düşme eğilimindeyken onama oranları artış eğilimine girmiştir. 2009-2016 yılları arasında ise onama oranlarının azalma eğiliminde olduğu, bozma oranlarının da buna karşılık artış eğilimde olduğu söylenebilir. BAM'ların faaliyete başlamasından sonra 2018 yılına kadar onama oranları düşmüştür. 2019 yılında ise HD'nin onama kararlarının toplam kararlara oranı, 2000 yılından itibaren ilk kez yüzde 50'yi aşarak yüzde 51,2'ye yükselmiştir. Her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasındaki iş durumuna göre hesap yapıldığında HD'de 1977'den sonra onama kararlarının toplam karara oranı ilk defa 2001 yılında yüzde 50'nin altında düşmüş ve 2019 yılına kadar tekrar yüzde 50'ye ulaşamamıştır.[80] Buna göre BAM'lar faaliyete başlamadan önceki son 15 yılda onama oranları yüzde 50'ye ulaşamadığı gibi son 5 yılda düşme eğiliminde olmuş ve yüzde 45,2 ile yüzde 45,8 arasında seyretmiştir. 2022 yılından sonra 2022-2024 yılları arasında bozma oranları 2021 yılına göre yüksek olsa da onama oranlarında buna nispeten daha yüksek bir artış gözlenmiş ve onama ozranları 2023 yılında yüzde 57,7, 2024 yılında ise yüzde 56,5 olarak gerçekleşmiştir. Grafik 17'de görüldüğü üzere 2022-2024 arasındaki onama oranları, 2000'den bu yana en yüksek onama oranları olmuştur. 2024 yılındaki HD onama oranı, 2023 yılındaki onama oranı hesaba katılmazsa, her yılın kendi Adalet İstatistikleri dosyasındaki iş duruma göre hesap yapıldığında 1994 yılından sonra 2024 yılına kadar 30 yıldaki en yüksek HD onama oranı olmuştur.[81] Ayrıca belirtmek gerekir ki karar oranları hesaplanırken toplam karar sayısına gönderme kararları dahil edilmiştir. BAM'lar faaliyete geçtikten sonra kapatılan ve birleştirilen hukuk daireleri nedeniyle HD gönderme kararının oranları 2017 ve 2021 yılında çok yüksek olmuş, gönderme kararlarının toplam kararlara oranı sırasıyla yüzde 29 ve yüzde 27 olmuştur. Bu yıllardaki onama oranlarının düşüklüğünün nedenlerinden biri de bu gönderme kararlarıdır. Yargıtay Başkanlığı'nın

---

bölümünde onama bir bölümünde bozma kararı" ifadesi yerine "kısmi onama-kısmi bozma" ifadesi tercih edilmiş, mezkûr karar türü, bozma kararlarına dahil edilmiştir.

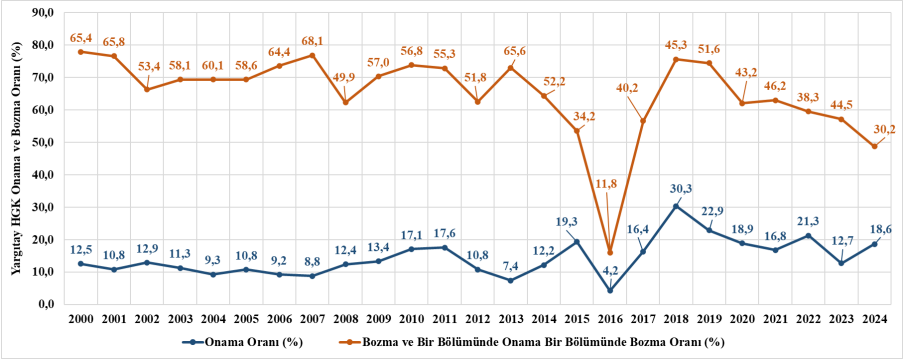
80 1977 yılında onama oranının toplam karara oranı yüzde 48,6 olarak gerçekleşmiştir. Bkz. Devlet İstatistik Enstitüsü, Adalet İstatistikleri 1977, Ankara, 1980, s. 34.

81 1994 yılındaki onama oranı yüzde 56,6 olarak gerçekleşmiştir. Bkz. Adalet İstatistikleri 1994, Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, Kasım 1996, s. 19.

internet sitesinde paylaşılan iş durumu çizelgelerine göre hesaplama yapıldığında, 2010-2016 yılları arasında HD gönderme kararlarının toplam kararlara oranı yüzde 14 ile yüzde 19 arasında olmuştur. Her yılın kendi Adalet İstatistiklerindeki iş durumuna göre hesaplama yapıldığında ise HD gönderme kararlarının toplam kararlara oranı 2000-2009 yılları arasında yüzde 11 ile yüzde 15 arasında olmuştur. 2021 yılında HD daire sayısının öngörüldüğü üzere 12'ye düşürülmesiyle 2022 yılından itibaren gönderme kararlarının toplam kararlara oranı sırasıyla yüzde 6, yüzde 6 ve yüzde 5 olmuştur. Gönderme kararları hariç tutulduğunda ise 2022 yılından itibaren onama kararlarının gönderme kararları hariç toplam karar sayılarına oranı, 2022 yılından başlamak üzere sırasıyla yüzde 59,7, yüzde 61,0 ve yüzde 59,3 olmaktadır. Grafik 17'deki hesaplama, gönderme kararları hariç tutularak yapıldığında 2022-2024 yılları arasındaki bu oranlar 2000 yılı hariç (2000 yılında yüzde 61,5) en yüksek oran olmaktadır. Onama oranlarında artış olmasının sebeplerinden biri, BAM'ların göreve başlamış olmasından sonra kural olarak ilk derece mahkemesi kararlarının hem vakıa hem de hukuki yönden istinaf denetiminin yapılmasından sonra temyiz incelemesi için Yargıtay'a gelmesidir. HD'lerdeki onama kararlarının oranındaki artış dikkate alındığında istinaf kanun yolu sayesinde Yargıtay'a gelen dosyalarda daha az hukuki hata yapıldığını, somut olaylarda derece mahkemelerinin daha doğru kararlar verdiklerini ifade etmek mümkündür.

Yargıtay HD bozma oranları, BAM'lar faaliyete girdikten sonraki süreçte 2018-2021 arasında her yıl azalmış, nihayet 2021 yılında yüzde 13,6'ya gerilemiştir. Bu oran, Adalet İstatistiklerinde, "Hukuk Daireleri Çalışmaları" ile "Yargıtay Çalışmaları"nın birleştirildiği 1977 yılından itibaren en düşük bozma ve bir bölümünde onama bir bölümünde bozma kararlarının toplam karara oranı olmuştur. 1977 yılındaki HD'de bu oran yüzde 23,6 olmuştur. Ancak 2021 yılında gönderme kararlarının yüksek olması nedeniyle bozma oranı düşük kalmıştır. Gönderme kararları dikkate alınmadığında 2021 yılında bozma ve bir bölümünde onama bir bölümünde bozma kararları toplamının gönderme dışındaki kararların toplamına oranı yüzde 18,7 ve 2024 yılında ise yüzde 15,4 olmaktadır. Eğer tüm yıllarda "daireye" kararları dahil edilmezse 2024 yılındaki bu oran, Adalet İstatistiklerinde "Hukuk Daireleri Çalışmaları" ile "Yargıtay Çalışmaları"nın birleştirildiği 1977 yılından itibaren en düşük oran olmaktadır.

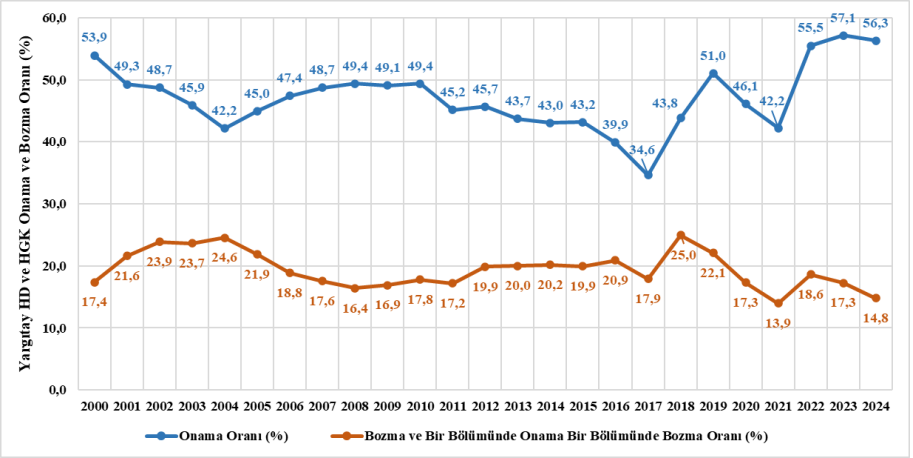
Kanımızca Grafik 17'de görülen 2018 yılındaki bozma oranlarındaki artış BAM'ların faaliyete başlamadan önceki dönemde ilk derece mahkemeleri tarafından verilen ve temyize tâbi olan nihai kararların HD'de birikmiş olan dosyalarıyla ilgili olabilir. Zira HD, BAM'ların faaliyete başlamasından sonra bir müddet büyük ölçüde daha önceden birikmiş olan dosyalar hakkında kararlar vermiştir. BAM'ların Temmuz 2016'da göreve başlamasından sonra Yargıtay tarafından temyiz incelemesi sonucunda verilen kararlar arasında BAM'ların göreve başlamasından önce veya sonra temyize tâbi olup da istinaf incelemesi görmeden doğrudan temyize gelen çok sayıda dosyada bulunmaktadır. Bu sebeple onama ve bozma kararlarını değerlendirirken bu kararların verildiği dosyaların önemli bir bölümünün doğrudan ilk derece hukuk mahkemelerinden temyiz yoluyla Yargıtay'a gelen dosyalar olduğu dikkate alınmalıdır. İlk derece mahkemelerinden doğrudan temyize gelip de hakkında karar verilmiş olan dosyaların sayısının BAM'ların faaliyete geçmesinden sonra kademeli olarak azaldığını söylemek mümkündür.

Grafik 18: Yıllara Göre (2000-2024) Yargıtay HGK Onama ve Bozma Kararlarının Toplam Karara Oranları[82]

Grafik 18'e göre Yargıtay HGK'da 2016 yılından sonra gerçekleşen onama oranları çoğunlukla 2000-2016 yıllarındaki gerçekleşen onama oranlarından fazla 2016-2024 arasındaki bozma oranları da çoğunlukla 2000-2016 yılları arasında gerçekleşen bozma oranlarından düşüktür.

82 Bkz. Dipnot 79.

Grafik 19: Yıllara Göre (2000-2024) Yargıtay HD ve HGK Onama ve Bozma Kararlarının Toplam Karara Oranları[83]

Grafik 19'da da Yargıtay HD ve HGK toplam onama ve bozma karar sayılarının toplam karar sayılarına göre oranı gösterilmiştir. Yargıtay HGK'daki karar sayıları, HD'ye göre çok az olduğundan grafik Yargıtay HD grafiği (Grafik 17) ile benzer bir şekle sahiptir.

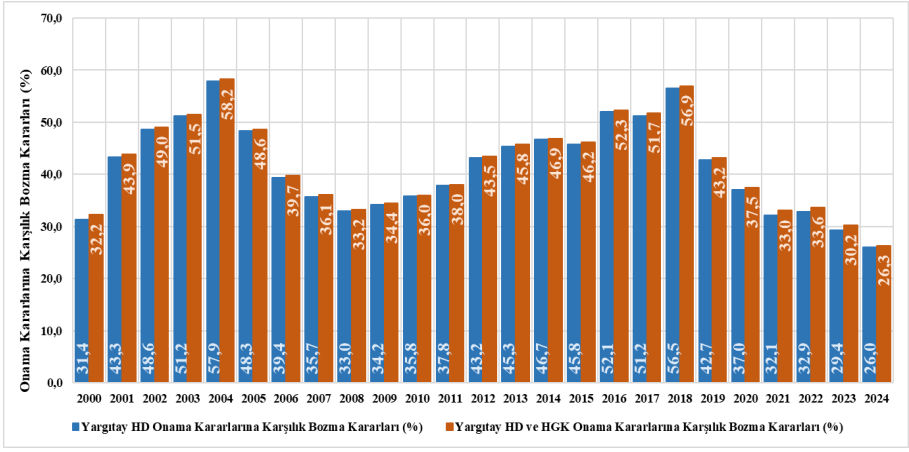
Sonuç olarak 2021 yılından sonra Yargıtay'ın hukuk daireleri sayısına ilişkin yapısal değişikliğini tamamladığı ve eski kanun yoluna tâbi dosyaların bittiği veya bitmeye yakın olduğu düşünüldüğünde devam eden yıllarda toplam karar sayısına göre onama oranlarının arttığı ve bozma oranlarının düştüğü, bu oranların genel olarak BAM'ların faaliyete geçmesinden önceki 2000-2016 yılları arasındaki döneme göre daha olumlu olduğu gözetildiğinde BAM'ların faaliyete geçmesinin onama oranları üzerinde pozitif, bozma oranları üzerinde negatif etkisi olduğu görülmektedir.

Onama ve bir bölümünde onama bir bölümünde bozma kararlarının toplamının tüm kararlara oranlarının toplamı, 2000-2002 yılları dışında BAM'lar faaliyete başlayana kadar yüzde 70'in altında kalmıştır. Bu toplam, Yargıtay'daki hukuk daireleri sayısına ilişkin yapısal değişikliklerin tamamladığı yıl olan 2021 yılından sonraki üç yıl da yüzde 70'in üzerinde gerçekleşmiştir. Bu toplam oranının yüksek olması da temyiz incelemesinin etkinliği bakımından olumlu değerlendirilebilir.

83 Bkz. Dipnot 79.

ii. Yargıtay Onama Sayısına Karşılık Bozma Sayısı

Grafik 20'de 2000-2024 yılları arasında Yargıtay HD ile Yargıtay HD ve HGK tarafından verilen toplam karar sayısı içindeki onama kararlarına karşılık bozma ve bir bölümünde onama bir bölümünde bozma kararlarının toplamının oranları gösterilmiştir. Bu oran, bozma ile bir bölümünde onama bir bölümünde bozma kararlarının toplamının onama kararlarının yüzde kaçı olduğunu yani onama kararlarına oranını ifade eder. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse her yüz onama kararına karşılık verilen bozma kararlarının oranı ve bu oranın yıllar içindeki değişimi gösterilmiştir. Örneğin 2016 yılında Yargıtay HD'de her 100 onama kararına karşılık 52,1 tane bozma kararı verilmiştir.

Grafik 20: Yıllara Göre (2000-2024) Toplam Karar Sayısı İçindeki Onama Kararlarına Karşılık Bozma ve Bir Bölümünde Onama Bir Bölümünde Bozma Kararlarının Toplamının Oranı (%)[84]

Grafik 20'ye göre, Yargıtay'da 2018 yılından sonra 2022 yılındaki sınırlı artış dışında her yıl onama kararlarına karşılık bozma kararlarının oranı azalmış ve 2024 yılında HD'de yüzde 26'ya, HD ve HGK birleşik oranda yüzde 26,3'e düşmüştür. HD'deki bu oran, Adalet İstatistiklerinde "Hukuk Daireleri Çalışmaları" ile "Yargıtay Çalışmaları"nın

84 Bkz. Dipnot 79.

birleştirildiği 1977 yılından itibaren 1991 yılı haricindeki[85] en düşük oran olmuştur.

Kanımızca Grafik 20'ye bakıldığında, BAM'ların faaliyete geçmesinden önceki dönemde ilk derece hukuk mahkemeleri tarafından yürütülen ve tamamlanan yargılamalarda daha fazla oranda eksikliklerin ve hukuka aykırılıkların olduğu, bu durumun Yargıtay'ın bozma ile bir bölümünde onama bir bölümünde bozma kararlarının toplamının onama kararlarına oranına yansıdığı görülmektedir. BAM'ların göreve başlamasından sonra, 2018 yılına kadar bozma kararları ile bir bölümünde onama bir bölümünde bozma kararlarının toplamının onama kararlarına oranı yüksek kalmışsa da bu durumun sebebi, Yargıtay'ın elinde birikmiş olan ve daha önce istinaf görmemiş dosya sayısının çok fazla olmasıdır. Yargıtay'ın birikmiş dosyalarını azaltmasıyla birlikte bu oranda da azalma olmuştur. 2019 yılından itibaren bu oran gittikçe düşmüş ve nihayet 2024 yılında yüzde 26 seviyesine gerilemiştir. Kanımızca 2019'dan itibaren bozma oranında azalma olmasının sebebi ikinci derece mahkemesi olarak BAM'lar tarafından gerçekleştirilen istinaf kanun yolu denetiminin etkisinin artmasıdır. İstinaf kanun yolunda maddi ve hukuki denetim birlikte yapıldığından ve dava dosyası daha önce bir kanun yolu denetimi görmüş olduğundan temyiz aşamasında bozma sebebi olarak kabul edilecek hukuka aykırılıkların oranında azalma olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Bölge adliye mahkemelerinin 2016 yılında faaliyete geçmesi, Yargıtay hukuk dairelerinin iş yükünü önemli ölçüde hafifletmiştir. Yargıtay hukuk daireleri, 2017 yılı ve sonrasında ortaya koyduğu performans ile 2016 yılına kadar birikmiş temyiz dosyalarını kısa sürede eritmiştir. Nitekim Yargıtay hukuk daireleri temizleme oranları, 2016'dan sonraki bir yıl hariç yüzde 100'ün üstünde olmuş, yani yıl içinde gelenden daha fazla sayıda karar verilmiştir.

Yargılamadaki süreler bakımından ortalama görülme süresi, elden çıkarma süresi ve gerçek görülme süresi hesaplanmaktadır. İlk

[85] 1991 yılında bu oran HD'de yüzde 25,4 olarak gerçekleşmiştir. Bkz. Adalet İstatistikleri 1991, Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara, Haziran 1993, s. 21. 1977-2000 arasına bakıldığında 1988-1991 yılları haricindeki yıllarda, bu oranlar HD'de yüzde 30'un üzerinde olmuştur.

iki süre, dosya sayılarına göre formül üzerinden hesap yapılan teorik sürelerdir. Gerçek görülme süresi ise dosyanın kayıt tarihi ile karar tarihi arasında geçen gerçek ortalama süreyi ifade etmekte olup Yargıtay Başkanlığı tarafından paylaşılmaktadır. BAM'ların faaliyete geçmesinden sonra inceleme süreleri açısından beklenen hızlanmanın bugüne kadar tam anlamıyla sağlanamadığı görülmektedir.

Yargıtay hukuk dairelerindeki ortalama görülme süresi, 2000 yılından bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başlamasına kadar istisnai birkaç yıl dışında bir önceki yıla göre artmıştır. Bu süre bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başlamasıyla 2017 yılında bir önceki yıla göre artmış, 2017 yılından sonra 2021 yılına kadar bir önceki yıla göre azalmıştır. 2022-2024 yılları arasında ise bir önceki yıla göre artış göstermiştir. Hukuk dairelerinin iş yükü bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başlamasından önceki döneme göre oldukça azalmış olmasına rağmen ortalama görülme süreleri bu dönemin üzerinde seyretmiştir. Örneğin 2024 yılına ait ortalama görülmesi süresi 2000-2015 yılları arasındaki ortalama görülme sürelerinin tümünden daha uzundur.

Hukuk dairelerindeki elden çıkarma süreleri de 2000 yılından bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başlamasına kadar istisnai birkaç yıl dışında bir önceki yıla göre artmıştır. Bu süre, 2017 yılından sonra 2021 yılına kadar bir önceki yıla göre düşüş göstermiştir. 2022 ve 2023 yıllarında bir önceki yıla göre artış göstermiş olsa da 2024 yılında yeniden bir önceki yıla göre düşüş göstermiştir. Ancak elden çıkarma süreleri de bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başladıkları yıldan sonra genel olarak önceki döneme göre yüksek seyretmiştir. Örneğin 2024 yılındaki elden çıkarma süresi, 2000-2015 yılları arasındaki elden çıkarma sürelerinin tümünden uzundur.

Gerçek görülme sürelerine 2013 yılından itibaren yer verilmiştir. Hukuk dairelerindeki gerçek görülme süreleri, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başladığı 2016 yılından 2019 yılına kadar bir önceki yıla göre artmış, bu yıldan sonra 2022 yılına kadar bir önceki yıla göre kısalmıştır. 2023 ve 2024 yıllarında ise yeniden bir önceki yıla göre artış göstermiştir. Teorik sürelerde olduğu gibi hukuk dairelerindeki gerçek görülme süreleri, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başlamasından önceki döneme göre genel olarak yüksek kalmıştır. 2016-2024 yılları arasında hukuk dairelerindeki gerçek görülme süreleri, 2012-2015 yılları arasındaki süreden daha uzun olmuştur.

Sonuç olarak Yargıtay hukuk dairelerinin, her üç süre bakımından da bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başlamasından önceki döneme göre genellikle benzer sürelerde veya daha yüksek sürelerde karar verdikleri görülmektedir. Bununla birlikte bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başlamasından sonra iş yükü genel olarak çok daha az dosya sayıları ile temsil edilmiştir.

Süreler bakımından ortaya çıkan veriler, tek başına Yargıtay hukuk dairelerinin performansının ve etkinliğinin azaldığı ya da başarısızlık olduğu yönünde değerlendirilmemelidir. Zira Yargıtay'daki yapısal değişiklikler, hâkim sayılarının değişimi, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesiyle birlikte hukuk dairelerine gelen dosyaların içeriği ve zorluğu, hukuk dairelerindeki incelemenin daha detaylı yapılması, kararların daha detaylı yazılması, bu dönemde onama ve bozma kararı verilen dosyaların sayısındaki oransal artış, başka bir deyişle verilen kararların iş yükünün çok daha yoğun olduğu döneme göre daha çok esasa ilişkin olması gibi etkenler de dikkate alınması gereken hususlardan olup doğrudan süreleri etkileyebilecek niteliktedirler. Bununla birlikte bölge adliye mahkemeleri göreve başlamamış olsaydı yargılama sürelerinin çok daha ciddi bir sorun haline gelecekti. Özellikle teorik süreler bakımından 2000 yılından 2016 yılına kadar olan artışa dikkat edilirse bu artışın devam etmesi halinde sürelerin çok daha uzayacağı ve hukuk dairelerindeki temyiz denetiminin sağlıklı şekilde sürdürülmesinin mümkün olmayacağı söylenebilir. Bununla birlikte özellikle teorik süreler bakımından bu sürelerin yüksek kalmasına neden olduğu düşünülen karar sayılarının değişimi takip edilmeli, karar sayılarının iş yüküne göre oransal olarak değişimi ve düşüşlerinin nedenleri analiz edilmelidir. Ayrıca Yargıtay tarafından görevli üye ve tetkik hâkimi sayılarının yıllara göre kurullar ve daireler bazında geçmişi de kapsayacak şekilde istatiksel olarak açıklanması, bundan sonra yapılacak bilimsel çalışmalarda daha detaylı ve sağlıklı analizler yapılabilmesi için faydalı olacaktır.

Yargıtay hukuk dairelerinin etkinliğinin analizi için geliştirilen bir diğer değişken olan temizleme oranları, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesinin ardından 2017 yılından itibaren, 2023 yılı hariç yüzde 100'ün üzerinde kalmıştır. Bu durum, hukuk dairelerine gelen dosyaların, geçmişe nazaran çok daha iyi yönetilebildiğini göstermektedir. Temizleme oranının yüzde 100'ün üstünde kalması, yıl içinde

gelen dosyadan daha fazla karar verildiğini, bir sonraki yıla devreden dosya sayısının azaldığını göstermektedir. 2000 yılından 2016 yılına kadar istisnai iki yıl dışında temizleme oranı yüzde 100'ü geçememiş, iki yıl dışındaki her yıl bir sonraki yıla devreden dosya sayısı artmıştır. Bu durum bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başlamadığı ihtimalinde temyiz incelemesinin sürdürülebilir olmadığını göstermektedir.

Hukuk dairelerindeki temizleme oranlarının yüzde 100'ün altında kaldığı yılları takip eden yılın yargılama sürelerinin arttığı yüzde 100'ün üstünde olduğu yılları takip eden yılın yargılama sürelerinin azaldığı, genel olarak her üç süre bakımından da söylenebilir. Ancak süreler bakımından, birçok faktör referans yıldaki süreyi doğrudan etkileyerek değiştirebileceğinden bir önceki yılın temizleme oranıyla farklı yönelimlerin oluşturduğu durumlar da görülmüştür. Bununla birlikte temizleme oranı, süreler bakımından bir gösterge olarak kullanılabilir niteliktedir.

2001 yılından 2016 yılına kadar bakıldığında hukuk dairelerine gelen toplam dosya sayısının her yıl bir önceki dosya sayısından daha fazla olduğu görülmektedir. Buna göre 2016 yılına kadar hukuk dairelerinin iş yükü, her yıl bir öncekinden daha ağır hale gelmiştir. Karar sayılarının fazla olmasına rağmen iş yükünün sürekli artması karşısında temizleme oranları 2000-2016 yılları arasında sadece iki yılda yüzde 100'ün üzerine çıkabilmiş ve bir sonraki yıla devreden dosya sayısı, iki yıl için düşürülebilmiştir. Fakat bu düşüş, hukuk dairelerine gelen toplam dosya sayısının azalmasına yetememiştir. Bu durum bölge adliye mahkemeleri faaliyete başlayıncaya kadar temyiz kanun yolu bakımından yargı teşkilatının gelen iş yükünü yönetemediğini göstermektedir.

Temyiz kanun yolundan beklenen faydaların sürekliliğinin sağlanabilmesi için Yargıtay'ın iş yükünün kontrol altında tutulması gerekmektedir. Bu nedenle temyize tâbi mahkeme kararlarının belirlenmesi için HMK'da öngörülen parasal sınırların muhafaza edilmesinde fayda bulunmaktadır. Ancak temyiz edilebilirlik sınırı, her yıl yeniden değerleme oranında artış gösterdiğinden bu sınırın altında kalan yargılamalarda verilen kararlar bakımından temyizi mümkün kılan, izne bağlı temyiz gibi alternatif düzenlemelerin de yapılmasının içtihat birliğinin daha etkili sağlanması bakımından uygun olacağı kanısındayız. Böylece hem Yargıtay'ın iş yükü kontrol altında tutulabilir hem de temyiz incelemesine ve içtihada ihtiyaç duyulan hallerde temyiz incelemesi olanaklı hale gelebilir.

Çalışmada Yargıtay'ın 2000-2024 yılları arasındaki onama ve bozma karar türlerindeki değişim de incelenmiştir. Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başladığı 2016 yılından sonraki dönemde Yargıtay'ın onama ve bozma kararlarında meydana gelen değişim, bölge adliye mahkemelerinin ilk derece hukuk mahkemelerindeki yargılamalara ve temyize etkisi konusunda fikir vermektedir. 2016 yılından sonra bozma kararlarının oranında önceki yıllara göre azalma olması, bölge adliye mahkemelerinin -uzun süren yargılamalar sorunu hariç- daha adil ve doğru yargılama yapılmasına katkısını göstermesi ve kararın kesinleşmesi açısından önemli bir noktaya işaret etmektedir.

2021 yılından sonra Yargıtay'ın hukuk daireleri sayısına ilişkin yapısal değişikliğini tamamladığı ve eski kanun yoluna tâbi dosyaların bittiği veya bitmeye yakın olduğu düşünüldüğünde, devam eden yıllarda toplam karar sayısına göre onama oranlarının arttığı ve bozma oranlarının düştüğü, bu oranların genel olarak bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesinden önceki 2000-2016 yılları arasındaki döneme göre daha olumlu olduğu, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesinin onama oranları üzerinde pozitif, bozma oranları üzerinde negatif etkisinin olduğu görülmektedir. 2022-2024 yılları arasında hukuk dairelerindeki onama oranları, 2000'den bu yana en yüksek onama oranları olmuştur. 2023 yılındaki onama oranı hesaba katılmazsa 2024 yılındaki onama oranı, 1994 yılından sonra 2024 yılına kadar 30 yılın en yüksek onama oranı olmuştur.

Hukuk dairelerinde verilen onama oranlarında artış olmasının sebeplerinden biri, bölge adliye mahkemelerince ilk derece mahkemesi kararlarının hem vakıa hem de hukuki yönden istinaf denetime tâbi tutulmasıdır. Kanımızca Yargıtay'ın onama kararlarının oranındaki belirgin artış ve yükseklik, istinaf kanun yolu sayesinde Yargıtay'a gelen dosyalarda daha az hukuki hata yapıldığını, somut olaylarda derece mahkemelerinin daha doğru kararlar verdiklerini göstermektedir.

Onama ve bozma kararlarının tüm kararlara oranında, bu karar türleri dışındaki kararların da etkili olduğu düşünüldüğünde araştırmamızda bozma kararlarının onama kararlarına olan oranına yer verilmiştir. Bu oran, 2018 yılından sonra 2022 yılındaki sınırlı artış dışında her yıl azalmış ve 2024 yılında hukuk dairelerinde yüzde 26'ya, hukuk daireleri ve hukuk genel kurulu birleşik oranda yüzde 26,3'e düşmüştür. Hukuk dairelerindeki bu oran, Adalet İstatistiklerinde, "Hukuk

Daireleri Çalışmaları" ile "Yargıtay Çalışmaları"nın birleştirildiği 1977 yılından itibaren 1991 yılı haricindeki en düşük oran olmuştur.

Onama ve bozma kararlarının toplamının tüm kararlara oranlarının toplamı, 2000-2002 yılları dışında bölge adliye mahkemeleri faaliyete başlayana kadar yüzde 70'in altında kalmış Yargıtay'daki hukuk daireleri sayısına ilişkin yapısal değişikliklerin tamamladığı yıl olan 2021 yılından sonraki yıllarda ise yüzde 70'in üzerinde gerçekleşmiştir. Bu toplam oranın yüksek olması da temyiz incelemesinin etkinliği ve verimliliği bakımından olumlu bir duruma işaret etmektedir.

Bölge adliye mahkemelerinin kurulması, Yargıtayın iş yükünün azalmasına; iş yükünün azalması, temizleme oranının artmasına; temizleme oranının artması ise gelen işin daha iyi yöneltilmesine imkân tanımıştır. Temyiz kanun yolundan beklenen faydanın elde edilebilmesi ve hukuk dairelerindeki etkili bir temyiz incelemesi için verimliliğe dikkat edilmesi, temizleme oranının yüzde 100'ün altına düşmesine fırsat verilmemelidir.

Kaynakça

Kitaplar

Avrupa Komisyonu Tarafından Hazırlanan 2016 Türkiye Raporu, Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, Ankara 2016.

Avrupa Komisyonu Tarafından Hazırlanan 2018 Türkiye Raporu, Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, Ankara 2018.

Avrupa Yargı Sistemleri 2012 Basımı (2010 Verileriyle), Yayına Hazırlayan: Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2012.

Bulut Uğur, Medenî Usûl Hukukunda Temyiz İncelemesinin Kapsamı ve Sınırları, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.

Deyneli Fatih, Türkiye'de Adalet Ekonomisinin Karşılaştırmalı Analizi, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara 2010.

Mol Gürsel, Türk Hukuk Tarihi Sürecinde Yargıtay, Yargıtay Yayınları, Ankara 2004

Ostrom Brian /Hanson Roger, Achieving High Performance: A Framework for Courts, National Center for State Courts, Williamsburg 2010.

Ostrom Brian/Hanson Roger, Yüksek Performansa Erişmek: Mahkemeler İçin Bir Çerçeve, İngilizceden Çeviri: Yargıtayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Avrupa Birliği-Avrupa Konseyi Ortak Projesi, Ankara 2021.

Yücel Mustafa Tören, Türkiye'de Yargının Etkinliği, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2008.

Makaleler

Akkaya Tolga, "Temyize Başvuru Hakkının Sınırlandırılması ve İzne Bağlı Temyiz Sistemi", *Haluk Konuralp Anısına Armağan, Cilt 1*, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, ss. 65-101.

Akkaya Tolga/Tepecik Filiz/Varol Karaosmanoğlu Gökçe/Tabak Onur, "Bölge Adliye Mahkemeleri Hukuk Dairelerinin 2016-2022 Yıllarındaki Etkinliğinin Analizi ve Değerlendirilmesi", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Ekim 2024, Yıl 15, Sayı 60, ss. 259-310.

Burak Çelik Demirhan, "Türkiye'de Yargının Verimliliği, Etkinliği ve Niteliği Üzerine Kimi Gözlemler", *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 2015, Cilt 52, Sayı 610, ss. 77-88.

Korkmaz Adil, "Yargının Hızlılığı", *Verimlilik Aylık Bülten*, 1988, Cilt 17, Sayı 10, ss. 8-14.

Korkmaz Adil/Avar Ayşenur, "Ortalama Yargılama Süresi Kestiriminde Yeni Yöntem Önerileri", *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2018, Cilt 3, Sayı 2, ss. 853-862.

Kurt Konca Nesibe, "Hukuk Yargısı", *Hukuk İzleme Raporu 2024*, İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı, İstanbul 2025, ss. 38-51.

Özekes Muhammet/Akkaya Tolga, "Hukuk Yargılamasında İstinaf ve Temyize Başvuruda Parasal Sınırlarla İlgili 7550 s. K. Değişikliği ve Ortaya Çıkardığı Sorunlar", *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2025, Cilt 24, Sayı 2, ss. 329-358.

Yıldırım Cevriye Yüksel, "Türkiye ve Seçili Ülkelerin Yargı Etkinliğinin VZA İle Karşılaştırılması", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2025, Sayı 67, ss. 53-81.

Yıldız Abdulkadir, "Yargı Bürokrasisi ve Yüksek Yargı", *Hukuk İzleme Raporu 2023*, İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı, İstanbul 2024, ss. 16-23.

Raporlar

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri (2006-2024).

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri Cep Yıllığı 2001, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, Ocak 2003.

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adli İstatistikler (2009-2021).

Devlet İstatistik Enstitüsü, Adalet İstatistikleri (1970-2003).

Eskişehir Adalet Komisyonu 2024 Yılı Faaliyet Raporu

Hakimler ve Savcılar Kurulu Faaliyet Raporları (2017-2019).

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Başkanlığı 2024 Yılı Faaliyet Raporu

Türkiye İstatistik Kurumu, Adalet İstatistikleri (2004-2005).

Yargıtay Başkanlığı Yargıtay Faaliyet Raporu (2020, 2023, 2024).

Yargıtayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Ortak Projesi Temel Durum Değerlendirme Raporu, Avrupa Konseyi, Ankara, Şubat 2022.

Elektronik Kaynaklar

2020 Türkiye Raporu, https://www.ab.gov.tr/siteimages/trkiye_raporustrateji_belgesi_2020/turkey_report_30.10.2020.pdf (Erişim tarihi 20.03.2026).

2024 Türkiye Raporu, https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2024_trkiye_report_tr.pdf (Erişim tarihi 20.03.2026).

Adli - İdari Yargı Faaliyet Raporları, https://sgb.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adli-idari-yargi-faaliyet-raporlari (Erişim tarihi: 20.03.2026).

Bölge Adliye Mahkemeleri 2024 Yılı İş Durumu Raporu. https://www.hsk.gov.tr/bolge-adliye-mahkemeleri-2024-yili-is-durumu-raporu.

European Commission For The Efficiency of Justice (CEPEJ), CEPEJ Glossary, Strasbourg 2020 https://rm.coe.int/cepej-2019-5final-glossaire-en-version-10-decembreas/1680993c4c (Erişim tarihi 20.03.2026).

https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/20251216090204848B%C3%B6lge%20Adliye%20Mahkemeleri%20Faaliyet%20Raporu%20%C5%9Eablonu.pdf (Erişim tarihi: 20.03.2026).

https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/20251216090312039Adli%20Yarg%C4%B1%20%C4%B0lk%20Derece%20Mahkemeleri%20Faaliyet%20Raporu%20%C5%9Eablonu.pdf (Erişim tarihi: 20.03.2026).

İlk Derece Yargı Birimlerinin 2024 Yılı Ortalama İş Verileri ile Tür Bazlı Mahkemeler Raporu. https://www.hsk.gov.tr/ilk-derece-yargi-birimlerinin-2024-yili-ortalama-is-verileri-ile-tur-bazli-mahkemeler-raporu (Erişim tarihi 20.03.2026).

İstatistikler, https://www.yargitay.gov.tr/kategori/84/istatistikler (Erişim tarihi 04.11.2024).

Yargı Reformu Stratejisi 2025-2029. https://cdn.uyap.gov.tr/yrsportal/strategydocument/Vo2bMRfG/7OXlNODO5.pdf (Erişim tarihi 01.10.2025).

Yargı Reformu Stratejisi Eylem Planı 2025-2029, https://cdn.uyap.gov.tr/yrsportal/strategydocument/UB6UL1hq/XR2OHGDcV.pdf (Erişim tarihi 01.10.2025).

Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi Kaynak Kılavuz ve Değerlendirme Çerçevesi, Ankara, 2023, https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek-1713958788.pdf (Erişim tarihi 20.03.2026).

Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ve İstanbul Bildirgesinin Etkili Biçimde Uygulanması İçin Tedbirler, Ankara, 2020, https://www.yargitay.gov.tr/documents/0616uymzirvesiturkce.pdf (Erişim tarihi 20.03.2026).

Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi ve Taslak Uygulama Tedbirleri, Ankara, 2018, https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek1-1539699255.pdf (Erişim tarihi 20.03.2026).

Yargının Etkinliği Bürosu Bölge Adliye Mahkemeleri 2024 Yılı İş Durumu, Mart 2025, https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/200520251131bolge-adliye-mahkemeleri-2024-yili-is-durumupdf.pdf (Erişim tarihi 20.03.2026).

Yargının Etkinliği Bürosu Bölge Ortalamaları-2024, Mayıs 2025, https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/270520251511ilk-derece-adli-ve-idari-yargi-2024-yili-is-sayilaripdf.pdf (Erişim tarihi 20.03.2026).

Yargıtay Başkanlığı Stratejik Planı 2024-2028, Ankara, 2023, https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek-1710156832.pdf (Erişim tarihi 18.05.2025).

Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi Uzmanlar Grubu Toplantısı, 20 Ekim 2017, Ankara, https://www.yargitay.gov.tr/documents/ek1-1546847973.pdf (Erişim tarihi 20.03.2026).